

Masteroppgave
Språklig kommunikasjon

Simon W. Lie

Søknader om offentlige tilskudd til kulturarrangement

En kvalitativ studie av søknadstekster i en interaksjonell ramme

VEDLEGG 1: UTDRAK FRA SAMTYKKEERKLÆRINGEN

DELTAKELSE I PROSJEKTET

Materialet jeg samler inn vil først og fremst bestå av saksdokumenter i kommunen, det vil si søknadstekst, rapportering ol. Dette er i utgangspunktet offentlig tilgjengelige dokument, men jeg vil likevel innhente samtykke før jeg bruker det i masteroppgaven. Ved å delta gir du også samtykke til at personlig korrespondanse mellom deg og kommunen kan bli brukt i masteroppgaven, samt notater fra eventuelle samtaler i forbindelse med prosjektet.

Når du er spurt om å delta i prosjektet, er det fordi jeg mener at dine erfaringer vil kunne bidra til å danne kunnskap på det feltet jeg undersøker. Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle referanser til deg bli fjernet fra masteroppgaven, og alle innsamlede data fra deg vil bli slettet umiddelbart. Om du deltar på vegne av en organisasjon, forening el. forutsettes det at du informerer og har samtykke fra denne om å delta. Du har til enhver tid rett til å få innsyn i hvilket materiale fra deg som er tilgjengelig for bruk i masterprosjektet.

PERSONVERN

Du har rett til å forbli anonym i masteroppgaven. Sensitive personopplysninger skal under ingen omstendigheter bli offentliggjort, personvernet skal i alle tilfeller veie tyngre enn forskerens interesser. Også der jeg tar utgangspunkt i offentlig tilgjengelige dokument vil jeg gjøre mitt beste for at ikke enkeltpersoner kan bli identifisert.

Bruk av navnet på organisasjonen du tilhører, navn på aktiviteter, stedsnavn og dato som kan identifisere organisasjonen og dets aktiviteter vil bli utelatt, erstattet av pseudonym, eller av mer generelle beskrivelser. Det samme gjelder navn eller tittel på enkeltpersoner tilknyttet organisasjonen og informasjon som kan knytte enkeltpersoner til uttalelser eller hendelser.

Materialet for masterprosjektet vil kun være tilgjengelig for meg og min veileder på NTNU. Materialet skal, når det ikke er i bruk, til enhver tid oppbevares innelåst på NTNU. Digitale kopier skal kun lagres på passordbeskyttede tjenester med eksklusiv tilgang, som for eksempel Google-konto. Alle personopplysninger skal være tatt ut, både i utkast presentert internt i fagsammenheng og den ferdige masteroppgaven. All materiale skal slettes når oppgaven er ferdig skrevet og vurdert, etter planen innen slutten av vårsemesteret 2012.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

VEDLEGG 2: RETNINGSLINJER, ALLMENNE

RETNINGSLINJER FOR TILSKUDD TIL (ALLMENNE)

Søknadsfrister: 1. desember og 1. mai (sistnevnte kun for tiltak med gjennomføring i løpet av 2. halvår).

Formålet med tilskuddsordningen er å stimulere og videreutvikle det lokale kulturlivet. Midlene skal i all hovedsak brukes til prosjekter og åpne arrangement innenfor fritidskulturlivet i (Kommunen). De kan også gå til aktiviteter og prosjekter som skjer i nært samarbeid mellom profesjonelle og frivillige/amatører, men ansvaret for gjennomføringen skal da være hos frivillige aktører/amatørutøvere. Det gis ikke fullfinansiering av tiltak.

Følgende tiltak prioriteres ikke:

- lukkede arrangement
- kurs-/seminarvirksomhet og -deltagelse
- studiereiser eller annet tilskudd til utdanning
- ordinære driftstilskudd
- reise- og turnéstøtte
- underskuddsgarantier
- kommersielt baserte arrangement/prosjekter
- innkjøp av materiell/utstyr

Krav til søknaden:

- Alle felter i søknadsskjemaet skal fylles ut
- Alle nødvendige opplysninger **skal** kunne leses ut fra det ferdig utfylte søknadsskjema. Eventuelle vedlegg skal kun inneholde tilleggsopplysninger. Vedlegg returneres ikke.

Budsjett:

- Beløpet man søker Trondheim kommune om skal med i oversikt over inntekter.
- Der skal det også gjøres rede for tilskudd som allerede er innvilget, samt andre omsøkte tilskudd.
- Utgifter og inntekter skal være i balanse.

Krav til mottaker av tilskudd:

- Tiltaket/prosjektet skal gjennomføres i tråd med søknad og tilsagnsbrev. Ved vesentlige endringer skal (Kommunen) v/saksbehandler kontaktes i forkant. Det vil da bli vurdert om tilskuddet kan beholdes, eller om det må tilbakebetales delvis eller i sin helhet
- Rapport og regnskap skal sendes (Kommunen) innen særskilt angitt frist.

Det er utviklet digitalt søknadsskjema og rapportskjema som sendes inn via internett. Søkerne bes benytte dette. Skjemaet finnes på (...)

Søknad som skrives på papirskjema sendes til:

(...)

Konvolutten merkes: (Allmenne)

Søknader som sendes etter søknadsfristen, samt ufullstendige søknader, vil ikke bli behandlet.

VEDLEGG 3: RETNINGSLINJER, FLERKULTURELLE

Retningslinjer – Tilskuddsordningen (Flerkulturelle)

Formål

Formålet med midlene er å styrke det kulturelle mangfoldet og øke kontakten mellom mennesker på tvers av etnisk og nasjonal opprinnelse i (Kommunen), en by hvor det bor mennesker med bakgrunn fra mer enn 148 ulike land.

Søknadsfrister

- 1. mai og 1. desember
- Søknader med søknadssum opp til kr. 10 000,- kan få løpende behandling utenom søknadsfristene.

Søknader med følgende innhold prioriteres

- Samarbeidsprosjekt som gir økt kontakt mellom majoritet og minoriteter.
- Arrangement som bidrar til dialog mellom mennesker fra ulike kulturer.
- Prosjekt som synliggjør byens flerkulturelle mangfold.
- Prosjekt som styrker flerkulturelle kulturuttrykk og kulturaktører.
- Inkluderingsarbeid innen ordinær kultur - og idrettsaktivitet i nærmiljø/bydelene.

Hvem kan få støtte

Privatpersoner, foreninger og organisasjoner som har base i (Kommunen).

Krav

- Prosjektet skal gjennomføres i (Kommunen).
- Tilbud som gjennomføres skal være åpent for alle.
- (Kommunen) har innsynsrett i regnskap til søker.
- Politisk og religiøst arbeid støttes ikke.
- Underskuddsgaranti gis ikke.

Søknad

Søknaden skrives på (Kommunens) søknadsskjema. Alle felter skal fylles ut. Eventuelle vedlegg skal kun inneholde tilleggsopplysninger.

Søknadsskjema finnes her:

- A. Elektronisk: (...)
- B. Kulturenheten: (...)

Rapport

Utbetalingen skjer i etterkant på grunnlag av innsendt rapport og regnskap. Det er mulig å be om hele eller deler av den bevilgede summen som forskudd. Rapport og regnskap sendes inn senest 4 uker etter at prosjektet er gjennomført.

Rapportinnlevering:

- A. Elektronisk: (...)
- B. Post: (...)

Søknader blir samordnet med andre tilskuddsordninger i (Kommunen). Spørsmål rettes til (...)

VEDLEGG 4: SØKNADSSKJEMA, ALLMENNE

Tilskudd til ^} } ^D

Å

Innledning			
Kommunen tildeler hvert år midler etter søknad fra enkeltpersoner og lokale lag / grupper / organisasjoner. Se retningslinjer.			
Søker er			
☐ Enkeltperson		☐ Gruppe / lag / organisasjon	
Velg kategori for prosjektet			
☐ Musikk	☐ Litteratur	☐ Teater	☐ Film
☐ Kunst	☐ Spel og festivaler	☐ Annet	
Prosjektets navn / arbeidstitel			

Om søker	
Fødselsdato	
Fornavn	
Etternavn	
Adresse	
Postnummer	Poststed
Telefon	
Epostadresse	
Bankkontonummer	

Om søker	
Organisasjonen	
Organisasjonsnummer	
Navn	Adresse
Postnummer	Poststed
Telefon	Epost
Bankkontonummer	
Leders navn	
Kontaktperson	
Fornavn	Etternavn
Telefon	Epostadresse

Beskrivelse av søker / prosjekt
--

Á VEDLEGG 4: SØKNADSSKJEMA, ALLMENNE

Á

Forklaring til feltene

Epostadresse

Denne epostadressen mottar en kvittering på innsendt skjema.

Bankkontonummer

Skriv bankkontonummer med 11 sammenhengende siffer, uten skilletegn som punktum, komma eller mellomrom.

Organisasjonsnummer

Fylles ut av de søkere som har slikt.

Adresse

organisasjonens, eventuelt leders adresse her.

Epost

Denne epostadressen mottar en kvittering på innsendt skjema.

Beskrivelse av søker / organisasjon

Beskrivelsen skal være relevant for prosjektet det søkes. Ikke legg inn av personsensitiv informasjon i dette feltet.

Beskrivelse av prosjektet / aktiviteten

Ikke legg inn av personsensitiv informasjon i dette feltet.

Beløp

Skriv inn tall uten punktum, komma, mellomrom eller andre skilletegn.

Spesifikasjon - andre instanser

Angi instans det er søkt hos. Oppgi både beløp som er søkt og beløp som allerede er innvilget.

Andre inntekter utenom tilskudd

Oppgi de inntekter som ikke er tilskudd. Eksempel på inntekter er billettinntekter, annonseinntekter, egenandeler og lignende.

Beløp

Dersom det ikke foreligger inntekter for spesifikasjon, ber vi deg fylle inn 0 i dette feltet.

VEDLEGG 5: SØKNADSSKJEMA, FLERKULTURELLE

(Flerkulturelle) - tilskudd

Innledning	
Kommunen tildeler hvert år midler etter søknad fra enkeltpersoner og lokale lag / grupper / organisasjoner.	
Søker er	
☐ Enkeltperson	☐ Gruppe / lag / organisasjon
Velg kategori for prosjektet	
☐ Musikk	☐ Teater / scenekunst
☐ Visuell kunst / film / litteratur	☐ Foreninger / informasjonsarbeid
☐ Idrett / fysisk aktivitet	☐ Annet
Prosjektets navn / arbeidstitel	

Om søker	
Fødselsdato	
[dd.mm.åååå]	
Fornavn	
Etternavn	
Adresse	
Postnummer	Poststed
Telefon	
E-post	
Bankkontonummer	
[11 siffer]	

Om søker	
Organisasjonen	
Organisasjonsnummer	
[9 siffer]	Navn
Adresse	
Postnummer	Poststed
Telefon	
E-post	
Bankkontonummer	
[11 siffer]	
Leders navn	

VEDLEGG 5: SØKNADSSKJEMA, FLERKULTURELLE	
Kontaktperson	
Fornavn	
Etternavn	
Telefon	
E-post	

Beskrivelse av søker / prosjekt
Si litt om søker/organisasjon
Skriv litt om prosjektet / aktiviteten
Hvorfor vil dere gjennomføre prosjektet/aktiviteten?
Målgruppe for prosjektet / aktiviteten
Hvor skal prosjektet/aktiviteten foregå
Når skal det foregå

Budsjett
For informasjon om budsjettkrav, se retningslinjer.
Oppgi alle beløp i hele tusen kroner. Oppgi beløp i tall uten skilletegn (komma, punktum, mellomrom og lignende).
UTGIFTER
Leie av lokaler
Utstyr

VEDLEGG 5: SØKNADSSKJEMA, FLERKULTURELLE

Andre utgifter

Forklar

Andre utgifter

Forklar

Andre utgifter

Forklar

Andre utgifter

Forklar

Sum utgifter

INNTEKTER

Søknadsum (Kommunen) (denne søknaden)

Andre tilskudd som søkes

Forklar

Andre tilskudd som søkes

Forklar

Andre tilskudd som søkes

Forklar

Inngangspenger

Egenandel

Andre inntekter

Forklar

Andre inntekter

Forklar

Andre inntekter

Forklar

Sum inntekter

 Innsender har kontrollert at budsjettet er i balanse (sum utgifter og sum inntekter er samme beløp).

VEDLEGG 5: SØKNADSSKJEMA, FLERKULTURELLE

Forklaring til feltene

Prosjektets navn / arbeidstittel

Skriv inn navn på prosjektet eller noen stikkord om det som skal gjennomføres her. Max 100 tegn

E-post

Denne epostadressen mottar en kvittering på innsendt skjema.

Bankkontonummer

Skriv bankkontonummer med 11 sammenhengende siffer, uten skilletegn som punktum, komma eller mellomrom

Organisasjonsnummer

Dette er frivillig, de som har organisasjonsnummer bes fylle inn dette.

Adresse

Oppgi organisasjonens, eventuelt leders adresse her.

E-post

Denne epostadressen mottar en kvittering på innsendt skjema.

Bankkontonummer

Skriv bankkontonummer med 11 sammenhengende siffer, uten skilletegn som punktum, komma eller mellomrom

Si litt om søker/organisasjon

Vi ber her om en kort beskrivelse av organisasjonen/foreningen, beskrivelse av formål med denne.

Skriv litt om prosjektet / aktiviteten

Hva som skal skje, hvordan skal det gjennomføres, hvilke samarbeidspartnere har man etc.

Hvorfor vil dere gjennomføre prosjektet/aktiviteten?

Hva er hensikten med å gjennomføre prosjektet, hva ønsker man å oppnå.

Målgruppe for prosjektet / aktiviteten

Eksempler på målgruppe kan være ungdom, voksne, ungdom med norsk og utenlandsk opprinnelse og lignende.

Sum utgifter budsjett	Sum utgifter regnskap
VEDLEGG 6: RAPPORTSKJEMA, ALLMENN	
Kommentarer til eventuelt avvik mellom budsjett og regnskap	

Regnskapsrapport - finansiering		
Finansiering består av inntekter, tilskudd og evt egne midler		
Spesifikasjon finansiering	Budsjett (kr)	Regnskap (kr)
	Sum: 0,00	Sum: 0,00
Sum finansiering budsjett	Sum finansiering regnskap	
Kommentarer til eventuelt avvik mellom budsjett og regnskap		
Hva gjøres med evt over-/underskudd		

Innsender	
Fornavn	Etternavn
Telefon	E-post

VEDLEGG 6: RAPPORTSKJEMA, ALLMENNE

Forklaring til feltene

Saksnummer

Dette finner du/dere i tilsagnsbrevet fra kommunen under "vår ref". Saksnummeret finnes også i epost sendt fra kommunen da søknaden ble registrert (gjelder søknader som er sendt inn digitalt etter 01.06.2008). Saksnummer kan se slik ut: 08/12345.

Kontonummer for utbetaling av tilskudd

11 siffer uten skilletegn (komma, punktum, mellomrom etc.)

Avvik i forhold til søknaden

Ikke legg inn av personsensitiv informasjon i dette feltet.

Kommentarer til eventuelt avvik mellom budsjett og regnskap

Ikke legg inn av personsensitiv informasjon i dette feltet.

Finansiering består av inntekter, tilskudd og evt egne midler

Husk å oppgi både tilskudd fra kommunen og eventuelle andre innvilgede tilskudd

Kommentarer til eventuelt avvik mellom budsjett og regnskap

Ikke legg inn av personsensitiv informasjon i dette feltet.

VEDLEGG 7: RAPPORTSKJEMA, FLERKULTURELLE

UTBETALINGSRAPPORT FOR TILSKUDDSORDNINGEN:

fFLERKULTUREL@L

Navn på organisasjon/søker:

Navn på aktivitet:

Saksnummer (Veldig viktig, du finner det på tildelingsbrevet dere fikk tilsendt):

Leder/kontaktperson:

Adresse:

E- post:

Tlf. arbeid:

Tlf. privat:

Kontonummer:

Organisasjonsnummer:

Internettside:

VEDLEGG 7: RAPPORTSKJEMA, FLERKULTURELLE

RAPPORT FOR GJENNOMFØRT AKTIVITET

Dato(er) for gjennomføring:	Sted:

Hvem deltok på aktiviteten?

Nasjonalitet og alder:	Antall personer
Barn og unge (inntil 18 år) med innvandrerbakgrunn	
Kvinner med innvandrerbakgrunn	
Menn med innvandrerbakgrunn	
Eldre med innvandrerbakgrunn	
Etniske nordmenn (alle aldersgrupper)	

Beskriv aktiviteten/prosjektet:

Hva var målet med aktiviteten/prosjektet?

Hvilke andre foreninger/enkeltpersoner samarbeidet dere med for å gjennomføre aktiviteten/prosjektet?

VEDLEGG 7: RAPPORTSKJEMA, FLERKULTURELLE

Hvor vellykket har tiltaket vært i forhold til målsettingen?	Sett ett kryss
Svært vellykket	
Vellykket	
Lite vellykket	

Andre kommentarer:

Hvis tiltaket ikke var vellykket, har dere noen ideer hvordan det kan bli bedre neste gang?

Legg ved kopier av kvitteringer (ikke originaler) og gjerne program, plakater, bilder eller annen informasjon om aktiviteten/prosjektet.

Rapporten sendes innen fristen som står i vedtaksbrevet. Aller siste frist for å sende inn er 1. desember 2011. Hvis rapport og regnskap ikke er kommet innen 1. desember mister dere tilskuddet automatisk.

Søknader blir samordnet med andre tilskuddsordninger i f.eks. i bY. Oppgi i regnskapsskjemaet på neste side hvilke andre tilskudd dere eventuelt har søkt.

VEDLEGG 7: RAPPORTSKJEMA, FLERKULTURELLE

REGNSKAP 2011			
<i>Inntekter</i>	<i>Kr.</i>	<i>Utgifter</i>	<i>Kr.</i>
Tilskuddsmidler:		Leie av lokale	
• *kommune+ *Flerkultureng+		Leie av utstyr og lignende	
• Andre tilskuddsordninger (spesifiser)		Materiell osv.	
		Honorar	
		Annonser, plakater	
		Kontorrekvisita (porto, tlf, kopiering osv.)	
		Annet:	
Inngangspenger/ deltakeravgift			
Salg av mat, drikkevarer			
Loddsalg			
Salg av materiell			
Egenandel			
Annet:			
SUM INNTEKTER		SUM UTGIFTER	
Evt. merknader			

Rapporten kan gis inn på følgende måter:

- Postadresse: (...)

(Merk konvolutten "(flerkulturelle)").
- Besøksadresse:
- (Merk konvolutten "(flerkulturelle)").

Jeg bekrefter å ha gitt riktige opplysninger:

Sted, dato:	Underskrift:

VEDLEGG 8: SVARBREV MAL, ALLMENNE

(Kommunens logo)

Vår saksbehandler

Vår ref.

Deres ref.

Dato

oppgis ved alle henv.

Svar- Søknad om tilskudd til (Allmenne)

Det vises til Deres søknad datert (...) vedrørende tilskudd til (...) med gjennomføring (...)

Tilsagn

Kommunaldirektør for kultur og næring har besluttet å innvilge søknaden med kr (...) fra budsjettposten "(Allmenne)" forutsatt at prosjektet/tiltaket blir gjennomført i henhold til søknad.

(Eventuell ytterligere begrunnelse)

Utbetaling

Tilskuddet vil bli utbetalt til konto nr (...) etter at tiltaket er gjennomført og vi har mottatt rapport.

Rapportering

Rapportskjema finnes under nettsiden (...) Dette fylles ut og sendes inn etter at prosjektet er gjennomført og senest innen (...). Husk å oppgi saksnr. (...) i rapporten. Dersom det er behov for papirskjema til rapport kan man henvende seg til (...)

NB! Vi gjør oppmerksom på at manglende rapportering innen fristens utløp kan medføre at tilsagn om tilskudd bortfaller.

VEDLEGG 8: SVARBREV MAL, ALLMENNE

Premisser for øvrig

(Kommune) henstiller til alle organisasjoner som får kommunalt tilskudd om å legge til rette for at arrangementene skjer i lokaler som er tilgjengelig for bevegelseshemmede og at opplysninger om tilgjengelighet tas med i annonseringen (informasjon om dette; se (...))

Vi gjør oppmerksom på at i følge kommunens retningslinjer for tilskudd plikter mottakeren å føre regnskap som Kommunerevisjonen har innsynsrett i. Ved henvendelse må regnskap kunne fremlegges på kort varsel. Samtidig ber vi om tilbakemelding dersom det skjer endringer i henhold til søknad.

Dette vedtaket kan påklages. Klage rettes da til Formannskapet som klageinstans, men sendes først til kommunaldirektør for kultur og næring. Klagefristen er 3 uker fra den dag dette brevet kommer fram. Du kan be om å få bistand til å fremsette en eventuell klage.

Vi ber om at det i PR-materiell som utarbeides blir opplyst om at prosjektet er støttet av (kommune). Vi oppfordrer også søker til å registrere seg på nettstedet (...)

Informasjon om (Kommunens) tilskuddsordninger finnes på nettsiden (...). På samme nettside ligger også informasjon om årets og tidligere års tildelinger.

(Kommunens) regnskapssystem krever at alle utbetalinger knyttes til enten et organisasjonsnummer eller fødselsnummer. Vi vil derfor oppfordre til at alle organisasjoner registrerer seg i Brønnøysundregistrene (www.brreg.no).

Med hilsen
(KOMMUNE)

VEDLEGG 9: SVARBREV MAL, FLERKULTURELLE

Svar - Søknad på aktivitetsmidler ”(Flerkulturelle)”

Vi viser til søknad fra **organisasjon/enkeltperson** datert **dd.mm.år** om aktivitetstilskudd til **navn på prosjekt**. Dere har søkt om **kr.**

Vedtak

Et fordelingsutvalg bestående av fire personer har behandlet deres søknad. Kommunaldirektør for kultur og næring bevilger **kr.**

Her settes individuell merknaden fra tilskudds arket inn

Utbetaling

Aktivitetsmidlene vil bli utbetalt til kontonummer **(...)** etter at rapport er mottatt. Dersom søker ikke har mulighet til å legge ut for arrangementet før det er gjennomført, er det mulig å be om å få utbetalt forskudd med begrunnelse. Dette må gjøres skriftlig ved å sende en e-post til (...). Husk og nevne navn på søker/organisasjon og søknadsnummeret i emnefeltet. Dette gjør det lettere å finne søknaden i datasystemet. Er det endring i postadresse og kontonummer må det også gis straks beskjed til denne e-post adressen.

Rapportering

Rapporteringen er innskjerpet. Når arrangementet/tiltaket er ferdig, skal dere lage en rapport. I rapporten skal det gis en beskrivelse hvordan aktiviteten ble gjennomført, hvem og hvor mange som deltok og om målsettingen ble oppnådd. Dere må også lage regnskap som viser hvordan pengene fra kommunen er blitt brukt. I regnskapet må dere legge frem dokumentasjon på utgifter i form av leieavtaler og kvitteringer. I tillegg ønskes kopi av plakater/brosjyrer/innbydelser, avisklipp, bilder og lignende da vi dessverre ikke har kapasitet til å besøke alle prosjektene/arrangementene.

Frist for å sende inn rapport og regnskap er senest fire uker, **det vil si innen dd.mm.åå** etter at arrangementet er gjennomført.

Hvis kommunen ikke mottar rapporten innen fristen, mister man pengene fordi det ikke er mulig å overføre de til neste kalenderår. Rapporten leveres personlig på (...). Søker er selv ansvarlig for å ta en egen kopi av rapporten.

Vi gjør oppmerksom på at de som mottar økonomisk støtte fra (Kommune) plikter å føre regnskap som Kommunerevisjonen har innsynsrett i. Tar de kontakt med søker må regnskap kunne fremlegges på kort varsel.

Klage

Dette vedtaket kan i henhold til forvaltningslovens § 28 påklages. Klage sendes først til (kommune) skriftlig. Hvis (kommune) opprettholder vedtaket, blir vedtaket sendt til Formannskapet for endelig behandling. Frist for klage er på tre uker etter at foreningen har mottatt vedtak fra (kommune).

Vi ønsker dere lykke til!

Med hilsen
(KOMMUNE)

VEDLEGG 10: INTERVJUGUIDE, SØKERE

Generelle spørsmål, intervju og utvalg

1. Hvem har skrevet denne søknaden?
2. Har han eller hun relevant erfaring/utdanning for å skrive søknad?

(Til søkere hos Flerkulturelle)

3. Har det vært språklig utfordrende å skrive søknaden? Har dere fått hjelp?
4. Har dere søkt penger fra tilskuddsordningen til lignende prosjekter tidligere?

5. Kjenner dere saksbehandler?

-Hvis ja, hvordan har dere hatt kontakt?

6. Har dere lest søkekriteriene?

-Hvis ja, hvordan har dere forholdt dere til dem?

7. Hvordan oppleves søknadsskjemaet?

(Spesifikke spørsmål til de ulike søkerne)

8. Er dere fornøyd med tilsagn og begrunnelse?

(Hvis relevant)

9. Hvor mye støtte fikk dere fra andre tilskuddsordninger?

(Hvis relevant)

10. Hvor stor er den samlede støtten i forholdt til tidligere år?

11. Hvordan gikk arrangementet?

12. Har dere levert rapport?

-Hvis ja, har dere fått tilbakemelding på denne?

13. Hvordan oppleves søkeprosessen i sin helhet (i forhold til andre søknader)?

14. Har dere søkt støtte til samme arrangement også i år?

15. Er det noen spørsmål dere ville stilt til saksbehandler?

VEDLEGG 11: INTERVJUGUIDE, SAKSBEHANDLERE

Generelle spørsmål, intervju med saksbehandlerne

1. Hvordan opplever du generelt kvaliteten på søknadene du får inn?
2. Er det mange som søker jevnlig, til samme eller lignende aktiviteter?
3. Er det generelt samsvar mellom søknadene og søkekriteriene?
4. Hvor vanlig er det med kontakt mellom søker og saksbehandler?
-Hvordan foregår eventuell kontakt? Hva diskuteres?
5. Hvor viktig er finansiering fra andre tilskuddsordninger når søknaden vurderes?

(Mer spesifikke spørsmål til hver av saksbehandlerne)

6. Hvor mye vekt legges på rapporten? hvilke avvik kan føre til konsekvenser for tilskudd?
7. Rapporteringsfristen er ofte for kort for å få med fullstendig regnskap. Hva er viktigere, hurtig eller omfattende/detaljert rapportering?
8. Blir det gitt tilbakemelding på rapporter?
-hvorfor/hvorfor ikke? Hva blir det eventuelt gitt tilbakemelding på?
9. Har det noe å si hva et eventuelt overskudd brukes til?
10. Hvor stor vekt legges på vedlegg til søknad i vurderingsprosessen?
11. Det blir søkt om to-tre ganger mer støtte enn det er penger. Blir dette løst generelt ved å tildele hver søker litt mindre penger, eller ved å kutte ut noen søkere helt?
-Hvordan har tilgang på midler og antall søkere utviklet seg over årene?
12. Hvilke forventninger stilles til gjennomføringen av et arrangement, når det tildeles betydelig mindre enn søknadssummen?
13. Hvordan vurderes søkere som har fått tilskudd tidligere i forhold til førstegangssøkere?
14. Har du inntrykk av at det overbudsjetteres i søknader for å sikre seg mot mindre uttelling på søknaden?
15. Hvordan tror du sammenslåingen av støtteordningene vil påvirke søknadsprosessen?
16. Hvilke muligheter finnes for dialog mellom søkere og det offentlige, med tanke på å sikre bedre kvalitet både for søknader og arrangement?

(Mer spesifikke spørsmål knyttet til de ulike søkerne)

VEDLEGG 12: UTDRAK AV SØKNAD FRA SPILLFORENING

Beskrivelse av søker / prosjekt

Beskrivelse av søker / organisasjon

(Spillfestival) arrangeres av (Spillforening), den eldste og største spillklubben (Kommune). Årets festivalleder velges av klubbens medlemmer, og leder arrangementskomiteen (13 personer i år). I tillegg bidrar mange i spillmiljøet med enkelte spillarrangement.

Arrangementet er basert på dugnad (folk jobber i all hovedsak gratis, hvis økonomien tillater det gir vi litt godtgjørelse for kjøring og kioskvakter), og vi planlegger med at arrangementet skal gå i null økonomisk. (Eventuelt overskudd går til (Spillforening), som også er ikke-kommersiell og dugnadsdrevet. Eventuelt underskudd dekkes av (Spillforenings) reserver.)

Mer informasjon om (Spillforening): (webadresse)

Beskrivelse av prosjektet / aktiviteten

(Spillfestival) er en festival for spillinteresserte som driver med brettspill, rollespill, kortspill og miniatyrspill. Dette inkluderer ikke dataspill eller pengespill. Vi møtes og spiller spill og holder uhøytidlige turneringer. Det blir vanligvis ikke tildelt premier.

Vi har også en bankett som samler de fleste deltagerne, og som gir god anledning til å prate og bli kjent med nye folk.

Deltagerne er fra ungdomsskolealder og oppver, flest fra (Kommune)området, men det kommer også besøkende fra resten av landet.

Festivalen har vært arrangert årlig siden (år) og er en av de store møteplassene for spillmiljøet både regionalt og nasjonalt. De siste årene har den hatt ca. 100 -120 besøkende.

Festivalen er rufri og røykfri.

Spilling er en sosial, kreativ og spennende hobby. Vi ønsker både innbarka spillere og nysgjerrige som ikke har drevet med spilling før velkommen. Med økonomisk støtte kan vi ha lav deltageravgift og drive mer PR, slik at vi når ut til flere.

Mer informasjon om (Spillforening): (webadresse)

VEDLEGG 13: UTDRAK AV SØKNAD FRA SØRASIATISK FORENING

Si litt om søker/organisasjon

(Sørasiatisk forening) er en frivillighets kultur organisasjon som stiftet på (år). Organisasjon fokuserer på inkluderingsarbeidet og identitetsarbeidet.

Skriv litt om prosjektet / aktiviteten

Foreningen skal feire (jubileumsfest). Vi tenker å arrangere ett stort kultur program for å interudere kulturidentiteten og å inkludere folk fra ulike nasjonaliteter.

Hvorfor vil dere gjennomføre prosjektet/aktiviteten?

For å inkludere i det mangfoldsamfunnet i Norge og vise identiteten.

Målgruppe for prosjektet / aktiviteten

(Asiater), Norske befolkning og den internasjonale befolkningen

Budsjett

UTGIFTER

Leie av lokaler 5000

Utstyr 15000

Markedsføring 5000

Andre utgifter 25000

Forklar Honorar og transport av artister fra andre steder

Andre utgifter 1500

Forklar Medlems og styre møter

Andre utgifter 2500

Forklar Innkjøp av gaver og premier

Andre utgifter 5000

Forklar Lei av instrumenter og video opptak

Sum utgifter 59000

INNETEKTER

Søknadsum (Kommune) (denne søknaden) 44500

Andre tilskudd som søkes 5000

Forklar Fra fylkeskommune

Inngangspenger 2000

Egenandel 3000

Andre inntekter 1000

Forklar salg av lodd

Andre inntekter 2000

Forklar salg av mat

Andre inntekter 1500

Forklar Sponsor

Sum inntekter 59000

Innsender har kontrollert at budsjettet er i balanse (sum utgifter og sum inntekter er samme beløp).

VEDLEGG 14: UTDRAG AV RAPPORT FRA SVEIN DALEN

Regnskapsrapport – utgifter

Kommentar til eventuelt avvik mellom budsjett og regnskap

Mitt første arrangement i (...). Budsjettet ved alle poster måtte oppjusteres underveis, spesielt annonsering, for å få opp billettsalget som var labert i begynnelsen, og det lå an til underskudd. Men det endte godt.

Regnskapsrapport - finansiering

Kommentarer til eventuelle avvik mellom budsjett og regnskap

Da utgiftene ble mye større enn budsjettet, og også bare halvparten av søkt tilskudd ble innvilget, ble det brukt store summer i annonsering inn mot arrangementet i forsøk på å selge nok billetter til å dekke alle utgifter. Og vi klarte det!

Forord

Jeg vil starte med å takke alle som har deltatt og bidratt til masterprosjektet mitt. Spesielt vil jeg takke alle informantene, både søkerne og saksbehandlerne, som har bidratt med materiale og tatt seg tid til å svare på mine spørsmål. Jeg vil takke veilederen min ved NTNU, Gunhild Åm Vatn, for støtten jeg har fått underveis og at hun har korrigert kursen når jeg har sporet av i arbeidet mitt. Jeg vil også takke mine medstudenter for masse nyttig tilbakemelding på masterseminarene, og for hjelp med korrekturlesing og referanser. Sist men ikke minst vil jeg takke alle hardt arbeidende kaffebønder rundt om i verden, som har holdt meg med varmt, sort giftstoff gjennom lange dager på lesesalen.

Da jeg tok fatt på masterprosjektet høsten 2011 var det med pågangsmot og store ambisjoner. Det trengtes, for arbeidet har tidvis vært tungt og krevende. Når jeg nå kryper fram fra lesesalen i midten av mai måned, er jeg like blek og uberørt av sommerens første solstråler som da jeg låste meg inn året før. Det som har holdt meg gående gjennom disse månedene er følelsen av at arbeidet mitt er relevant og nødvendig. Først og fremst for dem som har vært direkte involvert, men også lenger ut i den vide verden. Såvidt meg er bekjent er det ingen som har gjennomført en slik studie før. Dette til tross for at store deler av både amatørkulturlivet og det profesjonelle kulturlivet er helt avhengig av offentlige tilskudd for å overleve. Dette er altså et område som berører mange. Fra starten har jeg stilt som et minstekrav at arbeidet med masteren skal kunne gi noe tilbake de involverte. Gjennom mitt verv som festivalleder håper jeg også å få et håndfast utbytte av dette arbeidet. For dem som leser dette og ikke er videre interessert i det faglige, har jeg viet siste kapittel til praktiske tips knyttet til søking om tilskudd og vurdering av søknadstekster. God lesning!

Innhold

1. Innledning	1
1.1 Bakgrunn for prosjektet	1
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	2
1.3 Omfang og materiale	5
1.4 Tekstens oppbygging	6
2. Teori	9
2.1 Faglige grunnforståelser	9
2.1.1 Vitenskapsteoretisk forankring	9
2.1.2 Språkhandlingsteori	13
2.1.3 Identitet og posisjonering	14
2.1.4 Anvendt språkvitenskap som faglig tilnærming	15
2.2 Diskursbegrepet	17
2.2.1 Definisjoner av diskursbegrepet	17
2.2.2 Kritisk diskursanalyse	19
2.3 Ulike kommunikasjonsformer	20
2.3.1 Muntlig og skriftlig kommunikasjon	20
2.3.2 Institusjonell kommunikasjon	22
2.4 Retorikk	24
2.4.1 Hva er retorikk?	25
2.4.2 Redegjørelser	26
2.5 Klarspråkperspektivet	29
3. Materiale	32
3.1 Samtykke og personvern	32
3.2 Innsamling av materialet	34
3.2.1 Utvalg	35
3.2.2 Oppfølging	37
3.2.3 Tilskuddsordningene	38
3.3 Presentasjon av materialet	39
3.3.1 Anonymisering	39
3.3.2 Utvalg av søkere til Allmenne tilskudd 2011	40
3.3.3 Utvalg av søkere til Flerkulturelle tilskudd 2011	42
4. Metode	44
4.1 Forskeren og materialet	44
4.1.1 Tilnærming til materialet	44
4.1.2 Forskerrollen	48
4.2 Håndtering av kilder	50

4.2.1 Skriftlige dokumenter og virksomhetens interne retorikk	50
4.2.2 Kvalitative forskningsintervju	52
4.3 Analysens oppbygging	54
4.3.1 Kritisk diskursanalyse som utgangspunkt	54
4.3.2 Analysearbeid i tre trinn	56
4.4 Analyseredskaper	59
4.4.1 Språkfunksjoner	60
4.4.2 Retoriske virkemidler	66
4.4.3 Sjekkliste for klarspråk	68
5. Analyse	70
5.1 Kontekstforståelse	70
5.1.1 Generelt om tilskuddsordningene	71
5.1.2 Intervju med saksbehandlere, Flerkulturelle	72
5.1.3 Intervju med saksbehandler, Allmenne	74
5.1.4 Intervju med søkerne	75
5.2 Tekstbeskrivelse, offentlige dokument	77
5.2.1 Retningslinjer for tilskudd	77
5.2.2 Søknads- og rapportskjema	81
5.2.3 Svarbrev	83
5.2.4 Kommunikative rammer og posisjonering av søkerne	86
5.3 Tekstbeskrivelse, søknader og rapporter	89
5.3.1 Søknader til Allmenne	90
5.3.2 Søknader til Flerkulturelle	97
5.3.3 Rapporter	100
5.4 Tekst og samhandling	103
5.4.1 Sammenfatning av kontekstforståelse og tekstanalyser	103
5.4.2 Hvordan 'snakker' tekstene sammen?	107
5.4.3 Tekstenes samhandling og saksbehandlingsprosessen	109
6. Konklusjon	111
6.1 Oppsummering og forskningsspørsmål	111
6.2 Diskusjon og videre forskning	115
7. Anbefalinger	119
7.1 Praktiske tips til søkerne	119
7.2 Praktiske tips til saksbehandlerne	124
7.3 Ny tilskuddsordning fra 2012	127
Litteratur	
Vedlegg	

Figurer:	1. Faircloughs tredimensjonale modell for kritisk diskursanalyse	s. 55
	2. Skala over interpersonell og ekspressiv modalitet	s. 64
	3. Illustrasjon av søkeprosessen og hvordan tekstene 'snakker' sammen	s. 107

1. Innledning

Velkommen, kjære leser, til fruktene av mitt arbeid. I dette kapitlet vil jeg vise deg hva du som leser kan forvente. Jeg vil starte med å gi en kort bakgrunn for hva som har motivert meg til å ta fatt på akkurat offentlige tilskudd, og hvilken betydning dette har i samfunnet som sådan. Den viktigste delen av innledningen er den som handler om problemstilling og forskningsspørsmål. Etter å ha lest disse bør du ha en ganske klar formening om dette er aktuelt for deg. Det er rundt disse jeg har bygd hele masterprosjektet. I delkapittel 1.3 går jeg kort gjennom materialet som danner grunnlaget for prosjektet. For omfanget av dette og hvordan det har blitt samlet inn. Avslutningsvis vil jeg kort gå gjennom hvordan denne teksten er bygd opp, og hva du kan forvente å finne svar på i de enkelte kapitlene.

1.1 Bakgrunn for prosjektet

Motivasjonen for å ta opp akkurat denne problemstillingen kommer først og fremst fra egne erfaringer som leder for et større kulturarrangement. En viktig del av arbeidet går ut på å sikre midler fra offentlige tilskuddsordninger. Det manglet ikke tips og råd fra ulike hold om hva en slik søknad bør inneholde. Et tips som gikk igjen var å fokusere på søkekriteriene. De fleste tilskuddsordningene har også oppgitt klare retningslinjer. Responsen vi fikk var likevel svært varierende. Spesielt i ett tilfelle fikk vi betydelig mindre enn det vi søkte om, med begrunnelsen «dere oppfyller ikke søkekriteriene bra nok». Dette til tross for at det etter vår mening var hos denne tilskuddsordningen profilen vår passet best med kriteriene. Andre steder ble vi positivt overrasket, vi fikk også tildelt penger uten å gå gjennom formelle søkeprosesser. Disse erfaringene reiser en rekke spørsmål: På hvilket grunnlag blir søknadstekstene lest og tolket? Hvor stor rolle har søkekriteriene i saksbehandlingen? Hvor formalisert er prosessen? Finnes det spesielle utfordringer med tanke på språkforståelse? Jeg er sikker på at jeg ikke er den eneste som har stilt meg disse spørsmålene. Kulturlivet vil utvilsomt være tjent med større åpenhet om hvilket grunnlag den offentlige støtten tildeles på.

Det er ingen ubetydelige summer som deles ut til kultur av det offentlige. Kulturrådet alene skal gjennom Norsk kulturfond dele ut 540 millioner kroner til ulike kulturformål i løpet av 2012 (www.kulturrad.no, 2012. *Norsk kulturfond*). Midlene har økt jevnt over årenes løp. Fra

2011 til 2012 har de økt med 5,48%. Dette er likevel ikke i nærheten av det som trengs for å dekke etterspørselen. I 2010 ble det søkt om nesten 1,3 milliarder fra Norsk kulturfond, det vil si rundt fire ganger så mye som det fantes midler (www.kulturrad.no, 2012. *Årsmelding 2010*). Når man ser på offentlig støtte er det altså snakk om knappe ressurser, ressurser det er hard konkurranse om. Med dette i bakhodet er det desto viktigere at støtten ender opp i rette hender. Tildelingen av midler kan bety forskjellen mellom liv og død for store deler av norsk kulturliv. Som nevnt finnes det masser av tips og råd om hvordan man kan få en bit av kaka. Disse er ofte skrevet av folk med erfaring fra kulturlivet, med mer eller mindre faglig basis. I mitt fagfelt kan jeg likevel ikke finne noe forskning på dette eller lignende områder. Jeg kan heller ikke finne noe litteratur på hvordan saksbehandler vurderer søknader. Ihvertfall ut fra et språk- og kommunikasjonsperspektiv må dette være en minst like viktig del av det å få til en god saksbehandling.

Jeg har altså startet masterprosjektet så å si på bar bakke, uten særlig forskning å støtte meg på. Selv om det har vært en utfordring, har det også vært spennende og motiverende å være først ute. Spesielt siden jeg bare er masterstudent. Grunnen til at jeg mener mitt fagfelt kan bringe verdifulle innsikter på dette området, er at jeg gjennom kommunikasjonsperspektivet blir tvunget til å se på begge sider av saken. Som nevnt finnes det allerede guider til hvordan man skal skrive en god søknad. Det finnes langt mindre informasjon, ihvertfall allment tilgjengelig, om hvordan man vurderer en søknad godt. Ut fra mitt fra mitt faglige ståsted er det *samhandlingen* mellom søker og saksbehandler som skal sikre en god saksbehandling, ikke søknadsteksten alene. For å få til en reell forbedring av saksbehandlingsprosessen, er man nødt til å se på begge sider av saken. I kontrast til mer lingvistisk-orienterte studier, har jeg gjennom mitt faglige ståsted også et begrepsapparat for å sette søknadstekstene i sammenheng med den konteksten de inngår i, og hvordan de brukes til å *gjøre* ting. Alt dette er momenter jeg vil beskrive mer utfyllende i teorikapittelet. Før det vil jeg gjøre rede for problemstillingen og forskningsspørsmålene som jeg har endt opp med.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Som tittelen tilsier handler masterprosjektet om søknader om offentlige tilskudd til kulturarrangement, med undertittelen «en kvalitativ studie av søknadstekster i en

interaksjonell ramme». Studien er altså kvalitativt, det vil si at det gjøres omfattende undersøkelser av et begrenset materiale, og den dreier seg først og fremst om søknadstekster. Det vil si søknadstekster i vid forstand. Søkeprosessen omfatter flere ulike tekster som må ses i sammenheng med hverandre, og selve søknaden er kun én av dem. Tekstene må også ses i lys av tilskuddsordningene det søkes støtte fra, og forholdet mellom søker og saksbehandler. En forutsetning for denne studien er at det foregår en hel rekke mer eller mindre skjulte prosesser i saksbehandlingen, og at disse primært er av språklig-kommunikativ karakter. Det forutsettes at tekstene er den viktigste ressursen i saksbehandlingen, men at andre faktorer også spiller inn. Jeg vil se på saksbehandlingsprosessen som en formalisert virksomhet, som forholder seg til visse vedvarende rammer. Hvem som setter disse rammene og hvordan deltakerne forholder seg til dem vil påvirke utforming og tolkning av søknadstekstene. Hovedproblemstillingen for masterprosjektet vil jeg formulere som følger:

Hvilke rammer påvirker utforming og tolkning av søknadstekster?

Underveis i arbeidet dukket det opp flere spørsmål og innfallsvinkler knyttet til problemstillingen. Det var stadig mer som tydet på at rammene er satt av tilskuddsordningen, og at disse rammene er av retorisk karakter. Vurderingen av søknadene styres mot et positivt eller negativt utfall, alt etter hvor godt de passer med det som i virksomheten oppfattes som gode argumenter. På bakgrunn av denne innsikten har jeg utdypet problemstillingen med følgende underspørsmål:

Hvordan stemmer søkerens presentasjon av eget prosjekt overens med virksomhetens (tilskuddsordningens) interne retorikk?

Med 'virksomhetens interne retorikk' mener jeg hva som aksepteres som gode begrunnelser for virksomhetens handlinger, i dette tilfellet å bevilge penger. Disse to problemformuleringene griper essensen av det jeg vil oppnå med masterprosjektet. De er likevel ganske generelle, og dermed ikke så egnet til å styre det konkrete forskningsarbeidet. Derfor har jeg brutt ned problemstillingen i fem forskningsspørsmål, som tar for seg ulike sider ved problemstillingen og skal bidra til å bringe retning til analysearbeidet:

1. Hvilke rammer settes for kommunikasjonen mellom søkere og tilskuddsordningene?
2. Hvordan posisjoneres søkerne hos tilskuddsordningene?
3. Hvordan 'snakker' tekstene sammen?
4. Hvordan fungerer saksbehandlingsprosessen i sin helhet?
5. Finnes det noen markante forskjeller mellom tilskuddsordningene/målgrupper?

Det mest overordnede spørsmålet her er 1), og svaret må finnes både gjennom konkret tekstanalyse og en tolkning av samhandlingen som sådan. Her vil den foreløpige kontekstforståelsen jeg går inn i materialet med spille en viktig rolle. Allerede før jeg starter med den konkrete tekstanalysen, håper jeg å få en forståelse for hvilke rammer som styrer interaksjonen og hvem som setter disse. Denne forståelsen vil ha mye å si for hvor jeg retter fokuset i den videre tekstanalysen. 2) vil jeg forsøke å finne svar på gjennom detaljert tekstanalyse, og hvordan tekstene konstruerer identitet og maktrelasjoner. 3) vil kreve at jeg ser alle tekstene i sammenheng. Her må jeg se på summen av de språklige virkemidlene som avdekkes i tekstanalysen. 4) vil på mange måter fungere som oppsummering og konklusjon på analysearbeidet. Når jeg har kommet hit har jeg forhåpentlig også svart på problemstillingen. Bakgrunnen for spørsmål 5) er at jeg i masterprosjektet tar for meg to ulike tilskuddsordninger, som har ulike nedslagsfelt/målgrupper. Det vil være et gjennomgående analytisk poeng å sette disse to opp mot hverandre og se på forskjeller og likheter. Ikke bare formelle trekk, men også hvordan det kommuniseres gjennom saksgangen og hvilke underliggende premisser som finnes. Dette spørsmålet vil besvares fortløpende gjennom analysearbeidet.

Når det kommer til analytiske spørsmål er det etter min mening viktig å ikke binde seg for tett til bestemte metoder på forhånd. Å la materialet styre analysemetoder og problemstilling vil i større grad åpne for uventede funn, i motsetning å bruke fastlagte kategorier slik det er mer vanlig i kvantitative studier. Jeg gikk også inn i dette arbeidet med relativt åpent sinn. Problemstillingen og forskningsspørsmålene som er presentert over er et resultat av fortløpende vurderinger av hva som er verdt å undersøke nærmere, etterhvert som jeg fikk sett på materialet. Problemstillingen har blitt justert og spisset flere ganger underveis. En annen grunn til dette er at jeg fra starten hadde bestemt meg for å foreta studiet i nær samarbeid med de involverte partene, og legge opp til at deres ønsker og behov blir hørt. Ved å

trekke inn informantenes perspektiver har det stadig dukket opp nye spørsmål. Et minstekrav for enhver språkanalyse bør være å tilby et metaspråk for å snakke om den kommunikative praksis som undersøkes.

1.3 Omfang og materiale

Omfanget av studien er noe begrenset. Jeg har hentet inn materialet fra to tilskuddsordninger i en større norsk bykommune. Disse har jeg valgt å kalle Allmenne og Flerkulturelle tilskudd, etter deres nedslagsfelt. Jeg har videre plukket ut seks søkere fra hver av dem. Materialet består hovedsakelig av tekst. Jeg har samlet inn en rekke ulike tekster. Fra hver av tilskuddsordningene har jeg hentet inn retningslinjer, søknadsskjema, rapportskjema og maler for svarbrev. Fra søkerne har jeg hovedsakelig hentet inn søknadstekster og rapporter, men jeg har også fått inn et par vedlegg. Hovedvekten av analysearbeidet kommer til å dreie seg om søknadstekstene. Men viktigere enn analysen av enkelttekster, er samhandlingen mellom tekstene. Til tross for studiens begrensede omfang er analysen således ganske kompleks og omfattende, da det er mange ulike tekster som ligger til grunn for aktiviteten jeg studerer. I tillegg til tekstmaterialet har jeg også gjennomført intervjuer med de aller fleste av informantene mine, også saksbehandlerne. Selv om intervjumaterialet ikke inngår direkte i analysen, er det viktig for å kontekstualisere og utdype funn fra tekstanalysen.

Det er litt tilfeldig at det ble akkurat disse tilskuddsordningene jeg studerte masterprosjektet. Jeg startet med å ta kontakt med kulturenheten i kommunen, og derfra ble jeg henvist til flere saksbehandlere. Det var hos disse to tilskuddsordningene man viste interesse for prosjektet. I etterkant viste det seg å passe svært godt med problemstillingen og min faglige bakgrunn. At jeg endte opp med to tilskuddsordninger, og en av dem først og fremst retter seg mot søkere av fremmedspråklig bakgrunn, har gitt meg en gylden mulighet til å vurdere dem og søkerne opp mot hverandre i et kommunikasjonsperspektiv. En annen interessant sak som dukket opp, var at tilskuddsordningene skulle slås sammen til en ny ordning fra 2012. Saksbehandlerne var naturlig nok ekstra interessert i studien min, da de selv satt med mange spørsmål om hvordan sammenslåingen skulle løses. Jeg har desverre ikke rukket å se så mye på denne problemstillingen, men jeg håper at en deler av studien også vil være relevant for sammenslåingen. Dette er en problemstilling som eventuelt masterstudenter etter meg kan se

nærmere på.

Saksbehandlerne hjalp meg i gang ved å gi meg en oversikt over søkerne siste år. Jeg valgte meg ut seks søkere fra hver av tilskuddsordningene, og fikk oversendt kontaktinfo. Du finner mer om utvalgskriteriene og søkerne som ble valgt ut i kapittel 3. Jeg sørget for å innhente informert samtykke fra søkerne, og fikk derpå tilsendt sakspapirene fra kommunen. Jeg har som nevnt også gjennomført intervjuer med de fleste informantene. En del av grunnen til at så mange ville stille opp, tror jeg er at jeg forpliktet meg til at også de skal kunne få nyttig kunnskap ut av studien. Mange av søkerne sitter med de samme spørsmålene som meg da jeg begynte på masterprosjektet. De er alle avhengige av offentlige tilskudd for å gjennomføre aktivitetene sine, derfor er kunnskap som kan føre til flere midler kjærkommen. Også saksbehandlerne skal kunne få noe ut av studien. Som nevnt er sammenslåingen av tilskuddsordningene et viktig tema, men de ønsker også generell kunnskap om hvordan saksbehandlingsprosessen kan bli bedre. Sånn sett kan man si at målet for masterprosjektet er todelt. På den ene siden ønsker jeg å oppnå noen håndfaste og praktisk anvendelige innsikter, som både jeg og informantene mine kan dra nytte av. På den andre siden er dette en oppgave som er gitt og skal vurderes faglig av NTNU. Jeg må derfor vise solid faglig forankring av arbeidet. Dette er også en utfordring med hensyn til leserne. På den ene siden skal resultatene kunne anvendes av dem uten anvendt språk-bakgrunn. På den andre siden skal de holde faglig mål og være forankret i teori. Særlig i analysen er det en hårfin balansegang. Jeg har forsøkt å løse dette ved å legge til et kapittel avslutningsvis som er skrevet spesielt for den ikkefaglige leser.

1.4 Tekstens oppbygging

Her vil jeg presentere temaene for masteren og rekkefølgen de kommer i. Jeg vil forsøke å gi en rød tråd som leseren kan nøste opp gjennom teksten. En utfordring er at anvendt språkvitenskap ikke er et enhetlig fag, men henter teorier og perspektiver fra mange overlappende fagfelt. Dette gjenspeiles spesielt i teorikapittelet. Her har jeg forsøkt å bevege meg fra de overordnede (eller grunnleggende) perspektivene, og over på den mer konkrete teorien jeg vil trekke inn i analysen. Jeg starter med å gi arbeidet mitt en vitenskapsteoretisk forankring. Dette kan ses som et par briller jeg vil ha på meg gjennom resten av

masterprosjektet, som former hvordan jeg ser på begreper som språk og kommunikasjon. Her vil jeg også skissere opp noen kontraster til andre vitenskapsteoretiske tilnærminger. Dette er viktig, siden ulike tilnærminger setter ulike kriterier for hva som kan regnes som kunnskap. Jeg vil også utdype en del begreper som kommer til å være spesielt viktige i masterprosjektet. Jeg vil blant annet definere begrepet identitet, komme inn på diskursbegrepet, se på språk som handling og ulike kommunikasjonsformer. Mot slutten av kapittelet vil jeg gå inn på noe mer spesifikk teori som er mer direkte aktuelt for analysen: Retorikk og klarspråkperspektivet. Disse begrepene vil jeg operasjonalisere ytterligere i metodekapittelet.

I kapittel 3 vil jeg presentere materialet, hva det består av og hvordan jeg har samlet det inn. Her vil jeg også komme inn på problemstillinger rundt samtykke og personvern, og hvordan de har blitt løst. Dette gjelder særlig anonymisering. Jeg presenterer her også en kort oversikt over søkerne og tilskuddsordningene. I kapittel 4 går jeg gjennom metode for masterprosjektet. Dette kapittelet fungerer som en slags overgang mellom teorien og analysearbeidet. I første del av kapittelet vil jeg knytte tilbake til teori og materiale. Her vil jeg også reflektere rundt hva min rolle som forsker innebærer, blant annet mine forpliktelser overfor informantene. Fra delkapittel 4.3 begynner jeg å peke fram mot analysen. Her skisserer jeg opp hvordan jeg vil gå fram i analysearbeidet. Jeg har tatt utgangspunkt i kritisk diskursanalyse, men jeg har tilpasset framgangsmåten underveis for at den skal passe til mitt materiale og problemstilling. I siste delpittel går jeg gjennom de analyseredskapene jeg vil benytte meg av. Dette er kanskje den mest tekniske delen i masteren. I tillegg til systemisk funksjonell gramatikk vil jeg her også trekke inn igjen retorikken og klarspråkperspektivet.

Analysekapittelet er den klart mest omfattende delen av masteren. Det er gjennom analysearbeidet jeg knytter teori og metode opp mot materialet, og finner svar på problemstilling og forskningsspørsmål. I metodekapittelet har jeg redegjort for hvordan jeg har delt inn analysearbeidet i tre faser. Jeg har delt inn analysekapittelet deretter, men i fire deler. Første fase handler om å danne seg en foreløpig kontekstforståelse, noe jeg gjør rede for i første del av analysekapittelet. Her oppsummerer jeg det jeg vet så langt om tilskuddsordningene, i tillegg trekker jeg inn intervju med saksbehandlerne og søkerne. Andre fase av analysen er den mest omfattende, og denne har jeg i analysekapittelet valgt å dele i to deler. Det er her jeg gjør den detaljerte tekstanalysen. I første del tar jeg for meg tekstene fra

tilskuddsordningene. Mot slutten av delkapittelet trekker jeg også inn kontekstforståelsen igjen, og undersøker hvordan tilskuddsordningene setter de kommunikative rammene og posisjonerer søkerne. I andre del av tekstbeskrivelsen ser jeg på søknader og rapporter, altså tekstene som er skrevet av søkerne. I delkapittel 5.4 trekker jeg analysen tilbake opp på et sosialt samhandlingsnivå. Her vil jeg knytte resultatene fra tekstanalysen opp mot virksomheten og konteksten som inngår i saksbehandlingsprosessen. Det er i denne delen jeg vil finne endelig svar på problemstilling og forskningsspørsmål.

Svarene jeg har kommet fram til gjennom analysearbeidet oppsummeres i kapittel 6. Her kommer konklusjonen for studien. Her vil jeg også diskutere styrker og svakheter i hvordan jeg har nærmet meg problemstillingen, og peke fram mot videre forskning. Med dette runder jeg av det faglige arbeidet med masterprosjektet. Likevel kommer et kapittel til. Dette kapittelet er først og fremst skrevet for dem som har deltatt i studien, og eventuelt andre som kan tenkes å ha praktisk utbytte av mitt arbeid. Her vil jeg gi noen helt konkrete anbefalinger til søkere og saksbehandlere. Disse tar form av både generelle og helt konkrete tips knyttet til det jeg har studert, først og fremst gjelder det den nye tilskuddsordningen fra 2012. De av leserne som ikke har anvendt-språkbakgrunn og ikke er videre interessert i det faglige, vil jeg anbefale å begynne her.

2. Teori

I dette kapitlet vil jeg legge det teoretiske grunnlaget for arbeidet i masterprosjektet. Teorien er for det meste hentet fra fagfeltet anvendt språkvitenskap, som i seg selv er satt sammen av bidrag fra mange ulike retninger. Anvendt språkvitenskap skiller seg fra andre språkfag, som lingvistikk, ved å studere språket i sine naturlige omgivelser, som en del av hverdagens gjøremål. I delkapittel 2.1 går jeg nærmere inn på noen av de faglige grunnforståelsene fra anvendt språkvitenskap som jeg vil bygge på videre. Sentralt står en interaksjonistisk tilnærming. Jeg vil også komme inn på språkhandlingsteori og identitetsbegrepet. Videre i 2.2 vil jeg gå grundigere inn på diskursbegrepet. Diskurs kan trekkes inn i nærmest alle språkfaglige diskusjoner, samtidig som begrepet er ullent og vanskelig å få grep på. Jeg vil derfor bruke litt plass på å forklare det. Etter dette vil jeg komme inn på ulike kommunikasjonsformer og retorikk. Her er blant annet institusjonell kommunikasjon og redegjørelser viktige tema. Kapitlet runder av med klarspråkperspektivet, der jeg vil gjøre noen praktiske bemerkninger rundt det å skrive en god tekst. Selv om mye av det som tas opp her omhandler et mer overordnet fagperspektiv, er teorikapitlet likevel viktig å lese for å få det fulle utbyttet av analysearbeidet, særlig om man ikke har anvendt-språkvitenskapelig bakgrunn.

2.1 Faglige grunnforståelser

I dette delkapitlet skal jeg gå inn på noen faglige forståelser som vil ligge til grunn for de teoretiske, metodiske og analytiske innfallsvinklene som blir brukt i dette prosjektet. Her vil jeg presentere en rekke begreper som jeg kommer til å bruke utover i teksten. Særlig lesere som ikke har inngående kjennskap til mitt fagfelt vil få bedre utbytte av resten etter å ha lest dette. Prosjektet hører til under fagfeltet *anvendt språkvitenskap*, som er et lappeteppe av ulike teorier og perspektiver. Det vil være umulig å gi en utfyllende presentasjon her, dette er heller ikke hensikten. I stedet vil jeg gi en kort oppsummering av de forståelser jeg har tatt utgangspunkt i.

2.1.1 Vitenskapsteoretisk forankring

'Vitenskapen' tildeles på mange måter rollen som den øverste autoritet når viktige saker er oppe til debatt. Man etterstreber å presentere vitenskapelig belegg for sine påstander, og

forskeren trekkes inn som 'nøytral dommer' for å avgjøre hva som er holdbart og ikke. Vanligvis tas det ikke opp hvilke epistemologiske og personlige forforståelser som påvirker forskerens forhold til fagfeltet og *forskningssubjektene*, altså menneskene det forskes på. Hva dette innebærer, og hvor mye forskeren selv reflekterer rundt disse spørsmålene, varierer alt etter hvilket fagmiljø hun tilhører (Cameron et al, 1992:5). I et intervju vil forskeren kunne opptre som passiv lytter eller aktiv medprodusent av data, alt etter faglig tilnærming. Dette kan være viktig å være bevisst på, spesielt når det forskes på mennesker og kultur. I tillegg til de moralske spørsmål som dukker opp når man forsker på mennesker, er forskeren gjerne selv en del av de sosiale forhold det forskes på. Her synes anvendt språkvitenskap å ha en fordel i forhold til mange andre fagretninger, da selvrefleksjon inngår som en naturlig del av det å være en tverrfaglig og problemorientert disiplin.

Teorien jeg baserer prosjektet på er inspirert av poststrukturalistisk tenking, og forgrener seg i retninger som *symbolsk interaksjonisme* og *konstruksjonisme*. Jeg vil her bruke begrepet *interaksjonisme* for å sammenfatte dem. Kjennetegnet ved de poststrukturalistisk inspirerte retningene er at analyseobjektet per definisjon er et flytende, flertydig og ustabil fenomen (Järvinen & Meyer, 2005:9). Studerer man en tekst kan man ikke slå seg til ro med den 'bokstavelige' betydningen, man må trekke inn under hvilke omstendigheter den blir skrevet og lest. I tråd med konstruksjonismen er betydningen noe som blir konstruert, man må derfor kartlegge hvilke prosesser som ligger bak den språklige utformingen. Retningene har også til felles at språket blir sett på som en viktig innfallsvinkel til å studere mennesker og kultur. Mennesker forholder seg til verden gjennom den *mening* den har for dem. Mening skapes gjennom sosial (hovedsakelig språklig) interaksjon, og i denne interaksjonen skjer det igjen en omfortolkning av mening (Järvinen & Meyer, 2005:27). Språket er den viktigste innfallsporten til å studere hvordan individet opplever verden, samtidig blir språk kun produsert og fortolket i en sosial kontekst (Cameron et al, 1992:12). Mennesket og språket kan dermed ikke ses som adskilt fra kulturell kontekst og praktisk anvendelse.

INTERAKSJONISMEN

Interaksjonismen tar på mange måter en mellomposisjon mellom to vitenskapsteoretiske ytterpunkt, *positivismen* og *naturalismen*. Positivismen har sitt utspring i naturvitenskapen, men ble etterhvert dominerende på de fleste vitenskapelige felt. Grunntesen her er at bare

2. TEORI

observerbare fenomener blir regnet som 'virkelige'. Spesielt viktig er det å skille mellom *fakta* (det observerbare), og *verdier* (subjektive fortolkninger). Positivismen anerkjenner teorier og fortolkninger som nyttige verktøy, men ikke som virkelige i seg selv (Cameron et al, 1992:6). Naturalismen anerkjenner på sin side ikke skillet mellom fakta og verdier, som er problematisk for positivismen (Ibid:8). 'Virkeligheten' er i denne tradisjonen ikke noe objektivt, som alle har den samme tilgangen på, men fremstår heller som et produkt av den enkeltes subjektive erfaringer (en *relativistisk* oppfatning). Den subjektive virkelighetsoppfatningen som former erfaringen hos forskningssubjektet blir selve grunnlaget for kunnskapsproduksjonen. Interaksjonismen deler ikke det relativistiske synet at virkeligheten kun er et produkt av individets egen verdensoppfatning. Retningen avgrenser heller ikke virkeligheten kun til det observerbare. Mennesket både deltar i og former sosial virkelighet (Ibid:10).

Et tilbakevendende problem i forskning på mennesker er det såkalte *observers paradox*. Dette går i korthet ut på at forskeren gjennom sine observasjoner påvirker det fenomenet hun studerer (Cameron et al, 1992:5). Dette er spesielt tydelig i intervjusituasjoner. I utgangspunktet irrelevante variabler, som forskerens fremtoning, kjønn, etnisitet mm. kan ha innvirkning på det som blir sagt og gjort. Et annet problem er *teoriladethet* eller *verdiladethet*, at observasjonene påvirkes av forskerens egne verdier, holdninger og teoretiske forforståelser. Både i positivismen og naturalismen forsøker man å begrense *observers paradox*, slik at forskeren ihvertfall i prinsippet ikke skal 'forurense' data gjennom innsamlingsprosessen (som en automat i objektivismen, eller en nøytral oppsamler av kulturell erfaring i naturalismen) (Järvinen & Meyer, 2005:28). Teoriladethet er et enda større problem i naturalismen enn hos positivistene, da forskeren ikke skal kvantifisere data, men gi en direkte gjengivelse av forskningssubjektets verdensanskuelse. Dette betyr at forskeren må sette sin egen forforståelse 'i parentes' i sitt arbeid med materialet (Ibid:29).

Disse problemene er etter min mening mer håndterlig ut fra et interaksjonistisk ståsted. For det første er kravet om 'observerbare fakta' for begrensende når det kommer til forskning på mennesker. Å observere en handling utenfra kan bare gi begrenset kunnskap om motivet, eller *meningen* bak. For å finne ut hva som faktisk foregår når noen gjør noe kan du ikke unngå å forholde deg til forskningssubjektets egen forståelse av hvordan verden er organisert, altså

hva som oppleves som virkelig. Men å hevde, som man kanskje ville kunne ut fra et naturalistisk standpunkt, at hva som helst kan være 'virkelig', undergraver hele den sosiale dimensjonen ved menneskets livsverden.

I motsetning til både objektivismen og naturalismen anerkjenner interaksjonismen (som navnet antyder) interaksjonen mellom forsker og informant som et uunngåelig og nødvendig aspekt ved det å produsere kunnskap om mennesker og kultur, for eksempel gjennom kvalitative forskningsintervjuer (Järvinen & Meyer, 2005:29). For å komme fram til informantens egne tanker og følelser er forskeren nødt til å 'trenge seg på' gjennom å gå inn i en dialog. Observers paradox er ikke her noe som metodisk må unngås, men snarere noe som må inkluderes i metoden. Forskeren er medprodusent av data. Tanken om at man kan sette sin egen forforståelse i 'parentes' i møtet med materialet er meningsløs ut fra dette perspektivet (Ibid.). Forskningen innebærer heller et møte mellom to livshorisonter, og data blir dermed et resultat av forsøket på å danne en felles forståelse av verden. Teoriladethet er en uunngåelig del av prosessen, siden de teorier forskeren har med seg inn i samhandlingen er nødvendige for å kunne gjøre forskningssubjektets handlinger meningsfulle også for forskeren.

En kan naturligvis sette spørsmål ved om det i det hele tatt er mulig å oppnå en slik forståelse. Kan en forsker få et genuint bilde av forskningssubjektets verden uten først å legge fra seg sine forforståelser? Og er det mulig å 'oversette' en slik erfaring til språket som er anerkjent i forskerens egne kretser uten å miste det genuine ved akkurat denne verdensanskuelsen? Uten å være positivist kan man argumentere mot en slik relativistisk holdning, ved å peke på at det finnes menneskelig erfaring som er felles for alle individer (Cameron et al, 1992:12). Allerede Kant påpekte hvordan fundamentale trekk ved erfaringen som tid, rom og kausalitet nødvendigvis må være felles for alle mennesker. Det vil være nærliggende å tro at det finnes tilstrekkelig mange slike 'brohoder' å bygge felles erfaringer på. Vi klarer jo faktisk å kommunisere med mennesker som har en helt annen bakgrunn enn vår egen!

I interaksjonismen ses menneskets handlinger som uttrykk for ulike roller eller selvrepresentasjoner, som framvises i samspill mellom individuelle motiver og kulturelle forventninger. All meningsfull handling avhenger av kunne å gjøre seg forstått i en sosial kontekst. Mening er altså ikke noe som finnes i enkeltmennesket, men noe som produseres

gjennom sosialt samspill. Uavhengig av hvilke typer språklig data det er snakk om, må de ses som flertydig, kontekstavhengig og meningsproduserende (Järvinen & Meyer, 2005:15). Det er først og fremst gjennom språket forskeren får tilgang til de sider hos mennesket som ikke kan observeres direkte. Språket kan ikke knyttes til noe 'objektivt' uavhengig av individet, som i det positivistiske vitenskapsidealet. Det kan heller ikke ses som relativt kun til enkeltindividet. Språket kan kun gi mening i en sosial kontekst, derfor må språket ut fra et interaksjonistisk perspektiv også analyseres som en sosial aktivitet (Cameron et al, 1992:12).

2.1.2 Språkhandlingsteori

Forståelsen av språket og sosial samhandling har noen praktiske konsekvenser for analysearbeidet. Først og fremst ser man språket som noe levende og funksjonelt, noe som benyttes til å utføre handlinger i hverdagen. Dette står i kontrast til for eksempel rent lingvistiske tilnærminger, som opererer med konstruerte setninger og grammatikk som et abstrakt system. Grammatiske konstruksjoner vil riktignok være viktig i analysen av materialet mitt, men i seg selv sier de lite om hvordan teksten *fungerer i praksis*. Når mine informanter skriver en søknad er ikke det overordnede målet at språket skal være grammatisk korrekt, men at skrivearbeidet skal resultere i tilskudd av midler. Skrivningen er altså en *handling* som har konkrete *konsekvenser*. Språkhandlingsteorien kan tilby noe av det mest gjennomarbeidede og sammenhengende teoretiske rammeverket for funksjonell analyse av språket som eksisterer i dag (Sandvik, 1995:252). Teorien knyttes først og fremst til J. L. Austin og John Searle. Jeg vil se på noen av de grunnleggende innsiktene i språkhandlingsteorien, som også vil ligge til grunn for analysearbeidet i dette prosjektet.

Searle delte inn språklige handlinger i fem klasser, etter hvilke grunnleggende funksjon de har: 1) Si noe om hvordan noe er (assertiver). 2) Prøve å få folk til å gjøre noe (direktiver). 3) forplikte seg til å gjøre noe (kommissiver). 4) Uttrykke følelser og holdninger (ekspressiver). 5) Frambringe en ny tilstand i verden gjennom utsagnet i seg selv (deklarativer). Det at alle språkhandlinger har en funksjonell side er en viktig innsikt for analyse av språk i bruk (Sandvik, 1995: 253). Det Searle beskriver er den såkalte illokusjonære handlingen, den kommunikative kraften eller verdien ytringen blir tillagt. I språkhandlingsteorien er foregår det tre handlinger samtidig når noen produserer en ytring. I tillegg til den illokusjonære handlingen kommer den lokusjonære handlingen, produksjonen av symboler med

proposisjonelt innhold, og den perlokusjonære handlingen, effekten av ytringen. Sistnevnte handler ikke bare om hva som blir ytret, men også om taleren har troverdighet eller autoritet til å oppnå det han eller hun vil med ytringen (interaksjonell effekt). Her kan ytringen feile, selv om den ellers er grammatisk korrekt utformet og forstått (kommunikativ effekt). Et annet viktig skille i språkhandlingsteorien går mellom ytringens form og funksjon. Et dagligdags eksempel på dette er at man spør «har du klokke på deg?» når man egentlig mener «fortell meg hva klokka er». Ytringen har altså en dobbelt illokusjonær kraft eller verdi. Den bokstavelige betydningen er ikke den viktigste, og den primære verdien må avledes av den bokstavelige på bakgrunn av kontekstuell informasjon (Ibid:256). Dette er definisjonen på indirekte språkhandling, som er viktige særlig i analysen av retoriske virkemidler, selvpresentasjon og posisjonering som jeg senere vil komme inn på.

2.1.3 Identitet og posisjonering

Identitet spiller en sentral rolle i en interaksjonistisk tilnærming, og kan knyttes opp mot diskursteori, retorikk og mer. Derfor må også identitetsbegrepet defineres nærmere. Naturalismen og objektivismen har begge en stabil og *essensialistisk* forståelse av individet, at forskningsobjektet 'inneholder' fakta og følelser som forskeren kan få tilgang på (Järvinen & Meyer, 2005:29). Ut fra et interaksjonistisk ståsted ses identiteten heller som konstruert gjennom samhandling. Identitet er ikke noe personlig, men må forhandles om og gjøres gjenkjennelig for andre. Dette betyr ikke at individer er grunnleggende identitetsløse. Kjønn, alder, etnisitet, yrke, psykologiske disposisjoner osv. er reelle attributter, men meningen av disse og hvordan de vektlegges er likevel noe det kan forhandles om. Måten en person forvalter sin fremtreden på kalles her *selvpresentasjon*. Hvilke handlinger og selvpresentasjoner som er 'tillatt' for den enkelte, har direkte sammenheng med hvilke roller som er tilgjengelige i den oppfattede situasjonen, og hva disse innebærer. En lege kan for eksempel spørre pasienten om intime detaljer fra privatlivet, men ikke omvendt. Dette har ikke noe å gjøre med hvem legen er, men hvilken rolle hun spiller i denne *situasjonen*.

En teoretiker som har bidratt til å differensiere identitetsbegrepet er Goffman. Han er blant annet kjent for sine teatermetaforer (Ivanič, 1998:20). Individer ses som å opptre på en scene (onstage) når de kommuniserer med andre. For at deres opptreden skal bli gjenkjent må de ta på seg en rolle, som også må oppfattes som passende for det stykket som utspilles.

Rollebegrepet er en god illustrasjon for å få grep om det sosiale aspektet ved selvpresentasjon. Samtidig er den litt misvisende, da dette impliserer at den man er for andre på en måte er falsk, og at man går tilbake til sitt egentlige jeg så snart teppet faller. Et mer presist begrep, som jeg også vil bruke videre, er *posisjonering*. Den må ses i tilknytning både til andre mennesker, kulturelle normer og egne ønsker. I motsetning til rollebegrepet er den viktigste forskjellen at vi ikke kan unngå å innta en posisjon (Järvinen & Meyer, 2005:103). Man identifiseres gjennom sin posisjon i en felles verden, ulike posisjoner gir ulike ressurser for selvpresentasjon. Institusjoner kan være viktige ressurser for dette, da de ofte gir legitimitet til å innta visse posisjoner. Slik knyttes kulturelle praksiser og institusjoner (å ta legeutdanning) til identitet i konkret sosial samhandling (å stille et spørsmål som lege).

Hvordan ulike identiteter (og muligheten for å innta dem) er konstruert, er ikke ulik hvordan mening er konstruert som sådan. Her vil jeg peke fram mot diskursbegrepet (se delkapittel 2.2), da vi tilegner oss normative og kulturelt gjenkjennelige oppfatninger av verden gjennom ulike diskurser (Ivanič, 1998:17). Dette gjelder vel så mye tale som tekst. I analysen av tekstmaterialet vil det være nyttig å se hvordan forfatterne konstruerer sin (og leserens) identitet. I tråd med posisjoneringsbegrepet er tekster aldri *upersonlige*, selv om dette er en gjengs oppfatning om mange akademiske og offentlige tekster. Man kan heller si at forfatteren posisjonerer seg på en måte som skaper avstand til leseren. Et annet begrep Goffman opererer med er *face*, eller *facework* (Järvinen & Meyer, 2005:30). Begrepet face kan ses i lys av det norske uttrykket 'å miste ansikt'. Goffman mener at det i sosial interaksjon ligger sterke føringer på å bevare sitt eget og andres ansikt. Dette gjøres gjennom å presentere et sosialt foretrukket selv, eller å 'opptre passende'. Dette er kanskje spesielt pressende når det kommer til skriftlige uttrykk. Det som er skrevet blir stående, noe som gjør det enda vanskeligere å gå tilbake på noe man har sagt (Ivanič, 1998:103). Tekstene må derfor tolkes i lys av det inntrykk forfatteren ønsker å gi av seg selv utad.

2.1.4 Anvendt språkvitenskap som faglig tilnærming

Anvendt språkvitenskap er ikke én helhetlig disiplin, men henter teori fra mange overlappende fagfelt. Dette resulterer i en tverrfaglig og problemorientert tilnærming. I dette prosjektet vil jeg støtte meg på teorier, metoder og analyseredskap av vidt forskjellig opphav. Men jeg har også noen grunnleggende perspektiver som jeg baserer arbeidet på.

Interaksjonismen utgjør fundamentet for hvordan jeg definerer min rolle som forsker, forskningsfelt og hvordan kunnskap produseres. De begreper og forståelser jeg trekker inn stemmer overens eller tolkes ut ifra dette fundamentet. Jeg vil påstå at perspektivet jeg har valgt er ganske representativt for anvendt språkvitenskap, men jeg vil gjøre oppmerksom på at det innen dette fagfeltet også kan finnes alternative perspektiver på det jeg har jobbet med i dette prosjekt.

Innen anvendt språkvitenskap er kunnskapsbegrepet langt mer dynamisk enn i mange andre fagfelt. Mening konstrueres i samspill mellom mennesket, i hovedsak gjennom språket. Vår forståelse av verden er bygd opp gjennom sosiale og kulturelle prosesser. Dermed finnes ikke kunnskap som noe objektivt 'der ute', men er noe vi selv bidrar til å konstruere. Det er to viktige aspekter ved denne forståelsen. Det første er språkets plass. Språket ses som en form for sosial praksis på linje med andre praksiser. Det har likevel en mer fundamental betydning ved at det blir sett som *det* sentrale redskap både for identitet- relasjon- og meningsskaping (Maagerø, 2005:20). All meningsfull handling avhenger av kunne å gjøre seg forstått i en sosial kontekst. Mening er altså ikke noe som finnes i enkeltmennesket. Dermed kan ikke kunnskapsproduksjon (som også er danning av mening) løsrives fra forskningssubjektenes opplevelser og den sosiokulturelle konteksten.

Språket brukes først og fremst til å utføre handlinger. Derfor må man ikke bare ta med den bokstavelige betydningen i analysen, men også de indirekte språkhandlingene, motivene til dem som deltar og hvilke effekter dette har hatt i praksis. En reduksjonistisk tilgang til forskningsmaterialet kan resultere i at denne kompleksiteten går tapt (Järvinen & Meyer, 2005:27). Forskeren må heller omfavne kompleksiteten, også de data som ikke passer inn i teoriene hun tar utgangspunkt i. Slik kan man nærme seg materialet på dets egne premisser, men uten illusjonen om at det går an å legge fra seg sine forforståelser i et slikt møte. Forskeren og forskningssubjektet må nødvendigvis produsere data i samspill. Anvendt språkvitenskap som teoretisk utgangspunkt fører med seg et sammensatt og selvreflekterende perspektiv på forskningen som ikke er så vanlig i for eksempel naturvitenskapene. Faget er gjennom sin tverrfaglighet og problemorientering også i høy grad brukerorientert. Dette er har jeg forsøkt å ta konsekvensene av, ved å trekke inn informantenes behov og opplevelser i arbeidet med masterprosjektet.

2.2 Diskursbegrepet

Discourse is a level or component of language use, related to but distinct from grammar. It can be oral or written and can be approached in textual or sociocultural or sociointeractional terms. And it can be brief like a greeting and thus smaller than a single sentence or lengthy like a novel or narration of personal experience.

([Sherzer, 1987:296] Sarangi, in press2:1)

For den som vil forske på språk og samfunn, er *diskurs* et begrep som er like sentralt og anvendelig som det er ullent og omstridt. Særlig innen anvendt språkvitenskap er det et begrep du ikke kommer utenom. Hvor mangesidig begrepet er, kommer godt fram i dette sitatet av Sherzer. Diskursbegrepet spiller en sentral rolle også i mitt prosjekt, jeg vil derfor her bruke litt tid på å få et grep på det.

2.2.1 Definisjoner av diskursbegrepet

Diskursbegrepet har blitt tillagt ulike meninger i ulike teoretiske retninger. På den ene siden kan begrepet referere til meningsskaping utover setningsnivå, altså utover regler for syntaks. På den andre siden handler diskurser om meningsskaping på samfunnsnivå, om hvilke fakta og verdier som tas for gitt når ulike tema er oppe til debatt. Det er også uenighet om man skal snakke om diskurs som et overordnet fenomen, eller om det er snakk om ulike diskurser på ulike områder. Og hvor langt strekker i så fall slike diskurser seg?

Til tross for disse uenighetene er det et par punkt det er enighet om blant de fleste retningene som benytter seg av begrepet. Diskurser må ses i lys av praktiske og sosiale aktiviteter som har helt konkrete effekter. De konstruerer kunnskap og bestemmer hva som blir oppfattet som faktabeskrivelser av verden (Sarangi, in press1:2). Diskurser gir ikke bare ressurser for meningsskaping i den enkelte samtale eller tekst, summen av de enkelte samtaler/tekster er også alt som konstituerer og utvikler de overordnede diskursene. Slik har diskurser også en historisk side. Selv om det ikke kommer fram på overflaten, bærer alle ytringer med seg stemmer fra tidligere ytringer. Dette fenomenet omtales som *interdiskursivitet* (Ibid:14). Det konstruktive og dynamiske ved begrepet stemmer godt overens med et interaksjonistisk

perspektiv på språk og kultur, slik som jeg bruker her.

For å gjøre begrepet mer håndterlig foreslår Gee å skille mellom diskurs og Diskurs i humanvitenskapene ([Gee, 2005:27] Sarangi, in press1:1). Diskurs med stor D er samfunnets langvarige, overordnede 'samtaler' om tema som gjennom dem blir gjenkjennelige for medlemmer av kulturen. Disse Diskursene inneholder selvfølgeliggjorte fakta, verdier, og hvilke spørsmål som legitimt kan stilles. Det er gjerne flere Diskurser rundt samme tema, for eksempel kan man snakke om oljeboring utenfor Lofoten både ut fra en miljøverns- og en distriktsutviklingsDiskurs. På den annen side har du diskurs med liten d, som handler om meningsskaping på lokalt nivå, om hvordan språket henger sammen utover lingvistiske enheter (Ibid:2). Dette er en mer praktisk tilnærming, som handler om hvordan språklig samhandling gir et gitt resultat i en bestemt situasjon. Retoriske virkemidler kan for eksempel beskrives diskursivt. For å oppnå noe med en ytring, som å overtale noen, er man likevel nødt til å forholde seg til hva som regnes som aksepterte argumenter i kulturen man tilhører. Diskurser og diskurser handler altså begge om viktige sider ved språket.

Jeg vil ikke gjøre et klart skille mellom Diskurs og diskurs i dette prosjektet. Analysen kommer til å handle om meningsskaping i konkrete tekster, men for å vurdere konsekvensen av virkemidler i de enkelte tekstene kommer jeg også til å trekke inn diskurser på mer overordnede nivå. Jeg vil omtale diskurser både som overordnet fenomen og i flertall som en måte å snakke om et bestemt tema. Jeg opererer altså med et ganske løst diskursbegrep. Jeg vil fokusere på *interaksjonen* mellom skriver og leser, og her vil diskurser spille en rolle som *ressurser for meningsskaping*. For at teksten skal få sin ønskede effekt må skriveren ta med i betraktning hvordan leseren vil reagere. Dette er mulig fordi det innen alle sjangre og disipliner allerede finnes etablerte diskurser å utgå fra. En tekst formes ikke i et vakuum, men i dialog med eksisterende og kommende tekster. Når dette gjøres åpenlyst, kalles det *intertekstualitet* ([Kristeva, 1966] Sarangi, in press1:14). Diskurser spiller også en rolle i opprettholdelsen av maktstrukturer og sosiale identiteter, slik jeg var inne på i avsnitt 2.1.3 (Ivanič, 1998:17). Videre vil jeg skissere opp hvordan diskursbegrepet kan brukes som analytisk redskap.

2.2.2 Kritisk diskursanalyse

I analysearbeidet vil jeg ta utgangspunkt i *kritisk diskursanalyse* (Videre omtalt som *CDA*, etter den engelske forkortelsen). Det finnes flere retninger også her, men de har noen fellestrekk som går igjen. CDA er en form for tekstanalyse, men begrepet 'tekst' kan her tolkes i utvidet forstand som alle typer symbolske meningsystemer. Tekstanalyse kan i CDA også omfatte tale. Jeg vil gå nærmere inn på forholdet mellom muntlig og skriftlig kommunikasjon i avsnitt 2.3. I mitt materiale vil materialet bestå av tekst i tradisjonell forstand. Diskursive praksiser (hvordan man produserer og konsumerer tekster) ses som en viktig form for sosial praksis som bidrar til å konstituere den sosiale verden, herunder sosiale identiteter og relasjoner (Jørgensen & Phillips, 1999:73). Målet med CDA er gjennom blant annet detaljert tekstanalyse å kaste lys på lingvistisk-diskursiv fenomener, og hvordan de bidrar både til opprettholdelsen og forandringer av sosiale og kulturelle praksiser.

CDA er et nyttig redskap for å trekke inn *kontekst* i analysen av enkelttekster. Språk er ingen privat affære: «All words have a "taste" of a profession, a genre a tendency, a party, a particular work, a particular person, a generation, an age group, the day and hour. Each word tastes of the context and contexts in which it has lived its socially charged life; all words and forms are populated by intentions.» ([Bakhtin, 1981:273] Ivanič, 1998:43) Kontekstbegrepet er et viktig analytisk redskap, og kan handle om både konkrete, lokale omstendigheter og overordnede sosiokulturelle omstendigheter. Det er gjennom kontekst du trekker inn det sosiale aspektet i analysen. Også den historiske dimensjonen er viktig. Alle ytringer fungerer både som respons på tidligere utsagn og er rettet mot kommende svar, jamfør begrepene intertekstualitet og interdiskursivitet. I CDA er det et poeng å kunne vise hvordan disse omstendighetene påvirker utformingen av den konkrete teksten. Det finnes ikke noe slikt som en 'kontekstløs ytring'.

Altså er det sosiale, praktiske og historiske alle viktige dimensjoner ved diskursbegrepet. Diskurs både konstituerer og konstitueres av sosiale praksiser. Diskurs bidrar ikke bare til å forme og omforme sosiale strukturer og prosesser, men avspeiler dem også (Jørgensen & Phillips, 1999:74). CDA blir gjerne brukt til å analysere tekster som uttrykk for maktstrukturer i samfunnet. Gjennom detaljert tekstanalyse av konkret språkbruk, kan man avdekke hvilke uuttalte premisser som legger føringer for sosial samhandling. Dette er spesielt aktuelt ved analyser av institusjonell kommunikasjon, der man kan vente seg spesielt sterke føringer på

hva som er godtatt som legitime ytringer (se avsnitt 2.3.2).

Kritisk i 'kritisk diskursanalyse' viser til en forpliktelse til å avsløre maktforhold mellom sosiale grupper, eller *ideologiske effekter*, som opprettholdes gjennom diskurser. Forskeren forplikter seg til å bruke forskningen til å løfte opp undertrykte grupper og kjempe for sosial forandring (Jørgensen & Phillips, 1999:76). CDA er dermed ikke en verdinøtral retning, og skiller seg slik fra et positivistisk vitenskapsideal. Men 'kritisk' kan også referere til en generell kritisk-konstruktiv tilnærming, der forskeren også reflekterer over styrker og svakheter ved sin egen teoretiske tilnærming (Korsnes et al, 1997:167). At man vurderer styrker og svakheter ved egen forskning og området man forsker på trenger ikke nødvendigvis innebære at noe må forandres. Når jeg bruker CDA er det først og fremst på grunn av praktiske hensyn. Det egner seg godt til å trekke inn kontekst i den konkrete tekstanalysen, og åpner for å gjøre kvalitative vurderinger av resultatene (uten at jeg nødvendigvis skal 'frigjøre' noen).

2.3 Ulike kommunikasjonsformer

Jeg har vært inne på at kommunikasjon ikke følger de samme 'reglene' i alle situasjoner. Språkhandlingsteorien retter fokus på at språket brukes til å *gjøre* ting, og hva vi gjør avhenger helt av hvilke mål vi vil oppnå. Hvordan språket brukes avhenger også av de kulturelle og historiske forutsetningene. I ulike kulturer kreves det ulik grad av formalitet og høflighet, alt etter hvem som tiltaler hvem. En annen viktig faktor er *mediet*. I dette prosjektet ligger hovedvekten som nevnt på skriftlig kommunikasjon, som del av aktiviteten 'å søke tilskudd'. I analysen må det tas høyde for hva som kjennetegner disse tekstene, i forhold til andre kommunikasjonsformer som for eksempel uformell muntlig tale. Her er det ikke snakk om klart adskilte kategorier, men heller et knippe av egenskaper som er mer eller mindre fremtredende. Jeg vil starte med å se på forskjeller mellom muntlig og skriftlig kommunikasjon, før jeg vil gå inn på hva som kjennetegner *institusjonell kommunikasjon*.

2.3.1 Muntlig og skriftlig kommunikasjon

Selv om de helt konkrete implikasjonene kan diskuteres, finnes det klare forskjeller mellom muntlig og skriftlig kommunikasjon. For eksempel er skrift gjerne mer strukturert og mindre kontekstavhengig enn tale, men her viser studier store variasjoner mellom ulike sjangre. Dette

2. TEORI

kommer spesielt godt fram hvis man leser faktisk tale som har blitt skrevet ned. Man vil finne mye gjentakelser, ufullstendige setninger, og generelt et enklere og mer direkte språk enn i de fleste tekster (Barton, 2007:89). Samtalen kan fungere godt, men for de fleste vil det nok føles rart å se den i skrevet form. Dette henger sammen med at det å skrive er en 'tregere' prosess enn å tale. Forfatteren har bedre tid til å formulere seg i kompliserte setninger. Skrivning resulterer også i et varig fysisk uttrykk, dermed kan forfatteren bli ansvarliggjort på en helt annen måte enn ved en muntlig ytring. Leseren kan også avpasse sin lesning til det som står i teksten, derfor egner tekst seg bedre til å håndtere komplisert informasjon. Man kan si at skriftlig og muntlig språk benytter seg av *ulik grammatikk* (Ibid:90). Selv om muntlig tale er det vi lærer først og bruker mest, har skriftspråket gjerne en høyere status i samfunnet.

Forskjellene er kanskje mest markante i forhold til ansikt-til-ansikt kommunikasjon. Her har talerne rik tilgang på direkte kontekstuelle ressurser, kroppsspråk, ansiktsuttrykk, prosodi og mer for å støtte tolkningen av situasjonen (dette betyr ikke nødvendigvis at situasjonen blir tolket bedre, mange av disse faktorene tolkes ubevisst og er ikke alltid under partenes kontroll). En annen viktig forskjell fra skrift er at talerne fortløpende kan tilpasse samtalen til den andres reaksjoner (Ivanič, 1998:60). Dette gjelder også telefonsamtaler, selv om de foregår uten at partene er fysisk tilstede. Men her mister man mange av de øvrige kontekstuelle ressursene. Skrift kjennetegnes gjerne ved at partene er adskilt i tid og rom, og derfor ikke kan komme med direkte tilbakemeldinger.

Forskjellene blir riktignok mer kompliserte gjennom utviklingen i digital kommunikasjon. Chatte-tjenester fungerer på mange måte som muntlige samtaler, selv om kommunikasjonen er skriftlig. Dette kompliseres ytterligere når man får live-videostreaming i tillegg. Skillene mellom etablerte sjangre blir i økende grad visket ut gjennom nye teknologiske løsninger. De forskjellene som finnes må ses som grader av ulike egenskaper, ikke som større og mindre muntlig/skriftlighet. De nye sjangrene som oppstår er nettopp nye sjangre, ikke gamle sjangre uttrykt gjennom nye medier (Barton, 2007:95). Blandingen av ulike medier kalles *multimodalitet*. Det faktiske uttrykket avhenger av sjanger og teknologi, hvordan noe blir uttrykt muntlig eller skriftlig avhenger som regel av hvilke mål som skal oppnås. «They are both language: and language is more important to either. It is a mistake to become too much obsessed with the medium» ([Halliday, 1985:92] Barton, 2007:96).

Istedet for å henge meg opp i kategoriseringer av hva språk, og her særlig skriftspråk *er*, vil jeg konsentrere meg om hva språket *gjør*. Dette gjelder uansett medium. Om man deltar i en samtale eller leser en bok skrevet for hundre år siden, skjer selve *kommunikasjonshandlingen* i en konkret her-og-nå-situasjon (Maagerø, 2005:19). Innen anvendt språkvitenskap er det heller ikke alltid man skiller mellom tekst og tale. Ofte bruker man begrepet 'tekst' om begge, altså har du muntlige og skriftlige tekster. Språk er i alle tilfeller først og fremst et meningsskapende system. Mening skapes i samhandling med andre, og eksisterer ikke i kraft av seg selv (Ibid:20). Derfor må man også trekke inn alle partene i analysen av kommunikasjonshandlingen, selv om de ikke er 'tilstede' samtidig og i samme grad.

2.3.2 Institusjonell kommunikasjon

Et felt som har vært mye studert innen anvendt språkvitenskap er institusjonell kommunikasjon. Dette kan inkludere alle former for kommunikasjon som er knyttet til og formet av at man forsøker å oppnå noe innen en institusjonell kontekst. Begrepet institusjon må her ses i vid forstand, både fysisk som en arbeidsplass eller familie, og kulturell som ritual eller tradisjon. Institusjonalisering skjer hver gang det forekommer en gjensidig typifisering av vanebundet handling hos ulike aktører (Järvinen & Meyer, 2005:99). Her er det altså snakk om praksiser knyttet til gjentakende aktiviteter. Typiske eksempler fra anvendt språkforskning er lege-pasient samtaler, avhør, klasseromsnakk og jobbintervju. Også søknader om tilskudd fra det offentlige er en form for institusjonell kommunikasjon. Denne formen for kommunikasjon kjennetegnes typisk ved at deltakerne inntar bestemte roller, gjerne i en form for *ekspert-lekmann-forhold* (Linell, 1990:18). Hvem sine mål som primært skal oppnås kan variere, men det er som regel eksperten som sitter på den nødvendige innsidekunnskapen og definisjonsmakten for at interaksjonen skal bli vellykket. I noen tilfeller, som når man skal fylle ut selvangivelsen, ligger definisjonsmakten ensidig hos den ene parten. Man har å rette seg etter den malen som er satt, selv om det kanskje ikke er så klart hva det spørres etter og hvorfor det er relevant. Institusjoner setter rammer for interaksjonen som både er begrensende og mulighetskapende ([Goffman, 1971:222] Järvinen & Meyer, 2005:100).

2. TEORI

Et begrep som kan være verdt å ha med seg i studiet av institusjonell kommunikasjon er *aktivitetstyper* (Sarangi, 2003:68). Dette kan knyttes til språkhandlingsteori, og det at vi *gjør* ting gjennom språket. Bortimot alle aktiviteter vi *gjør* i samhandling med andre har en språklig komponent, ofte er språket avgjørende for å få gjennomført handlingen. Dette forutsetter at partene kjenner til oppgaven som skal løses, og hva som skal til for å løse den. Gjennom handling (re)produseres meningen av det som blir gjort. Begrepet aktivitetstype er ment å samle et mangfold av ulike kontekstuelle faktorer som påvirker kommunikasjonen i en gitt situasjon. Aktivitetstyper må ikke ses som satte kategorier, men heller løse samlinger av kulturell bakgrunnskunnskap rundt den enkelte situasjonen, ikke minst hva den kan oppfattes som. Man kan si at aktivitetstypen gir deltakerne et sett med underforståtte retningslinjer for hvordan enkelthandlinger kan knyttes til en mer overordnet meningstruktur. De kontekstuelle faktorene er viktige i en hverdagsituasjon, men vil være enda mer fremtredende innen institusjonell kommunikasjon (Ibid:70).

Ved institusjonaliserte aktivitetstyper vil mål og prosedyrer ofte være langt mer eksplisitte enn i mer dagligdagse situasjoner. Interaksjonen er også typisk mer oppgaveorientert (Sarangi, 2003:70). For eksempel kan man tenke seg at styret i Sparebankstiftelsen sitter rundt møtebordet og møteleder sier: «i dag skal vi se om søknaden fra X oppfyller søkekriteriene våre». Formålet med aktiviteten er allerede bestemt. Det samme gjelder 'identiteten' til deltakerne. Dette betyr ikke at rollene er satt, men hvilke roller deltakerne går inn i aktiviteten med er som regel bestemt på forhånd. Dette vil ha konsekvenser for hvordan situasjonen utspiller seg (Ibid:76). Aktivitetstypen gir ressurser for meningsskapning, nettopp ved å begrense hvilke handlinger og fortolkninger som er 'tillatt'. Dette vil ikke si at det er umulig å komme med ytringer som går utover det situasjonen tillater, men et bidrag som ikke passer med virksomhetens forståelsesrammer vil antakelig ikke ha noen effekt på beslutningsprosessen.

Det kommer alltid til å være tilgjengelig et begrenset antall måter å skrive en bestemt type tekst på, ihvertfall hvis man vil bli tatt seriøst. Institusjonelle rammer opprettholdes ikke så mye gjennom aktiv maktutøvelse som at man ignorerer det som ikke passer inn. Å tilegne seg skrivekunnskap er på mange måter å kunne utgi seg for å være *legitim*. Hva som oppfattes som passende uttrykksform er sentralt som analytisk premiss når man undersøker

institusjonaliserte kommunikasjonsformer. Her vil det i tillegg til eksplisitte mål og prosedyrer kunne ligge mye implisitt i kommunikasjonen, kanskje nettopp fordi rammene blir oppfattet som en så naturlig del av virksomheten. Det er her analysen kan tenkes å gi mest tilbake til tilskuddsordningene jeg forsker på. For å kunne vurdere sitt arbeid må saksbehandlerne gjøres oppmerksom på hvordan de faktisk arbeider, inkludert de implisitte forforståelsene som ligger bak beslutningsprosessene. Her er det ikke nok med en overfladisk beskrivelse av materialet, man må gå i dybden og avdekke prosessene bak meningsproduksjonen.

2.4 Retorikk

Retorikkbegrepet er gammelt, og har en nesten arkaisk klang over seg. Ordet *retorikk* har også fått en negativ klang, kanskje spesielt med politiske tv-debatter, som en måte å overtale eller narre folk med argumenter som du egentlig ikke kan stå inne for. Som kontrast til oppfattelsen av retorikk som noe utdatert og uærlig, vil jeg her trekke det inn som aktuelt og nødvendig. Både analytisk og praktisk. Retorikk handler om å formulere et budskap på en klar måte, som mottakeren kan forstå og akseptere. Dette er helt nødvendige forutsetninger for *kommunikasjon*. Samtidig har retorikkbegrepet også gjort et comeback når det kommer til språkforskning.

Med fokuset på språk som *handling*, som en måte å oppnå ting, kan retorikken gi tilgang på noen viktige forståelser. Som jeg har understreket gjentatte ganger må språket tolkes med utgangspunkt i praktisk anvendelse, som en ressurs for sosial samhandling mellom mennesker med mål og motiver. Retoriske virkemidler er essensielle *redskap for samhandling*. Jeg bruker her bevisst 'samhandling' istedet for 'overtale', for å styre unna noen av de negative konnotasjonene som følger retorikkbegrepet. Budskapet må fremstå som klart og troverdig, om man formulerer et inkassokrav eller ønsker midler til å arrangere konsert. Misforståelser og uklarheter i for eksempel offentlig forvaltning koster samfunnet masse penger. Jeg vil videre gi en kort bakgrunn for retorikkbegrepet for så å komme inn på *redegjørelser*, som kommer til å spille en viktig rolle i analysearbeidet mitt.

2.4.1 Hva er retorikk?

Retorikk betyr opprinnelig *talekunst*, og stammer fra oldtidens Hellas. Begrepet forbindes særlig med Aristoteles, som var den første som skrev en utfyllende lære om den retoriske kunst. I senere tid ble retorikken stadig mer knyttet til skriftspråk. Selv om den klassiske retorikken omhandler talen, kan mange av begrepene like godt anvendes på tekst. Jeg vil selv trekke inn retorikk i tekstanalysen. Men viktigere enn å skille mellom ulike medier er å få med seg hva som er retorikkens grunnpremiss. «Retorikken er knyttet til troen på at virkeligheten kan ses fra flere sider, og *retorikkens ideal er den frie meningsutveksling mellom likeverdige*» (Tank, 2011:15). Retorikken forutsetter altså at virkeligheten kan beskrives på forskjellige måter. Dette er også et viktig premiss i en interaksjonistisk tilnærming, der språket ikke representerer virkeligheten i et en-til-en forhold, men kan brukes til å *konstruere* den på ulike måter. *Troverdigheten* av slike beskrivelser er derfor avgjørende.

For å oppnå støtte for din sak, må du benytte deg av *argumenter*. Dette er et litt mer teknisk begrep, som beskriver hvordan konkrete ytringer brukes til å underbygge eller trekke i tvil et gitt standpunkt. Det impliserer altså at det finnes en konflikt, eller ihvertfall mulighet for at det kan oppstå en konflikt. Argumentasjon kan defineres som «en sosial, intellektuell og verbal aktivitet som tjener til å begrunne eller avvise en oppfatning som består av en sammenstilling av ytringer, med den hensikt å oppnå samtykke fra et publikum» (Sandvik, 1995:240). Dette understreker argumentasjon som en målrettet handling. Retorikk er et mer overordnet begrep, en tekst kan ha retoriske trekk uten at det blir gitt argumenter for eller mot en sak. Å uttrykke seg retorisk er likevel en målrettet aktivitet:

Målet med å trene på retorikk er at du skal bli dyktigere til å formidle et budskap i skriftlig eller muntlig form (...) I den skriftlige formidlingen handler det mye om struktur, logikk, og et klart og tydelig språk. I den muntlige formidlingen må du i tillegg lære hva det vil si å fange oppmerksomheten og skape troverdighet og energi rundt budskapet.

(Tank, 2011:17)

Det som står om muntlig formidling i dette sitatet vil også være aktuelt for søknadstekster, der en saksbehandler skal lese og vurdere mange tekster opp mot hverandre på begrenset tid. Tank beskriver arbeidet med å formidle et budskap retorisk i fem arbeidsfaser (Tank,

2011:18-24). Første fase er *Inventio* (idé-stadiet). Her samler du råstoffet for det du vil formidle, altså velger du *hva* du vil snakke/skrive om. Her kan det være vel så viktig å finne ut hva du ikke skal ta med. Du må også finne ut hvem du retter deg mot, og hvor du finner dem. Alt dette henger sammen med hva slags retoriske mål du har. Så kommer *Dispositio* (strukturering). Materialet må ha en logisk sammenheng, som viser at argumentene er troverdige og sammenhengene er nødvendige. Oppramsing av løsrevne fakta har sjeldent noe for seg. I struktureringen kan det benyttes narrative trekk, som å bygge en konflikt mellom motsetningsforhold. I tredje fase, *Elocutio*, handler det om å gi budskapet form og tilpasse språket til mottakeren. At innholdet er relevant og logisk strukturert garanterer ikke for en god tekst! Særlig i institusjonell kommunikasjon er det gjerne et problem at det brukes fagspråk og virksomhetsinterne formuleringer som ikke nødvendigvis gir mening for menigmann. Fagkompetanse og presisjon må alltid avveies mot mottakers bakgrunn og behov. Det virker som man ofte frykter at det blir for banalt å trekke inn følelsesmessige sider, men det er nettopp her man i størst grad viser at man 'ser' leseren. Hvis man ikke tar hensyn til mottakeren, foregår det egentlig ikke kommunikasjon i ordets rette forstand.

Fase fire og fem handler om hukommelse (*memoria*) og formidling (*actio*). Disse er viktige i den muntlige framføringen av budskapet. Siden jeg i dette prosjektet hovedsakelig konsentrerer meg om skriftlig materiale, vil jeg ikke utdype disse. Jeg har her vist ikke bare hva retorikk *er*, men også hva som er *god* retorikk. Videre er det en klar sammenheng mellom god retorikk og en god tekst som sådan, jamfør definisjonen av retorikk som å *formulere et budskap på en klar måte, som mottakeren kan forstå og akseptere*. Dette er noe jeg vil ta med videre i avsnitt 2.5 om klarspråkperspektivet. Før det vil jeg gå inn på en type retoriske virkemidler som vil være spesielt aktuell i analysearbeidet, nemlig *redegjørelser*.

2.4.2 Redegjørelser

Redegjørelser er 'normale' beskrivelser og forklaringer vi gir for våre hverdagshandlinger, og er nært knyttet til Goffmans begrep om å bevare ansikt (Sarangi, in press:7). Begrepet er her oversatt fra *accounts* og *accountability*. Redegjørelser benyttes når det kreves av situasjonen, altså når en av partene kan stilles til ansvar for noe. Her er det snakk om å konstruere en gjensidig akseptert oppfatning av en problematisk hendelse. Hvorfor noe må bli redegjort for og hva som gjelder som akseptable forklaringer/unnskyldninger er betinget av kulturen, såvel

2. TEORI

som situasjonen og forholdet mellom dem det gjelder. At det kreves av situasjonen henger sammen med normer for hva som oppfattes som akseptabel oppførsel. Så godt som alle aktiviteter kan på et eller annet plan knyttes til moralske verdier (Ibid).

Begrepet accountability kan også brukes på institusjonell kommunikasjon, der det forventes at ulike deler av organisasjonen skal 'stå til regnskap' for sine handlinger (Järvinen & Meyer, 2005: 217). Det produseres store mengder dokumenter som rapporterer virksomheten. Dette gjøres ikke så mye for å redegjøre for hva som har hendt, som å oppfylle formelle krav. Innholdet i slike dokumenter reflekterer derfor ofte institusjonens forventninger mer enn de virkelige hendelser. Redegjørelser er nært knyttet både til selvpresentasjon og beslutningsprosesser, og kan dermed gi en analytisk rik innfallsvinkel til materialet.

Accounts og accountability er hovedfokus for retorisk diskursanalyse (Sarangi, in press1:3). De er mer knyttet til hvordan vi forholder oss til hverandre i hverdagen, enn taler om politikk og makt. Redegjørelser har ikke nødvendigvis så mye å gjøre med hva som 'faktisk skjedde'. Det er heller snakk om å dra strategisk nytte språkets assosiative natur når det kommer til meningskapning. Om å bruke kontekstuelle faktorer for å få fortolket seg selv eller en hendelse på én måte over en annen. Språk og tenking er av natur dobbeltsidig, da ethvert standpunkt implisitt anerkjenner og står i motsetning til alternative posisjoner (Ibid:6). Slik er språket grunnleggende retorisk. Et viktig trekk ved språket når det så kommer til å gjøre mening av handlinger, er å *kategorisere* dem som én ting i motsetning til noe annet. Redegjørelser er måten mennesker forklarer kontroversielle holdninger og handlinger i dagliglivet, gjennom å re-kategorisere deres mening:

We can admit that a particular sort of action runs counter to our attitudes, but, for reasons which must be given, we argue that the present act is very different: its essence suggests that it should not be categorized under the forbidding attitude, but should be classed very differently.

([Billig, 1987/1996:213] Sarangi, in press1:6)

Det finnes vanligvis mange ulike faktorer å kategorisere et individ eller hendelse ut ifra, og disse kategoriseringene vil i sin tur innebære en rekke forventninger om rettigheter og plikter. Dette gjøres gjerne implisitt gjennom interaksjonen, ved at noen kategorier kommer i

forgrunnen mens andre kommer i bakgrunnen (Sarangi, in press1:12). Hvilke kategorier som står i forgrunnen kan ha direkte konsekvenser for hva som krever redegjørelser, og hvilke redegjørelser som kan aksepteres. Det finnes i grove trekk to ulike typer redegjørelser, *unnskyldninger og rettferdiggjøring* (oversatt fra excuses og justifications) (Ibid:10). Gjennom unnskyldninger aksepterer personen at handlingen er gal/feil/upassende, men fraskriver seg det fulle ansvaret. Ved rettferdiggjørelser påtar personen seg ansvaret, men bestrider hvordan hendelsen blir oppfattet/beskrevet. I det første tilfellet er det tildeling av ansvar som bestrides, i det andre er det beskrivelsen av selve hendelsen. Det kan riktignok oppfattes ulikt hos de involverte om redegjørelsen er en rettferdiggjøring eller unnskyldning. Redegjørelser kan ikke nødvendigvis tilskrives én ytring eller språkhandling, da språket gjerne gjerne gjør flere ulike ting på en gang (Ibid:11). For å analysere redegjørelser må man se på hele samhandlingssituasjonen. Redegjørelser går ofte ut over det personlige og situasjonelle, og trekker på ulike kulturelle meningstrukturer. Metaforer, ordtak og klisjeer er hyppige elementer (Ibid:6).

Å trekke inn andres 'stemmer' i en redegjørelse kan være en nyttig måte å legitimere sin påstand eller fraskrive seg ansvar på (Sarangi, in press1:14). I reklamebransjen er det ikke uvanlig å blande vitenskapelige diskurser inn i en salgstekst, for å øke inntrykket av kredibilitet. Det er likevel grenser for hvor fritt kategorier, identiteter og diskurser kan settes sammen. For å fungere må det være kulturelt gjenkjennelig. Ut fra et interaksjonistisk perspektiv er alt meningsinnhold noe det kan forhandles om. Men mulighetsbetingelsene for forhandlingene ligger i stor grad allerede i samspillet mellom kultur og lokal kontekst. Å se på redegjørelser i analysen kan gi innsikt på flere områder. For det første kan omstendighetene rundt redegjørelsen vise hvilke handlinger og oppfatninger av skyld som gjør den relevant. For det andre viser selve redegjørelsen hvilke aspekter ved den foregående handlingen som oppfattes som relevante, og hva som skal til for å løse situasjonen. Her kan forskeren få et rikt innblikk i den verdensoppfatningen som ligger til grunn for måten forskningsobjektet gir mening til handlinger og hendelser. Dette krever analyse av det konkrete materialet, men også den sosiale og kulturelle konteksten må trekkes inn.

2.5 Klarspråkperspektivet

I denne siste delen av teorikapittelet vil jeg ta for meg klarspråkperspektivet. Prinsippene som inngår i klarspråk har vært kjent lenge, og mye av det jeg har vært inne på så langt i dette kapittelet kan relateres direkte til klarspråkperspektivet. Det har likevel ikke blitt gjort noe systematisk klarspråkarbeid i Norge før Språkrådet og Difi (Direktorat for forvaltning og IKT) i 2008 satte i gang prosjektet "klart språk i staten". Prosjektet skal fremme «korrekt, klart og brukertilpasset språk i tekster fra det offentlige», og gjennom dette «øke tilliten til myndighetene, effektiviteten i kommunikasjonen og saksbehandlingen, tilliten til myndighetene og deltakelse i demokratiet.» (Eklund, 2010:141). Det skal tilbys en verktøykasse og opplæring i å gjøre offentlige tekster mer forståelige. Disse kan fungere som praktiske hjelpemidler i en lang rekke tekster, ikke bare i offentlig kommunikasjon. Fokuset ligger riktignok mer på institusjonell kommunikasjon og massekommunikasjon. Mange av hjelpemidlene er tilgjengelige på www.sprakrad.no/klarsprak.

Målet er altså å få statsansatte til å skrive mer forståelig, først og fremst gjennom å ta hensyn til leserens forutsetninger. «Uforståelig språk skaper et tids- og effektivitetsproblem – både for forvirrede medborgere som skal lese og forstå tekstene, og for saksbehandlerne som må ta seg av de forvirrede medborgerne.» (Falck-Ytter, 2009:2) Vi blir gjerne sosialisert inn i ulike skrivestiler gjennom yrkeslivet. Dette har flere årsaker. For det første fungerer skrivestilen som et effektivt kommunikasjonsverktøy i det yrkes- og fagmiljøet man tilhører. For det andre har skrivestilen/fagspråket en funksjon som *identitetsmarkør*. Å fremstå som en troverdig saksbehandler innebærer også å skrive som en saksbehandler, ihvertfall kan det føles slik for saksbehandleren selv. Problemet er at fagspråket ofte bygger på en naturvitenskapelig skrivestil, som er objektiv og abstrakt med mange underordnede leddsetninger. Det inneholder også et fagspesifikt ordforråd og typiske formuleringer, gjerne foreldete, som skiller seg fra hverdagspråket (Ibid:8). Fagspråket kan utvikle *papirklisjeer* eller en form for *kansellistil*, der bestemte ord og formuleringer brukes uten at de nødvendigvis bærer et bestemt betydningsinnhold. Alt dette kan gjøre teksten ugjennomtrengelig for lesere som ikke er innforstått med denne skrivestilen. Hvis ikke leseren klarer å 'avkode' språket, mister teksten relevans, uansett om tema i utgangspunktet er viktig (Ibid:9). Målet med klarspråkarbeidet er å gjøre teksten så avansert som nødvendig og så enkel som mulig

(Eklund, 2010:142).

KLARSPRÅKPERSPEKTIVET OG ANVENDT SPRÅKVITENSKAP

Det perspektivet på språk og kommunikasjon som ligger til grunn for klarspråkarbeidet burde ikke være fremmed for den som har erfaring med anvendt språkvitenskap. Her skiller man begrepenes betydning fra den mening som skapes mellom tekst og leser. «Den meningen som skapes i møtet mellom tekst og leser, er aldri nøytral, og derfor kan en formulering man selv oppfatter som nøytral og presis, virke både skremmende og uvennlig på andre.» (Eklund, 2010:144). Språklige uttrykk ses altså som åpne for tolkning, og som jeg også var inne på i tilknytning til retorikken, forutsettes det at virkeligheten kan beskrives på ulike måter. Dette er helt i tråd med premisset i interaksjonismen om at mening er konstruert, snarere enn objektivt tilgjengelig. Det at verdiaspektet trekkes inn som en del av meningskaping skiller seg også fra en positivistisk oppfatning. Det er knyttet mening og verdier til selve handlingene å skrive og lese, de kan ikke skilles fra den individuelle erfaringen, situasjonen rundt eller den sosiokulturelle forhistorien. Når en statsansatt bruker fraser som "vedkommende henvises til", er det resultatet av noen reelle, men ofte ubevisste sosiale prosesser. Institusjonen legger rammene for hvilke roller den ansatte kan ta som skriver, noe som igjen påvirker leserens holdninger til budskapet.

Et annet viktig premiss for klarspråkarbeidet er det funksjonelle aspektet. Sentralt står at teksten skal utføre en handling, at man ønsker at mottakeren gjør noe etter å ha lest teksten. Derfor er det også viktig at tekstens funksjon kommer tydelig fram for leseren. Dette må tekstforfatterne gjøres bevisst på. «Først når de ser teksten som en kommunikativ handling, kan de velge det innholdet, den strukturen og de ordene som gjør teksten i stand til å utføre oppgaven sin.» (Eklund, 2010:146). Det funksjonelle aspektet står også sentralt i språkhandlingsteorien, som jeg var inne på i avsnitt 2.1.2. Her var det snakk om den interaksjonelle effekten av en ytring. Denne avhenger ikke bare om hva som blir ytret, men også om taleren har troverdighet eller autoritet til å oppnå det han eller hun vil med ytringen. Her kan ytringen feile, selv om den ellers er grammatisk korrekt utformet og forstått. Språkhandlingsteorien fungerer som redskap til å vurdere kvaliteten på kommunikasjon utover den rent formelle utformingen. For eksempel gis det en begrepsramme for å få fatt på indirekte språkhandling, som er vanlig i for eksempel ansiktsbevarende arbeid (Sandvik,

1995:256, Järvinen & Meyer, 2005:30).

FORUTSETNINGER FOR GOD KOMMUNIKASJON

Klarspråkperspektivet vil i seg selv ikke fungere som analyseredskap, men skal bidra til å gjøre refleksjoner rundt kvaliteten av tekstmaterialet jeg analyserer. Klarspråkperspektivet er normativt, og knytter språket opp mot en sosial kontekst. God kommunikasjon starter med bevissthet og holdninger. Man må ha et klart ønske om å ivareta leserens interesser, selv om budskapet er av negativ karakter. De fleste virksomheter ønsker også å fremstå som åpen og imøtekommende (Eklund, 2010:147). Likevel er det vanlig å bruke passivkonstruksjoner og omtale leseren i tredjeperson, noe som ikke signaliserer særlig grad av nærhet og respekt. Nørstebø foreslår fire dimensjoner man må fokusere på for tekstoptymering:

- 1) Kognitiv strukturering, altså den logiske oppbyggingen av en tekst, 2) Semantisk redundans, det vil at informasjon som er irrelevant for leseren, strykes, 3) stilistisk enkelthet, altså at man skal unngå ord og setninger som hemmer forståelsen og 4) motivering, som man oppnår oppnår med en mer konkret og personlig tone i teksten.

([Nørstebø, 2003] Falck-Ytter, 2009:13)

De to første dimensjonene her kan sammenlignes med *dispositio* (strukturering), og de to siste med *elocutio* (form) i retorikken. Nørstebø trekker selv frem kognitiv strukturering og stilistisk enkelthet som de viktigste dimensjonene. Det er likevel ikke mulig å sette opp noen 'bruksanvisning' på hvordan man skriver en god tekst. Hva som fungerer i et gitt tilfelle avhenger helt av hvem det skrives for, hva man ønsker å oppnå, og en rekke kontekstuelle faktorer. Der klarspråkperspektivet skiller seg ut fra tidligere språkarbeid, er at fokuset ligger nettopp på hvordan teksten som helhet kommuniserer. Å ha et helhetlig fokus er helt nødvendig, siden de språklige detaljene ikke avgjør om teksten er god (Eklund, 2010:151). Likevel foreslås det en rekke konkrete enkeltgrep som kan gjøre teksten bedre. Jeg vil komme tilbake til disse i metodekapittelet. Som nevnt kan klarspråk ses mer som en bruksanvisning enn et analyseredskap. I mitt prosjekt har jeg brukt det som underliggende premiss, for å få et objektivt begrep om teksten er 'god', før jeg har analysert samhandlingssituasjonen ytterligere. Dette perspektivet vil først og fremst være relevant for dem som leser masteravhandlingen for å få tips om hvordan å skrive bedre søknader.

3. Materiale

I dette kapittelet vil jeg gå nærmere inn på materialet som danner grunnlaget for masterprosjektet, særlig analysearbeidet i kapittel 5. Jeg vil først gå inn på noen problemstillinger rundt samtykke og personvern som jeg har måttet forholde meg til. Jeg vil også gå inn på hvordan jeg har gått fram for å samle inn materialet, både med hensyn til kontakt med informanter, utvalg og *informert samtykke*. I 3.2.3 presenterer jeg tilskuddsordningene jeg har hentet materialet fra. I 3.3.1 forklarer jeg hvordan jeg har gått fram for å anonymisere materialet, før jeg avslutningsvis presenterer de ulike søkerne som danner hovedgrunnlaget for materialet.

3.1 Samtykke og personvern

I forskning er det viktig å være bevisst ikke bare på nytten av forskningsarbeidet, men også potensiell skade det kan føre med seg. Dette er særlig aktuelt når det forskes på mennesker. Det er ulike regler og normer som gjelder for ulike fagfelt. Innen helse og medisin er det naturlig nok klare retningslinjer, da forskningen ofte har direkte innvirkning på folks liv og helse, og gjerne tar for seg sensitive personopplysninger. Forskning innen humaniora har sjeldent like direkte konsekvenser for folk. Det stilles likevel en rekke krav, spesielt der menneskeverd er berørt. For eksempel skal forskeren utover å unngå direkte skade, også respektere forskningssubjektets frihet, autonomi og privatliv (Grung & Nagell, 2003:89). Spesielt personvern hensyn er tungtveiende i denne typen forskning. Behandling av sensitive personopplysninger er i tillegg nedfelt i personopplysningsloven og regulert av Datatilsynet (Ibid:80). Hva som regnes som *sensitive* opplysninger kan riktignok være åpent for tolkning.

Innen anvendt språkvitenskap er det vanlig å innhente samtykke for innsamling og publisering av all materiale som ikke er offentlig tilgjengelig, samt anonymisering av sensitiv informasjon og forsvarlig lagring av upubliserte data. Hva som regnes som offentlig tilgjengelig er ikke alltid så enkelt å avgjøre. En nettblogg er i prinsippet tilgjengelig for hvem som helst. Opplysninger som hentes herfra kan likevel være svært personlige, og det kan oppleves som krenkende hvis de brukes utover sin opprinnelige sammenheng. Selv om det ikke er ulovlig å hente inn denne typen opplysninger, er det god forskningsetikk å alltid

3. MATERIALE

innhente samtykke fra dem som berøres. Unntaket er allment tilgjengelige dokumenter som angår offentlige anliggender, materiale som er publisert i media osv. Det er likevel uforsvarlig å ta materiale ut fra dets opprinnelige sammenheng på en måte som forvrenger meningsinnholdet. For å sikre at forskningsetiske hensyn, særlig personvern hensyn, blir ivaretatt må all forskning innrapporteres. Innsamling, oppbevaring, anonymisering og bruk av materiale i dette masterprosjektet er regulert av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD):

NSD er et kompetansesenter som veileder forskere og studenter i forhold til datainnsamling, dataanalyse, metode, personvern og forskningsetikk (...) Ved å bruke NSD til å forvalte data har man fått etablert prosedyrer som ivaretar personvernet samtidig som det er åpnet for relativt utstrakt bruk av individdata til forskningsformål. Samarbeidet er helt unikt i internasjonal sammenheng. NSD er personvernombud for forskning og har inngått avtale med samtlige universiteter, de vitenskapelige og statlige høyskoler og en rekke helseforetak og forskningsinstitutter. Dette betyr bl.a. at Datatilsynet har delegert ansvar i forhold til personopplysningsloven og helseregisterloven til NSD.

(nsd.uib.no, 2012. *Om NSD*)

Jeg venter ikke å finne særlig sensitiv informasjon i mine data, særlig siden det meste i prinsippet er tilgjengelig for offentligheten. Likevel har jeg innhentet *informert samtykke* hos alle som er involvert i prosjektet. NSD stiller følgende krav til innhenting av samtykke: «For at et samtykke til deltakelse i forskning skal være gyldig, er det viktig at utvalget er godt informert om alle aspekter ved den aktuelle studien, slik at de kan foreta en helhetlig vurdering av hvorvidt de ønsker å delta eller ikke.» (nsd.uib.no, 2012. *Informasjon og samtykke*) Særlig ved samtykke av innvandrerforeningene var det viktig å forsikre seg om at de også forstod konsekvensene av samtykkeerklæringen godt nok. Det er også viktig at informantene har mulighet til å trekke seg hvis de ombestemmer seg underveis.

Personvernet ivaretas for det første ved at data oppbevares utilgjengelig for allmennheten, for det andre at det *anonymiseres* før det publiseres, og for det tredje at all data slettes etter bruk. Når det kommer til anonymisering, gjelder det å fjerne alle opplysninger som identifiserer enkeltpersoner i den publiserte teksten. Men også opplysninger om tid, sted og hendelser som indirekte kan identifisere enkeltpersoner må fjernes. Det er her de vanskeligste avveiningene

ligger, da slike opplysninger kan være sentrale i selve forskningsarbeidet og forståelsen av resultatene. Det finnes ulike måter å løse dette på, for eksempel kan man erstatte disse opplysningene med *pseudonymer* som maskerer enkeltpersoner, men bærer samme meningsinnhold med hensyn til området det forskes på. Jeg vil komme tilbake til overveieringer rundt anonymisering i avsnitt 3.3.1. Utdrag fra samtykkeerklæringen, som viser hvordan jeg har gått fram for å ivareta informantenes rettigheter, finnes som vedlegg 1.

3.2 Innsamling av materialet

Materialet i masterprosjektet består i hovedsak av tekstdokumenter og notater fra intervju med informantene. Hovedtyngden ligger på tekstdokumentene, som består av søknader om tilskudd til arrangementer, inkludert svarbrev, rapporter og søkekriterier. Det er altså snakk om tekster skrevet både av de som søker tilskudd, og saksbehandlere/det offentlige. Jeg har valgt ut seks søkere fra hver av to tilskuddsordninger i en større norsk bykommune første halvår 2011. De to tilskuddsordningene har hvert sitt nedslagsfelt, det ene deler ut generelle kulturmidler og det andre midler til Flerkulturelle arrangement. Jeg har valgt å kalle tilskuddsordningene *Allmenne* og *Flerkulturelle* tilskudd. Dette er ikke deres virkelige navn, men navnene reflekterer tilskuddsordningenes formål. Jeg vil gå nærmere inn på vurderinger i forhold til anonymisering i avsnitt 3.3.1. Tekstene vil danne grunnlaget for analysearbeidet i kapittel 5. Jeg vil trekke inn informasjon fra intervjuene hovedsakelig for å utdype og kontekstualisere tekstmaterialet. I tillegg vil personlige erfaringer med pengesøknader og lokalkunnskap være viktig i forståelsen av tekstene og situasjonen rundt.

Jeg startet arbeidet med å samle inn materialet i september 2011, da jeg først tok kontakt med kulturenheten i kommunen. Derfra ble jeg henvist videre til saksbehandlerne, og endte opp med de to tilskuddsordningene beskrevet ovenfor. At det ble akkurat disse er litt tilfeldig, men det viste seg at det passet svært godt med problemstillingen. Hvorfor vil jeg komme tilbake til. De to saksbehandlerne sendte meg en liste over hvem som hadde fått tilskudd første halvår 2011, samt tidligere år, som jeg brukte til å velge ut søkerne jeg fulgte opp. Informasjon om hvem som har fått tilskudd er riktignok offentlig tilgjengelig, men det gjorde arbeidet betydelig enklere å få bruke saksbehandlerne egne lister for å gjøre et utvalg. En annen grunn til å gå gjennom saksbehandlerne var å kunne få med deres erfaringer i masterprosjektet.

Etter å ha gått gjennom listene endte jeg opp med seks søkere fra hver tilskuddsordning. Da jeg ikke fikk med kontaktinfo i første omgang, måtte jeg få tilsendt dette av saksbehandler, hvorpå jeg tok kontakt og spurte om deltakelse. I utgangspunktet hadde jeg tenkt å gjøre et utvalg basert på hva som blir vektlagt i søkekriteriene. Det viste seg at disse er svært generelle, og ikke særlig egnet som grunnlag for å gjøre et utvalg. Derfor satte jeg meg opp noen egne utvalgs-kriterier, for å sørge for en god spredning av typen søkere jeg kontaktet.

3.2.1 Utvalg

Det ble innvilget 45 søknader om Flerkulturelle tilskudd til første halvår 2011. Det ble bevilget over én million kroner til sammen det året. Til Allmenne kulturtilskudd var det 80 søknader, og det ble bevilget et lignende beløp (oversikten jeg tar utgangspunkt i her viser hvor mange søkere som har fått innvilget søknaden, ikke antall søknader totalt). Det sier seg selv at jeg ikke har hatt kapasitet til å analysere alle søknadene, da jeg i mitt prosjekt benytter meg av *kvalitative* heller enn *kvantitative* metoder (mer om kvantitative og kvalitative metoder i metodekapittelet). Jeg har likevel nærmet meg materialet i sin helhet til å begynne med, for å skaffe meg tilstrekkelig oversikt for å kunne gjøre et utvalg. Jeg har som nevnt satt meg som mål å fanne bredt i utvalget, og med dette som utgangspunkt har jeg satt opp følgende utvalgs-kriterier:

1. Utvalg etter kategorier:

Det er mange ulike søkere som søker støtte til vidt forskjellige aktiviteter. Søkerne må velge mellom ulike kategorier, som 'musikk', 'teater' og 'idrett'. Inndelingen er noe forskjellig mellom Allmenne og Flerkulturelle tilskudd. Hos Allmenne virker det som kulturelt uttrykk har mer å si for inndelingen, mens de Flerkulturelle deles inn mer etter typen aktiviteter. Om de ulike kategoriene har praktisk betydning for hvordan søknadene vurderes gjenstår å se. For enkelthets skyld har jeg slått sammen kategoriene til tre per tilskuddsordning. Hos Allmenne er det *musikk*, *kultur* (øvrige kulturuttrykk) og *annet* (inkludert festivaler o.l.). Hovedvekten av utbetalinger ligger her på musikk. Hos Flerkulturelle er kategoriene *musikk og kultur*, *foreningsarbeid* og *annet* (inkludert idrett). Hovedvekten av utbetalinger ligger her på foreningsarbeid. Det virker allerede her som de to tilskuddsordningene har noe ulikt fokus, Allmenne på kunstneriske uttrykk med vekt på musikk, og Flerkulturelle på typen aktiviteter med

vekt på foreningsarbeid. Jeg satte meg mål om å velge ut to søknader fra hver av kategoriene for å få en bredde i typen aktiviteter det har blitt søkt støtte til.

2. Utvalg etter beløp:

Størrelsen på beløpet det søkes om og uttelling i form av bevilget sum er kanskje det mest åpenbare kriteriet for å bedømme kvaliteten på søknaden. Hvorfor enkelte søknader gir stor uttelling, er antakelig også mest interessant for potensielle søkere som leser mitt arbeid. For å sikre en god spredning i aktiviteter det er søkt til og få med både 'gode' og 'dårlige' søknader, har jeg valgt å hente to fra hver tilskuddsordning som har fått bevilget mye støtte (over 20.000), to som har fått medium støtte (10-20.000), og to som har fått lav støtte (10.000). Generelt er det flere som får lav støtte enn høy. Jeg har også forsøkt å få med én fra hver tilskuddsordning som har fått henholdsvis svært høy og svært lavt uttelling i forhold til søknaden, for å få med ytterpunktene.

3. Utvalg etter søkefrekvens:

Med utgangspunkt i oversikten over søknader tidligere perioder har jeg delt inn søkerne etter om og hvor ofte de har søkt om tilskudd. Hos hver tilskuddsordning skal to av søknadene komme fra førstegangssøkere, to skal komme fra søkere som har søkt tidligere til andre aktiviteter, og to skal komme fra søkere som søker til samme aktivitet flere år på rad, eller som viser særlig stor søkeaktivitet. Dette for å dekke ulike deler av erfarings/læringsprosessen hos søkeren. Dette utvalgskriteriet har størst usikkerhet knyttet til seg, da jeg i utgangspunktet ikke har oversikt over alle tidligere søknader. Jeg har heller ikke oversikt om det var blitt søkt om støtte fra tilskuddsordninger som ikke inngår i denne studien, hvilke erfaringer den som søker har fra eventuelle andre verv, osv. Dette utvalgskriteriet har jeg derfor valgt å legge mindre vekt på.

Hos søkerne til Flerkulturelle tilskudd har jeg i tillegg satt som kriterium at minst halvparten skal komme fra foreninger som i hovedsak er drevet av innvandrere, for å få med eventuelle språklige utfordringer som perspektiv. I tillegg til de forhåndsdefinerte kriteriene har jeg gått inn for å få med et par søkere som virker interessante ut fra kommentarer i oversikten over søkere. Jeg har valgt å ikke ta med søknader som har fått avslag, da jeg vil undersøke

samhandlingen mellom saksbehandler og søker gjennom hele søkeprosessen. Her vil det også kunne være mange useriøse aktører og rene lykkejegere.

3.2.2 Oppfølging

Siden det kun er valgt ut seks søkere fra hver tilskuddsordning, må det resultere i ulike konstellasjoner av utvalgskriterier. Jeg har ikke anledning til å dekke alle innen rammene av dette prosjektet. Likevel mener jeg å ha fått til en god bredde i materialet, ut fra de to tilskuddsordningene jeg har tatt for meg. Etter utvalget ble gjort kontaktet jeg de utvalgte og spurte om de ville delta. Ikke alle som ble spurt i første omgang ønsket å delta, av ulike årsaker. Ofte var det et spørsmål om tid eller den som hadde ansvar for søknaden hadde sluttet. Noen av søkerne fikk jeg rett og slett ikke tak i. Halvparten av de jeg opprinnelig spurte kunne ikke stille, og måtte erstattes av andre. De som takket ja ble oversendt samtykkeskjema, en del møtte jeg også personlig for å avklare hva det dreier seg om. De underskrevne samtykkeerklæringer ble sendt til sin respektive saksbehandler, som så sendte over sakspapirene. Kontakten gikk stort sett via mail. Jeg har fra starten understreket overfor informantene mine at jeg vil forsøke å forme masterprosjektet på en slik måte at også de skal kunne få utbytte av det. Dette har jeg også fulgt opp ved å inkludere et kapittel med mer praktiske tips til søkerne og saksbehandlerne avslutningsvis. Alle vil få tilsendt en digital kopi av oppgaven når den er skrevet ferdig.

I tillegg til det skriftlige materialet har jeg også samlet inn data i form av intervjuer. Dette ble gjort hos de fleste informantene, enten ansikt til ansikt gjennom halvåpne intervju, eller ved at spørsmålene har blitt sendt skriftlig via mail. Interessant nok var responsen på spørsmålene hos Flerkulturelle søkere stort sett skriftlig, mens mange ønsket å møte meg personlig for presentasjon av prosjektet og informert samtykke. Hos Allmenne søkere var det omvendt, her stilte halvparten opp til intervju. Alt i alt har jeg fått møtt de fleste informantene personlig, enten for å presentere prosjektet eller for intervju. Selv om det er mer tidkrevende å møte informantene personlig, opplever jeg at det gir langt bedre utbytte i form av kontekstuell forståelse enn ved skriftlig kontakt. Ved skriftlige spørsmål var responsen langt mer begrenset der spørsmålene er åpne, og jeg mistet muligheten til å følge opp tråder i samtalen som kan gi viktig innsikt. Også saksbehandlerne har jeg møtt personlig både før og etter tekstmaterialet ble samlet inn. Jeg har også hatt anledning til å stille spørsmål underveis. Her må det nevnes at

det har vært utskiftninger av saksbehandlere i perioden fra 2011 til nå, så jeg har hatt to saksbehandlere å forholde meg til hos hver av tilskuddsordningene.

3.2.3 Tilskuddsordningene

Materialet omfatter altså seks søknader fra hver av to tilskuddsordninger i en større norsk bykommune. Geografisk er utvalget altså noe begrenset. Det er heller ikke selvsagt at alle funn jeg gjør her er gjeldende for andre typer tilskuddsordninger, for eksempel gjennom private fond og i andre deler av landet. Siden den offentlige administrasjonen i Norge er nokså gjennomregulert, er det likevel sannsynlig at mange av rutinene som ligger til grunn for saksbehandlingen her, også gjelder i andre kommuner. Også oppfatninger om hva som er gode skriveferdigheter kan ha overføringsverdi utover denne studien. For å sikre at funnene er mer generaliserbare, har jeg gjennom utvalgsriteriene forsøkt å favne bredt blant typen søkere og hvilke aktiviteter det har blitt søkt støtte til. Dette bidrar også valget av tilskuddsordninger til.

Tilskuddsordningene Allmenne og Flerkulturelle er begge veldig åpne om hva det kan søkes til, og har derfor bredt nedslagsfelt. Hovedkriteriet er at det skal drives åpne kulturaktiviteter; Flerkulturelle støtter også idrett og foreningsarbeid i større grad. Likevel henvender støtteordningene seg i prinsippet til to forskjellige målgrupper: *Nordmenn* og *innvandrere* (uten at dette er et krav til søkeren, eller alltid er tilfellet i praksis). Dette gir noen interessante perspektiver når jeg skal se på søkeprosessen ut fra et anvendt språkperspektiv. Er det store språklige forskjeller mellom de to målgruppene? Behandles søkerne ulikt hos de to tilskuddsordningene? Er det ulike oppfatninger om hva som er en god søknad? Ved å gripe tak i eventuelle forskjeller og hvordan de begrunnes, håper jeg å finne noen verdifulle innsikter i hvilke uuttalte premisser som ligger til grunn for saksbehandlingen.

En annen grunn til at det kan være aktuelt å se på nettopp disse tilskuddsordningene, er at de fra 2012 har blitt slått sammen til en felles ordning. I intervjuene har det blitt uttrykt både forventninger og usikkerhet fra saksbehandlernes side om hva dette vil innebære i praksis. Det har ihvertfall bidratt til å bevisstgjøre dem på hvordan man har henvendt seg til de ulike målgruppene, og forskjeller i måten man har behandlet søknadene. Sånn sett har masterprosjektet mitt kommet på et gunstig tidspunkt. Selv om sammenslåingen allerede er et faktum, vil jeg forsøke å gjøre noen vurderinger som kan være relevante for dette arbeidet. I

utgangspunktet hadde jeg tenkt å undersøke søkeprosessen også etter at sammenslåingen var gjort, men har måttet slå det fra meg av hensyn til hvor mye tid jeg har til rådighet. Dette kan være en oppgave som eventuelt masterstudenter etter meg kan ta opp, og som kommunen jeg jobbet med sikkert vil være interessert i.

3.3 Presentasjon av materialet

Her vil jeg gi en kort presentasjon av de ulike informantene. Jeg vil vise hvilke utvalgs-kriterier de er valgt ut på, hvilket materiale jeg har mottatt, og hva de har søkt tilskudd til. Hva det er søkt tilskudd til kan jeg riktignok ikke gjengi eksakt, av anonymiseringshensyn. Også navn på informantene og organisasjonene de representerer er endret. Jeg vil komme inn på hvilke vurderinger som ligger til grunn litt lenger ned. I tillegg til søkerne er også saksbehandlerne å regne som informanter.

Hos begge tilskuddsordningene, Allmenne og Flerkulturelle, har det vært utskiftninger. Hos Allmenne var jeg først i kontakt med én saksbehandler, som også er ansvarlig for flere tilskuddsordninger og arbeid knyttet til kultursektoren i kommunen. Ved oppfølgingsintervjuet i februar 2012 snakket jeg med en annen saksbehandler, som skulle ta over søknadene som tidligere falt inn under Allmenne. Jeg vil kalle dem henholdsvis *Saksbehandler (for Allmenne) 1* og *2* i mitt materiale. Såvidt meg er bekjent har Saksbehandler1 det overordnede ansvaret for den nye tilskuddsordningen, men er ikke like involvert i behandlingen av søknader. Hos Flerkulturelle har jeg snakket med samme saksbehandler før og etter materialet ble samlet inn. Hun var på vei inn i jobben under behandling av søknadene som inngår i materialet mitt. I tillegg har jeg intervjuet saksbehandler som var på vei ut i permisjon på den tiden. Jeg vil kalle dem henholdsvis *Saksbehandler (for Flerkulturelle) 1* og *2*. Da de samarbeidet om å behandle disse søknadene, får jeg beskrevet arbeidet fra to sider. Det at jeg kan trekke inn erfaringer fra flere saksbehandlere, kan hjelpe meg å få en dypere forståelse for hvordan søknadene vurderes.

3.3.1 Anonymisering

Som jeg allerede har vært inne på, er materialet og alle henvisninger til informanter blitt anonymisert. Det skal ikke være mulig å identifisere noen enkeltpersoner eller organisasjoner.

Det skal heller ikke komme fram opplysninger om tid, sted og aktiviteter som gjør det mulig å identifisere disse. Når dette er sagt så er jeg bevisst på at jeg ikke kan presentere undersøkelsene på en slik måte at det er komplett umulig å identifisere noen, uten at materialet mister all relevans. Om det skulle være noen som har særlig interesse av det, og er god på 'detektivarbeid', vil det la seg gjøre å finne ut hvem jeg snakker om. Dette vil riktignok kreve en del arbeid, og lokalkjennskap. Det skal ihvertfall ikke være mulig å kunne kjenne igjen noen i materialet på slump. Som en ekstra forholdsregel skal jeg ikke bruke noe fra materialet som kan oppfattes som personlige og sensitive opplysninger. Så selv om man klarer å identifisere informantene, skal det ikke finnes opplysninger som kan holdes mot dem.

Når jeg har anonymisert materialet har jeg byttet ut virkelige navn med pseudonymer eller mer generelle beskrivelser med noenlunde tilsvarende meningsinnhold. Der det lar seg gjøre med hensyn til materialets anvendelighet har jeg også valgt å gjøre beskrivelser av tid, sted, innhold og hendelser mer generelle. I noen tilfeller, som hvor mye penger som har blitt tildelt de ulike søkerne, er jeg nødt til å være mer eksakt. Leseren må ha en tilstrekkelig forståelse av hva det dreier seg om, og opplysningene må være tilstrekkelig konkrete for å kunne understøtte analytiske funn. For å gjøre lesingen av analysekapittelet enklere vil jeg videre gi en kort (anonymisert) presentasjon av søkerne jeg har valgt ut. Der det ikke er snakk om enkeltpersoner, vil jeg omtale kontaktpersonene som *informanter*.

3.3.2 Utvalg av søkere til Allmenne tilskudd 2011

1. Spillforening – Søknad om tilskudd til spillfestival:

Går inn under kategorien "annet". Har søkt om 10.000 og fått bevilget 9000.

Spillfestivalen er en årlig begivenhet med lang fartstid, men det er første gang såvidt informanten er klar over at det søkes om støtte fra Allmenne. Festivalen har budsjettert med betydelige inntekter i tillegg til søknadssummen. Søknaden er skrevet i samarbeid mellom flere personer, der én har noe erfaring med søknader og budsjett fra tidligere. Materialet omfatter søknad og svarbrev, samt skriftlig svar på spørsmål.

2. Interesseorganisasjon – Søknad om tilskudd til kunnskapsfremmende festival:

Går inn under kategorien "annet". Har kun fått bevilget 5000 av en søknadssum på 73.000. De har riktignok fått bevilget 15.000 fra en annen pott gjennom søknaden til

3. MATERIALE

Allmenne. Festivalen blir presentert som en videreutvikling av et tidligere årlig arrangement i regi av foreningen. Denne søknaden slo meg som spesielt interessant, da søknadssummen var svært høy, men bevilgningen såpass lav. Det slo meg også at jeg ikke hadde hørt om festivalen, selv om det i søknaden var lagt opp til at den skulle bli riktig så omfattende. Informanten har skrevet søknaden, i samarbeid med én til. Begge skulle ha gode forutsetninger for å skrive søknader, da de har jobbet mye med dette før. Materialet omfatter søknad og svarbrev, samt intervjunotater. Foreningen har også søkt støtte fra Flerkulturelt til et annet arrangement.

3. Teatergruppe – søknad om tilskudd til teaterforestillinger:

Går inn under kategorien "kultur". Har søkt om 15.000 og fått bevilget 12.000, som dekker brorparten av utgiftene. Teatergruppen er aktive søkere både hos Allmenne og andre støtteordninger. Søknaden er skrevet av informanten selv, som har lang erfaring med søknadskrivning. Materialet omfatter søknad og svarbrev, samt skriftlig svar på spørsmål.

4. Svein Dalen – Søknader om støtte til årlig konsertarrangement og jubileumskonsert:

Går inn under kategorien "musikk". Har fått innvilget henholdsvis hele beløpet på 24.000 og 25.000 av 50.000. Konsertarrangementet har blitt arrangert av samme person i mange år, og jubileumskonserten er en forlengelse av denne. Søknadene vekket min interesse av flere grunner. Det ble søkt om store summer, som i stor grad ble bevilget. Videre er det uvanlig at det søkes av enkeltpersoner. Det viste seg også å være de mest kortfattede søknadene i materialet fra Allmenne. Materialet omfatter søknad, svarbrev og rapport til begge arrangementene. I tillegg kommer en mail til saksbehandler om endring i planene, intervjunotater og skriftlige svar på spørsmål.

5. Ungdomskorps – Søknad om støtte til konsertarrangement:

Går inn under kategorien "musikk". Har fått innvilget 8000 av 25.000. Det har blitt søkt om støtte til lignende prosjekter tidligere. Den opprinnelige søknadssummen skulle dekke cirka halvparten av utgiftene, det ble gjort en del endringer i arrangementet i forhold til søknaden. Søknaden er skrevet av informanten, som har en del erfaring med å skrive søknader fra tidligere. Materialet omfatter søknad, svarbrev og rapport, samt

skriftlig svar på spørsmål.

6. Studentband – Søknad om støtte til norgesturné:

Går inn under kategorien "musikk". Har søkt om 15.000 og fått bevilget 8000. Det er andre gang bandet søker om støtte fra Allmenne, men de har tidligere også søkt fra andre tilskuddsordninger. Bandet fikk støtte til konserten som arrangeres lokalt. Det er informanten selv som har skrevet søknaden, hun har en del erfaring med å skrive søknader fra før. Bandet har også lagt ved utfyllende beskrivelse og rapport fra turneen. Materialet omfatter søknad, svarbrev, rapport og vedlegg i form av en mer utfyllende prosjektbeskrivelse og rapport. I tillegg kommer intervjunotater.

3.3.3 Utvalg av søkere til Flerkulturelle tilskudd 2011

1. Norsk ungdomsforening – Søknad om støtte til integreringsprosjekt:

Går inn under kategorien "foreningsarbeid". Har søkt om 100.000, men bare fått bevilget 10.000. Det er første gang foreningen søker om støtte fra Flerkulturelle. Søknaden står ut fra mengden da det er søkt om et så stort beløp. Søknaden ble først avslått, men fikk likevel bevilget 10.000 til begrensede aktiviteter etter at det klaget på vedtaket. Det er svært sjeldent vedtak blir påklaget. Vedlagt søknaden var en mer omfattende projektskisse og måldokument som viser at det skal søkes om over 1,5 mill tilsammen over tre år. Søknad og projektskisse er skrevet av hver sin person tilknyttet foreningen, som begge har relevant erfaring. Materialet omfatter søknad, avslagbrev, klagebrev og svarbrev, samt projektskisse, måldokument og referat fra møte mellom søker og saksbehandler. I tillegg har jeg mottatt skriftlig svar på spørsmål.

2. Østasiatisk forening – Søknad om støtte til flere aktiviteter:

Går inn under kategorien "foreningsarbeid". Har søkt om 20.000 til seks ulike arrangement gjennom 2011, og fått bevilget 16.000. Arrangementene går ut på sosialisering og kulturutveksling mellom ulike grupper. Foreningen i sin nåværende form har eksistert i fire år, og har gjennom den tiden vært svært aktive og søkt mye tilskudd. Informanten skriver søknadene, men har en ressursperson til å hjelpe seg. Materialet omfatter søknad, svarbrev og rapporter fra tre av arrangementene.

3. Sentralasiatisk forening – Søknad om støtte til feiring av kulturelle høytider:
Går inn under kategorien "annet". Har fått bevilget 20.000 til feiring av to kulturelle høytider, men søknaden mangler søknadssum. Budsjettet mangler riktignok 24.500 for å gå opp. Søknaden er mangelfull også andre steder. Foreningen er helt fersk, og det er første gang de søker om støtte. Informanten har selv skrevet søknaden, med assistanse. Den er også levert i papirversjon, noe som er uvanlig. Materialet omfatter søknad og svarbrev, samt skriftlig svar på spørsmål.

4. Afrikansk forening – Søknad om støtte til nasjonaldagsfeiring:
Går inn under kategorien "foreningsarbeid". Har fått full uttelling på søknad om 5000 kroner. Brorparten av utgiftene dekkes gjennom egeninntekter. Nasjonaldagsfeiringen har vært arrangert 4-5 ganger tidligere, dette er tredje gang foreningen får støtte fra Flerkulturelle. Søknaden er skrevet av informanten selv, som har noe relevant utdanning og erfaring i forhold til dette. Materialet omfatter søknad, svarbrev og rapport, samt notater fra intervju.

5. Sørasiatisk forening – Søknader om støtte til integrering av kvinner og jubileumsfest:
Går inn under kategorien "annet". Sendte opprinnelig en søknad om 24.000 til integreringsarbeid blant innvandrerkvinner, som har blitt videresendt til Flerkulturelle og fått bevilget 10.000. Foreningen sendte også inn tre søknader til Flerkulturelle for ulike aktiviteter. Disse ble slått sammen med søknad om støtte til jubileumsfest. Her fikk de også bevilget 10.000, av en søknadssum på 44.500. Denne søkeren er interessant å se på for det første fordi de har lang fartstid og er svært aktive, for det andre fordi saksbehandler her har spilt aktivt inn ved å videresende og slå sammen søknader. Uttellingen er heller ikke like høy her som hos mange som kun har søkt støtte til ett arrangement. Informanten har selv skrevet søknaden, uten hjelp utenfra. Materialet omfatter søknad, svarbrev og rapport fra begge arrangementene, samt skriftlig svar på spørsmål.

6. Internasjonal musikkfestival – Søknad om støtte til musikkfestival:
Går inn under kategorien "musikk og kultur". Har søkt om 150.000 og fått bevilget

40.000. Denne søkeren var interessant å se nærmere på, da søknadssummen er svært høy, og uttellingen lav i forhold. Festivalen fikk sist år bevilget tre ganger så stort beløp. Dette er en etablert festival med høy prestisje, så det virket merkelig at støtten skulle synke så drastisk. Her fant jeg senere ut at den tidligere har blitt drevet og finansiert av kommunen, men nå har blitt selvstendig. Nedgangen i støtten er en form for nedtrapping knyttet til dette. Støtten fra Flerkulturelt er ikke den største inntektsposten på budsjettet. Materialet omfatter søknad og svarbrev.

4. Metode

Dette kapitlet bygger på mange måter bro mellom den faglige bakgrunnen for masterprosjektet, og det praktiske arbeidet med materialet. I de to første delkapitlene kommer jeg til å trekke tråder tilbake til teori- og materialekapitlet. 4.1 handler om min rolle som forsker og hvordan jeg har behandlet materialet. Her vil jeg gjøre faglige vurderinger av hvordan ulike tilnærminger til problemstilling og materiale kan resultere i ulike typer kunnskap. Jeg vil også se på hva det gjør med mitt forhold til informantene. Til slutt vil jeg si noe om målgrupper for masterprosjektet. 4.2 handler om hvilke typer materiale som inngår i masterprosjektet, og hva dette krever av metodisk tilnærming. Her fortsetter jeg der jeg slapp i kapittel 3. I de to siste delkapitlene begynner jeg for alvor å peke fram mot analysekapitlet. I 4.3 presenterer jeg analysens oppbygging, og hvilke analysemodeller jeg har tatt utgangspunkt i. I 4.4 Går jeg grundig gjennom de begreper og analyseredskaper jeg vil bruke på materialet. Denne delen kan også tjene som et slags oppslagsverk eller guide til dem som vil benytte seg av tekstanalyse i eget arbeid.

4.1 Forskeren og materialet

Jeg vil åpne metodekapitlet med å trekke noen linjer tilbake til teorikapitlet, og knytte teorien opp mot det jeg har vært inne på om materialet så langt. Her vil jeg reflektere rundt min rolle som forsker, og hva jeg ønsker å oppnå med masterprosjektet. Først vil jeg gå inn på hvordan anvendt språkvitenskap og interaksjonisme som teoretisk innfallsvinkel påvirker min tilnærming til materialet. Om problemet eller fagtradisjonen skal veie tyngst i valg av metode, og valget mellom kvantitative eller kvalitative metoder. Jeg vil også komme inn på hva min rolle som forsker har å si for hvordan jeg behandler materialet og informantene. Her er det snakk om både personlige valg og hva som er vanlig praksis i fagfeltet. Til slutt vil jeg gjøre noen betraktninger rundt målgruppen for masterprosjektet.

4.1.1 Tilnærming til materialet

I forrige kapittel har jeg beskrevet hvordan materialet ble samlet inn. Når det først er innhentet, kan det anvendes på ulike måter, alt etter hva du ønsker å oppnå. Anvendt språkvitenskap kjennetegnes ved en *problemorientert* tilnærming. Det vil si at det først og

fremst er problemet som skal løses som bestemmer metoden, ikke teoretiske betraktninger. Dette gjelder også hva slags materiale som blir samlet inn og hvilke utvalg som blir gjort. På den andre siden finner du *grunnforskning*. Dette er ikke klart adskilte kategorier, men forskningen kan i grove trekk deles inn etter tidsperspektiv og nytteverdi. Anvendt forskning er som regel rettet mot en bestemt problemstilling som skal løses innen en gitt tid, mens grunnforskning har potensielle nytteverdier i det lengre løp (Andenæs, 1985:6).

Det er altså snakk om ulike oppfatninger om hvor forskningen får sin verdi, altså hvordan forskningen rettferdiggjøres. Man kan på den ene siden si at det er gjennom praktisk anvendelse at vitenskapen får sin nytteverdi. Forskningsarbeidet rettferdiggjøres gjennom hvorvidt denne kunnskapen kan brukes til å løse praktiske problemer. Her vil det være lettere å legitimere anvendt/problemorientert forskning, da nytteverdien er mer åpenbar. På den andre siden kan man i den Platonsk-Aristoteliske tradisjon snakke om kunnskap som egenverdi og mål i seg selv (Andenæs, 1985:4). Dette kan ses i lys av *verdifrihetslæren*: «Sann vitenskap bedrives uten tanke på å fremme andre mål enn vitenskapens egne, og kunnskap som er samlet for å tjene eksterne formål blir dermed i utgangspunktet litt suspekt.» (Ibid:7) Her er det først og fremst et mål å bidra til teoretiske og epistemologiske forståelser innen fagfeltet.

At forskningen er problemdrevet betyr ikke nødvendigvis at den ikke kan bidra til å utvikle ny teori. Problemdrevet forskning kan også bidra til å avsløre hvor det finnes teoretiske hull som krever mer grunnforskning. Det er ikke slik at man 'låner ut sitt fag til verden', for å få det tilbake i uforandret form når forskningsprosjektet er over (Andenæs, 1985:7). Forskningen kan godt bidra til å utvikle grunnleggende forståelsesrammer innen faget, selv om det fra utsiden kan se ut som den konsentrerer seg om avgrensede enkeltproblemer. Jeg forventer ikke at masterprosjektet mitt skal bidra med en masse ny teoretisk innsikt til fagfeltet. Det er heller ikke masteroppgavens rolle. Jeg håper likevel at problemstillingen og teorien jeg benytter meg av her kan inspirere til mer forskning på området. Et minstekrav jeg stiller til mitt arbeid med masterprosjektet er å forsøke å gi noe tilbake til dem det forskes på, noe som også er en viktig del av problemdrevet forskning.

KVANTITATIVE OG KVALITATIVE METODER

Et annet begrepspar, som såvidt ble nevnt i kapittel 3, er *kvantitative* og *kvalitative* metoder. Kvantitative metoder er nærmere knyttet til naturvitenskapene, og går i grove trekk ut på å studere store mengder data for å gi representative oversikter over generelle forhold. (Korsnes et al, 1997:174) Kvalitative metoder er nærmere knyttet til humanvitenskapene og en fortolkende tradisjon, der man forsøker å oppnå dypere forståelse av enkeltfenomener eller hendelser (Ibid). Begge disse tilnærmingene har sine styrker og svakheter. Ved bruk av standardiserte kategorier, som er vanlig i kvantitativ forskning, kan man effektivt sammenligne store mengder data og avdekke statistiske sammenhenger. Problemet ved standardkategorier er at man mister mange av de kontekstuelle faktorene som spiller inn i enkeltsituasjonen. Tvetydigheter kan også være vanskelig å gjøre rede for, for eksempel kan utsagnet «doktor, kommer jeg til å dø?» både oppfattes som et spørsmål og som et uttrykk for stress (Heritage & Maynard, 2006:357). Kvalitative studier kan på sin side være rike på detaljer og kontekstuelle faktorer. Problemet her er at ved å binde funn opp mot en bestemt kontekst kan det være vanskelig å generalisere data på tvers av situasjoner. Kvalitative studier står altså i fare for kun å kunne si noe meningsfullt om den konkrete situasjonen som har blitt studert. Refleksjoner rundt masterprosjektets generaliserbarhet finner du i avsnitt 3.2.3.

Når det gjelder materialet for masteroppgaven har jeg startet med en mer kvantitativ tilnærming, slik jeg beskrev i avsnitt 3.2.1. Jeg tok utgangspunkt i listen over samtlige søkere, satte meg noen kriterier (kategori, beløp, søkefrekvens), og kategoriserte deretter. Å starte med kvalitative undersøkelser av hele søkemassen hadde vært altfor tidkrevende. Men en rent kvantitativ tilnærming av dette materialet ville ikke gitt nok dybde til analysen for å gjøre den interessant. Jeg har vært inne på hvordan handlinger og mening ut fra et interaksjonistisk perspektiv ikke kan ses løsrevet fra sin lokale og sosiokulturelle kontekst. Mening og struktur er her flettet sammen, også forskerens egne forforståelser må gjøres rede for. Ved kvantitative undersøkelser reduseres kompleksiteten i materialet, til fordel for forhåndsbestemte kategorier. Dette passer dårlig med min tilnærming til mening som gjensidig konstruert, flertydig og ustabil. Styrken i en interaksjonistisk og kvalitativ studie er nettopp evnen til å la seg bli overrasket i møtet med materialet (Järvinen, 2005:40).

4.1.2 Forskerrollen

I mitt arbeid med masterprosjektet opptrer jeg i rollen som forsker for første gang. Dette krever en bevissthet om hvordan jeg behandler materialet og informantene. Tidlig i teorikapittelet var jeg inne på problemstillinger rundt teoriladethet og observers paradox. Førstnevnte handler om hvordan de teoretiske/faglige perspektiver forskeren har med seg inn i forskningsprosjektet påvirker de data som genereres. Dette innebærer særlig utfordringer for dem som ser (human)vitenskapen som produsent av objektive fakta. Det samme gjelder observers paradox, som handler om hvordan forskeren ved sin blotte tilstedeværelse påvirker fenomenet det forskes på. Spesielt gjelder dette når det kommer til intervjuer som forskningsmetode. Problemet her er at forskeren ikke bare risikerer å påvirke situasjonen som *forsker*, men også som *person* (Cameron et al, 1992:5). Løsningen ligger slik jeg ser det i en interaksjonistisk tilnærming. Istedenfor å forsøke å minimere konsekvensene av teoriladethet og observers paradox vil jeg erkjenne dem som en uunngåelig del av arbeidet, og forsøke å ta høyde for dem i presentasjonen av resultatene. Dette gjelder spesielt nevnte intervjuer. Selv der jeg brukte samme intervjuguide som grunnlag var ingen av intervjuene like, nettopp fordi jeg la vekt på å få til en åpen interaksjon med informantene. Jeg vil komme tilbake til kvalitative forskningsintervju i avsnitt 4.2.2. Før det vil jeg ta for meg noen flere sider ved forholdet mellom forsker, forskningssubjekt og fagfelt.

Forskeren kan som regel ikke forske på hva som helst. Fagtradisjonen legger gjerne noen retningslinjer for hva som er 'verdt å forske på', og hvilke metoder som kan brukes. Det samme gjelder praktiske forhold som tilgang på materiale og finansiering, prosjektet må utformes og legitimeres ut fra hvem det er rettet mot. Det er gjerne de samme instanser som vurderer og finansierer forskning. Her kan man trekke et skille mellom *forskerstyrt* og *brukerstyrt* forskning ([Technopolis, 2001] Thomassen, 2002:3). Førstnevnte vil ha et større legitimeringsbehov i forhold til utvikling av fagfeltet, i sistnevnte vil det være mer nærliggende å legitimere forskningen på bakgrunn av den umiddelbare nytteverdien. Problemorientert forskning (anvendt språkvitenskap inkludert) tendenserer mot sistnevnte da det er problemets natur, ikke teorier og tradisjoner innen et enkelt fagfelt som styrer kunnskapsproduksjonen (Andenæs, 1985:8).

4. METODE

Cameron (1992:13) skiller mellom tre grader av etisk engasjement mellom forsker og forskningssubjektet: *ethics*, *advocacy* og *empowerment*. Førstnevnte kan knyttes til den positivistiske tradisjonen, og vektlegger avstanden mellom forskeren og forskningssubjektet. Forskeren skal anerkjenne autonomien hos forskningssubjektet og ikke gjøre noe som kan være til skade. Forskeren har også et ansvar for at kunnskapen som blir produsert ikke skal kunne misbrukes, men har ellers ingen spesielle forpliktelser overfor dem det forskes på. *Advocacy* kan defineres som forskning *på og for*. Forskeren forplikter seg ikke bare til å produsere objektiv kunnskap, men og til å bruke den til å endre negative feiloppfatninger (Ibid:15). Forskeren forplikter seg videre til å snakke på vegne av dem det forskes på om de skulle ønske det. *Advocacy* kan være problematisk ut fra den positivistiske tradisjonen, som skiller klart mellom fakta og verdier. *Empowerment* kan defineres som forskning *på, for og med*, og er nærmere knyttet til aksjonsforskning (Ibid:22). Forskeren skal ikke bare undersøke og synliggjøre forskningssubjektens situasjon, men også gå i dialog med dem det forskes på og dele sin kunnskap på en slik måte at de får større muligheten til å hevde sine egne interesser. Det sier seg selv at man her ikke kan unngå observers paradox eller teoriladethet. Aksjonsforskning har ofte som mål å løfte fram utsatte grupper, og legitimeres gjerne gjennom dette.

Dette er vurderinger jeg har måttet gjøre i min rolle som forsker, både i forhold til dem jeg forsker på, kunnskapen som skal produseres og fagfeltet mitt. Jeg har satt meg som mål at kunnskapen som produseres skal være forståelig og relevant for dem som inngår i forskningen. Jeg har gitt informantene mulighet til å komme med innspill underveis, slik at jeg kan ta fatt i problemstillinger på deres vegne. Slik kan man si jeg forsker *på, for og med* (jmfør *empowerment*). Jeg har dog ingen ambisjoner om å løfte fram utsatte grupper i særlig grad, men ønsker å bidra til å gjøre jobben litt enklere både for dem som søker om støtte og saksbehandlerne. Dette passer med anvendt språkvitenskap som problemorientert, eller brukerstyrt disiplin. Masterprosjektet er likevel 'bestilt' av NTNU, og skal vurderes faginternt. Slik faller prosjektet på samme tid inn under kategorien forskerstyrt. Denne dobbeltheten i forhold til målgruppe og legitimering kan være en utfordring. Jeg vil forsøke å inkludere begge så godt som mulig i mitt arbeid, gjennom blant annet valg av forskningsspørsmål og materiale. For NTNU og fagsensor sin del kommer jeg til å etterstrebe en grundig teoretisk forankring av analysearbeidet og konklusjonen. I tillegg vil jeg avslutningsvis presentere noen praktiske, lett

tilgjengelig tips som spesielt informantene kan ha utbytte av.

4.2 Håndtering av kilder

I dette delkapittelet vil jeg gå nærmere inn på de ulike kildene som utgjør materialet. Disse består av skriftlige dokumenter og kvalitative intervjuer. I tillegg kommer skriftlige spørsmål som jeg har sendt ut til informantene som ikke kunne stille til intervju. I 4.2.2 går jeg nærmere inn på hvilke utfordringer som er knyttet til å gjøre intervjuer ut fra et interaksjonistisk perspektiv. Her beskriver jeg også hvordan jeg har gått fram i praksis, og hvilken rolle intervjumaterialet kommer til å spille i den videre analysen. De skriftlige kildene kan deles i inn i to typer som krever litt ulik metodisk tilnærming, noe jeg vil gå grundigere inn på nedenfor.

4.2.1 Skriftlige dokumenter og virksomhetens interne retorikk

I skriftspråklige samfunn som vårt vil mange virksomheter gjennomføre, eller i det minste dokumentere sine aktiviteter gjennom tekst. Selv om tekstene bare utgjør 'toppen av isfjellet', etterlater de varige uttrykk som er tilgjengelig for forskeren. Skriftlige dokumenter er altså en viktig kilde til informasjon om samfunnsmessige fenomener. Spørsmål kan stilles til hvem som produserer og konsumerer disse tekstene, til hvilket formål, hva blir omtalt og hva blir tatt for gitt ([Hammersley & Atkinson, 1983:142-143] Silverman, 1993:60-61). Ulike dokumenter har ulike formål. Hammersley og Atkinson tar opp fire ulike typer skriftlige dokumenter, jeg skal her gå inn på to av dem: *Files* og *records of official proceedings*. Det er ikke lett hverken å gi en nøyaktig oversettelse eller definisjon av disse kategoriene. Hovedforskjellen er at førstnevnte er virksomhetsinterne dokumenter med spesifikke formål, mens sistnevnte er offentlige dokumenter og derfor ofte har en mye bredere og generell målgruppe. Et viktig poeng når man studerer dokumenter ut fra et interaksjonistisk perspektiv er å stille seg kritisk til innholdet. Dokumenter brukes ikke til å *beskrive*, men for å *fortolke* verden (Järvinen & Meyer, 2005:194). Dokumenter sier ikke noe om virksomheten i seg selv, men gir forskeren innsikt gjennom hva de *gjør* i virksomheten under visse betingelser.

Offentlige dokumenter kan omfatte et bredt spekter av materiale, spesielt gjennom Internett er det i vårt samfunn tilgjengelig nesten ubegrensede mengder skriftlig materiale av ulike slag.

4. METODE

Den åpenbare fordelene ved å undersøke offentlige dokumenter er nettopp tilgjengeligheten. Slike kilder kan gi forskeren et bilde av hvordan private og offentlige aktører redegjør for og legitimerer sin virksomhet overfor samfunnet for øvrig (Silverman, 1993:68). Offentlige dokumenter inkluderer også informasjon rettet mot brukere av ulike tjenester. Også her kan man forvente at virksomheten, i tillegg til å tilby informasjon, forvalter identiteten sin utad. Den upersonlige og dekontekstualiserte stilen i offentlige dokumenter som er fokus for klarspråkprosjektet, kommer gjerne av at man vil fremstille virksomheten som nøytral og seriøs (Järvinen & Meyer, 2005:202). I mitt materiale er retningslinjer/søkekriterier, søknadsskjema og rapporteringsskjema offentlige dokumenter. I tillegg kommer svarbrev som et grensetilfelle. Brevene følger en generell mal og refererer til offentlig informasjon, men er adressert til en bestemt mottaker. Ellers er det tilgjengelig mye informasjon på nett om støtteordningene og kommunens virke generelt, som jeg ikke har tatt med i analysen men som ligger i bunn som en del av min kontekstforståelse.

Files kan innbefatte mange ulike tekstsjangre, den norske oversettelsen 'fil' griper ikke nødvendigvis hva kategorien innebærer. Et hovedtrekk er at dokumentene er produsert under bestemte omstendigheter for et bestemt publikum. Silverman (1993:61) bruker jobbintervju som eksempel. Her blir et skjema med forhåndsbestemte kategorier fylt ut med informasjon om søkeren for til slutt å understøtte to mulige beslutninger, ansett eller ikke ansett. Skjemaet konstruerer fakta på en slik måte at de passer med den virksomhetsinterne retorikken. Idet dokumentet fylles ut, avgrenses virksomhetens beslutningsmuligheter. Denne typen dokumentasjon gir gode indikasjoner på hvilke spørsmål som er relevante og hvordan beslutninger blir tatt innen en virksomhet. Spesielt er det viktig å se på hva som er tatt med og utelatt av informasjon for å få innsikt i hvordan beslutninger blir rettferdiggjort innen virksomheten.

I mitt tilfelle er det søknadstekstene og rapportene (de utfylte skjemaene) som kan regnes under kategorien *files*. De skiller seg riktignok fra Silvermans eksempel ved at det er søkerne selv som fyller ut skjemaet. Beslutningen (om støtte) gjøres altså ikke så mye gjennom utfylling av skjemaet, som i ettertid ut fra hva som har blitt fylt inn. Her er det heller et spørsmål om *søkernes presentasjon av eget prosjekt* stemmer overens med *tilskuddsordningens interne retorikk*. Dette er et helt sentralt spørsmål i analysen av søknadstekstene og

rapportene. Her må det understrekes at kommunen gjennom søknads- og rapportskjema allerede har lagt noen sterke retoriske føringer for hvordan søkerne kan presentere sine prosjekt. Da jeg intervjuet søkerne uttrykte også enkelte frustrasjon over begrensningene skjemaene setter for å beskrive prosjektet.

4.2.2 Kvalitative forskningsintervju

Jeg vil videre si noe om hva det innebærer å gjøre kvalitative forskningsintervju. Særlig innen en interaksjonistisk tilnærming legger datainnsamling gjennom intervju mye ansvar over på forskeren. Her er det nettopp *ikke* et poeng at forskeren skal være 'fraværende' i situasjonen, for å unngå observers paradox. Tvert imot. Forskeren skal gjennom sin tilstedeværelse legge til rette for intervjuet, og sørge for at informanten har anledning til å gi presise og oppriktige svar på det hun spør om. Det er også forskerens ansvar å holde rede på sin egen metodiske tilnærming til intervjusituasjonen, for å kunne gi en best mulig analyse av data ut fra både intervjuet og prosessen bak. Her er det viktig å huske at intervjuet ikke går ut på at forskeren 'putter ting inn i hodet på folk', for eksempel forhåndsdefinerte kategorier for å organisere kunnskap om verden (Järvinen & Meyer, 2005:29). Intervjuet forutsetter at forskningssubjektet selv innehar meningsfulle perspektiver på verden, som kan gjøres tilgjengelig og forståelig gjennom intervjusituasjonen.

Et intervju kan på mange måter ses som en *institusjonell samtale*. I de fleste intervju er tid, sted og tema avtalt på forhånd (Sarangi, 2003:70). Spørsmålene er gjerne også formulert på forhånd av forskeren. Det er ofte knyttet klare forventninger til hvilke posisjoner forsker og informant inntar, og hvilke rettigheter og plikter det gir i intervjusituasjonen. Det er for eksempel ventet at forskeren stiller de fleste spørsmålene, og har makt til å vurdere gyldigheten av svarene som gis. Her må forskeren i sin analyse være obs på om informanten tilpasser sine svar til det hun tror vil være akseptert innen de institusjonelle rammene, særlig hvis det er snakk om et kontroversielt tema. Det jeg opplevde som mest utfordrende i mine intervju var å stille spørsmål som kunne oppfattes som kritiske. På spørsmålet «hvordan gikk arrangementet?», opplevde jeg at informanten straks gikk i forsvarsposisjon og begynte å redegjøre for all slags omstendigheter som førte til underskudd. Informantenes behov for å bevare ansikt (på vegne av arrangementet/organisasjonen) holdes altså fortsatt ved lag i intervjusituasjonen (Järvinen & Meyer, 2005:30). Kanskje informantene er ekstra obs på dette

4. METODE

siden de vet at det som blir sagt noteres og blir objekt for grundigere undersøkelser. Dette til tross for at de på forhånd har blitt informert om at data skal anonymiseres og kun trekkes inn der det er faglig relevant.

BRUKEN AV INTERVJUMATERIALE I MASTERPROSJEKTET

I tillegg til tekstdokumenter består materialet i dette prosjektet av intervjuer, både med saksbehandlere og dem som står bak søknadene. Jeg har hatt som mål å intervjuer alle informantene mine, noe jeg nesten har fått til. Noen var jeg riktignok nødt til å sende spørsmål på mail, da de ikke hadde mulighet til å stille personlig. Intervju kan gi mer eller mindre strukturert data, alt etter hvor mye forskeren på forhånd strukturerer spørsmål og kontrollerer situasjonen underveis. Det avhenger også av hva forskeren ønsker svar på. Ved lukkede intervjuer, med på forhånd avgrensede tema og spørsmål, er det som regel lettere å kvantifisere data. Dette gjelder også spørreskjema. Åpne intervju egner seg bedre i kvalitative undersøkelser, da det gir forskeren mulighet til å følge opp interessante ledetråder som dukker opp underveis i samtalen. Dette åpner for å gjøre uventede funn og gir en større «toleranse for kompleksitet» enn i en mer reduksjonistisk tilnærming ([Gubrium & Holstein, 1997a:13] Järvinen & Meyer, 2005:40).

Jeg har valgt en halvåpen variant i mitt arbeid. Intervjuene ble gjort etter at jeg hadde samlet inn og gått gjennom tekstmaterialet. Jeg har tatt utgangspunkt i en rekke spørsmål, og så tilpasset dem til informantene etter hvor de hadde søkt og opplysninger jeg hadde merket meg i sakspapirene. Saksbehandlerne ble naturlig nok stilt andre typer spørsmål. Under intervjuet har jeg gitt informantene spillerom til å styre samtalen etter behov. Jeg har også selv fulgt opp interessante bemerkninger underveis. Samtidig brukte jeg spørreskjema til å sjekke at alle spørsmål hadde blitt besvart. Dette resulterte i at spørsmålene ikke nødvendigvis ble besvart i den rekkefølgen de stod på papiret, noe som har krevd en del opprydding i etterkant. Dette ble også gjort for at jeg lettere skulle kunne finne svar på samme spørsmål fra ulike informanter, og kan ha resultert i at noe av kompleksiteten har gått tapt. Jeg har derfor tatt vare på originalnotatene i tillegg. Informasjon som ikke passet inn under spørsmålsformuleringene har jeg samlet som notater på slutten av hvert spørreskjema. Intervjuguide for henholdsvis søkerne og saksbehandlerne finnes i vedlegg 10 og 11.

Materialet jeg sitter igjen med etter intervjuene er notater, både dem jeg har skrevet selv og de svarene jeg fikk tilsendt på mail. Det sier seg selv at jeg ikke har fått med meg alt som ble sagt, men har måttet vurdere hva som kan bli relevant for problemstillingen. Om jeg skulle fått med meg hele intervjuet, hadde jeg vært nødt til å gjøre opptak som jeg så måtte ha transkribert. Dette ville gitt meg muligheten til å gå tilbake til intervjuet og se hva som faktisk ble sagt. Ulempen ved dette er at transkripsjon er en svært tidkrevende prosess. Detaljnivået på transkripsjonen må tilpasses de spørsmål den er ment å svare på. En mer detaljert transkripsjon innebærer mer arbeid, og gjør materialet vanskeligere å lese. Transkripsjonen er i seg selv en fortolkningsprosess, derfor vil transkripsjonen av en samtale aldri kunne bli helt autentisk (Sarangi, in press²:3). Bruken av opptaksutstyr vil også kunne virke inn på intervjusituasjonen. Særlig med tanke på at intervjuene ikke utgjør hovedvekten av materialet mitt, har jeg konkludert med at opptak og transkripsjon ville vært for arbeidskrevende. Dette betyr riktignok at intervjumaterialet ikke egner seg for direkte bruk i analysen. For dette er det for lite detaljert og for bearbeidet fra min side. Jeg vil derfor bruke det til å utdype og kontekstualisere analysen av de skriftlige dokumentene.

4.3 Analysens oppbygging

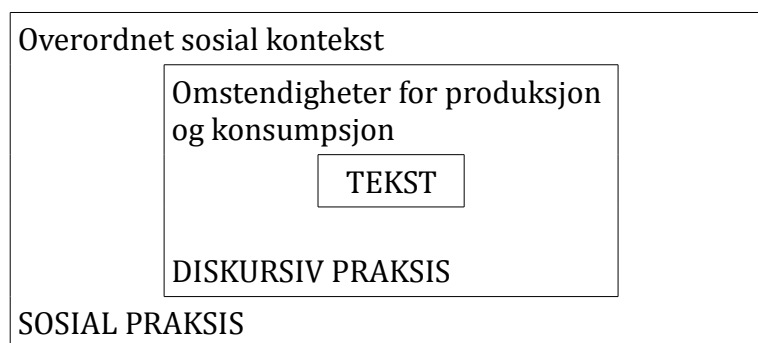
I dette delkapittelet vil jeg for alvor begynne å trekke opp linjene for det kommende analysearbeidet. Her vil jeg gå inn på hvordan jeg har strukturert analysen i flere trinn, ut fra hvilke spørsmål og deler av materialet jeg vil ta for meg. Jeg vil ta utgangspunkt i kritisk diskursanalyse, som jeg var inne på i avsnitt 2.2.2, og utdype hvordan dette kan brukes i praksis. Her vil jeg fokusere på Faircloughs tilnærming til CDA, som er den kanskje mest utbredte og anvendelige for denne typen tekstanalyser. Fremgangsmåten i analysen er videre inspirert av Wenche Vagles kritiske tekstanalyse (Vagle, 1995). Jeg har riktignok delt inn i litt andre analysefaser, noe jeg utdyper grundigere i avsnitt 4.3.2. De konkrete analyseredskapene vil jeg komme inn på i 4.4.

4.3.1 Kritisk diskursanalyse som utgangspunkt

I analysearbeidet vil jeg ta utgangspunkt i fremgangsmåten for kritisk diskursanalyse. Diskursbegrepet og hva som kjennetegner CDA har jeg vært inne på i delkapittel 2.2. Det finnes mange ulike tilnærminger til CDA, den kanskje mest utbredte og anvendelige for

4. METODE

analysen av diskurs som sosial praksis er utarbeidet av Norman Fairclough ([Fairclough, 1989, 1992a, 1995] Ivanič, 1998:41). Han tar utgangspunkt i de samme forståelsene av diskursbegrepet som andre teoretikere, men skiller seg ut ved at han legger større vekt på diskursenes konstruktive rolle. I sin analysemodell forsøker han å kombinere detaljert tekstanalyse inspirert av blant annet Halliday, med makrososiologisk analyse av sosial praksis og mikrososiologisk analyse av folks egne hverdagsforståelser (Jørgensen & Phillips, 1999:78). Slik kombinerer han forståelsene av diskurser både som overordnet abstrakt begrep, og som spesifikke meningstrukturer i konkrete ytringer. Ethvert tilfelle av språkbruk har altså en konkret *tekstdimensjon* og en overordnet *sosial praksis-dimensjon*. Mellom disse to dimensjonene legger Fairclough til en tredje analytisk dimensjon, *diskursiv praksis*, som handler om omstendighetene for produksjon og konsumpsjon av tekster (Ibid:80). Forholdet mellom disse tre analysenivåene kan illustreres i følgende figur:

Figur 1: Faircloughs tredimensjonale modell for kritisk diskursanalyse ([Fairclough, 1989, 1992a] Ivanič, 1998:41, Jørgensen & Phillips, 1999:81)

Diskursbegrepet blir i denne modellen altså bindeleddet mellom den konkrete teksten og samfunnet og kulturelle forøvrig (overordnet sosial kontekst). Det er her forfatteren trekker inn allerede eksisterende sjangre og diskurser for å forme sitt budskap, og leseren for å tolke det som ble sagt. Dette illustrerer diskursenes konstruktive kraft. For å kartlegge omstendighetene for produksjon og konsumpsjon skal forskeren benytte detaljert tekstanalyse. En fullstendig diskursanalyse må sette alle tre dimensjonene i Faircloughs modell i sammenheng. Slik vil man kunne si noe ikke bare om det konkrete tekstmaterialet, men også hvordan tekstene inngår som del av en større samhandlingsdimensjon. Et minstekrav for enhver diskursanalyse bør være å tilby et metaspråk for å snakke om den kommunikasjonen som undersøkes ([Roberts & Sarangi, 1999, 2003] Sarangi, in press2:17).

Det vil si at analysen blir koblet opp mot teoretiske begrep på en slik måte at de kan si noe nytt om den praktiske virksomheten.

Fremgangsmåten i analysearbeidet mitt er inspirert av Wenche Vagles tilnærming til kritisk tekstanalyse (1995:131). Hun deler inn analyseprosessen i fire trinn: *Foreløpig kontekstforståelse, tekstbeskrivelse, teksttolkning og tekstforklaring*. Foreløpig kontekstforståelse er ikke så mye en analytisk fase som en oppsummering av kunnskapen man går inn i analysearbeidet med, og som rammer inn og setter fokus for analysearbeidet. I min analyse kommer denne fasen også til å innebære intervjumaterialet, så den vil være litt mer omfattende enn det Vagle legger opp til. Tekstbeskrivelsen er som regel den mest omfattende delen av analysen, her skal man bruke analyseredskap for å gjøre detaljerte undersøkelser av tekstene i materialet. I min analyse vil jeg bruke mange av analyseredskapene beskrevet hos Vagle, i tillegg vil jeg trekke inn retoriske virkemidler og klarspråkperspektivet. Jeg vil dele tekstanalysen min i to deler, én del om offentlige tekster, og én del om søknader og rapporter. I teksttolkning og tekstforklaring-fasene skal henholdsvis diskursiv og sosial praksisdimensjon i modellen til Fairclough trekkes inn. I Vagles analysemodell skal sistnevnte tjene som konklusjon for analysearbeidet. I mitt arbeid vil jeg ikke skille mellom disse analysefasene. Prosjektets omfang åpner ikke for å gjøre en omfattende analyse av sosial praksis, jeg vil derfor først og fremst konsentrere meg om lokalt samhandlingsnivå. På bakgrunn av den interaksjonistiske tilnærmingen jeg har valgt, vil jeg konsentrere meg mer om hvordan tekstene 'snakker' sammen enn hvilke diskurser de trekker på. Fordelen av å dele inn analysen i flere trinn er at det gjør analysearbeidet mer håndgripelig. Inndelingen er likevel ikke helt kategorisk, jeg vil måtte bevege meg mellom ulike analytiske nivå etterhvert som jeg gjør nye funn. I praksis vil det heller ikke være mulig å skille ulike sider ved kommunikasjonsprosessen, da de er uløselig sammenknyttet.

4.3.2 Analysearbeid i tre trinn

Videre vil jeg gi en kort beskrivelse av hvordan jeg vil gå fram i analysen. Som nevnt har jeg med bakgrunn i Fairclough og Vagles modell valgt å dele analysearbeidet inn i tre trinn. På hvert trinn vil jeg konsentrere meg om ulike spørsmål knyttet til ulike deler av materialet. Jeg har valgt å kalle dem *kontekstforståelse, tekstbeskrivelse og tekst og samhandling*.

4. METODE

KONTEKSTFORSTÅELSE

For å kunne gjøre en detaljert analyse av materialet jeg har samlet inn, må jeg først oppnå en forståelse om hva det hele dreier seg om. Ellers vil analysen risikere å bli uten retning, og viktige funn kan bli oversett eller feiltolket. Derfor må jeg starte arbeidet med å danne meg en foreløpig kontekstforståelse. Den kan komme både gjennom 'ytre' ressurser, hva som er tilgjengelig av informasjon om situasjonen som skal studeres, og 'indre' ressurser som egne erfaringer og kjennskap til kulturen (Vagle, 1995:134). Sosiologen Harvey Sacks hevder at når man studerer sosiale aktiviteter burde man tilstrebe å bygge «an apparatus which will provide for how it is that any activities, which members do in such a way as to be recognisable as such to members, are done, and done recognisably.» ([Sacks, 1992b:236] Silverman, 1993:81) Selv om materialet mitt i hovedsak består av tekster, er det som skjer rundt tekstene vel så viktig for å gjøre aktiviteten forståelig.

Man kan si at opparbeidelse av kontekstforståelsen startet allerede i utvalgs- og innsamlingsprosessen. Gjennom kvantitative vurderinger av den totale søkemassen har jeg fått et overblikk over hvem som søker og til hva. Det kanskje viktigste for kontekstforståelsen var å gjøre intervjuer av informanter og saksbehandlere. Dette er også noe jeg har lagt ned betydelig et arbeid i. Intervjuspørsmålene ble utformet på bakgrunn av forberedende grovanalyser av tekstmaterialet, som også går inn som en del av min kontekstforståelse. Erfaringer og vurderinger rundt dette har jeg allerede vært gjennom i kapittel 3 og delkapittel 4.2. Blant annet viser det seg, ikke overraskende, at det er markant forskjell i målgruppen hos de to tilskuddsordningene, noe som også gir utslag for hvordan søknadene behandles. Denne innsikten blir et viktig analytisk poeng i det videre arbeidet med materialet. Kontekstforståelsen vil i seg selv ikke kunne svare på noen analytiske spørsmål. Den fungerer likevel retningsgivende for tolkningen av videre analytiske funn. Spesielt vil den sammen med analysen av offentlige dokumenter kunne si noe om hvilke rammer som gjelder for interaksjonen mellom deltakerne, og hvordan de blir posisjonert.

TEKSTBESKRIVELSE

Den mest omfattende delen av analysearbeidet er tekstbeskrivelsen, som innebærer detaljert analyse av det innsamlede tekstmaterialet. Dette gjøres gjennom en rekke analyseredskap som skal resultere i en mer avansert lingvistisk beskrivelse. Målet med tekstbeskrivelsen er å

kartlegge hvilke språklige funksjoner som finnes i tekstene, og hva disse gjør. Utfordringen her er først å fremst å vurdere hvor detaljert analysen skal være, hva det er verdt å lete etter, og hvilke analyseredskap som egner seg best. En altomfattende analyse uten klare avgrensninger og retning vil resultere i masse fakta men lite innsikt. Vagle foreslår å konsentrere analysearbeidet om ulike språkfunksjoner på ulike nivå (Vagle, 1995:137). Jeg vil gjøre en grundig gjennomgang av disse, samt retoriske- og klarspråk virkemidler i 4.4.

Jeg har valgt å dele tekstanalysen min i to deler. I første del vil jeg ta for meg tekstene skrevet av tilskuddordningene, som tar form av offentlige dokumenter (se avsnitt 4.2.1). I andre del vil jeg ta for meg tekstene som er skrevet av søkerne, i hovedsak består disse av søknader og rapporter. Grunnen til at jeg har delt inn analysen slik, er at de ulike tekstene har ulike funksjon. De offentlige dokumentene fungerer som uttrykk for tilskuddordningenes virksomhet, og deres interne retorikk. Sammen med kontekstforståelsen kan analysen her si noe om hvilke rammer tilskuddordningene setter for interaksjonen, og hvordan søkerne posisjoneres. Dette kommer til å danne bakteppet for analysen av søknad- og rapporttekstene, som på mange måter fungerer som respons på tilskuddordningenes tekster. Det er ved å analysere interaksjonen mellom disse tekstene at jeg vil forsøke å finne svar på hovedproblemstillingen, om hvilke rammer som påvirker utforming og tolkning av søknadstekster.

TEKST OG SAMHANDLING

Analysefasen 'tekst og samhandling' innbefatter teksttolkning- og tekstforklaring-fasen i Vagles analysemodell. Det er ikke mulig å beskrive hva tekstene gjør kun på bakgrunn av hvilke ord og grammatiske konstruksjoner som er brukt. Meningen oppstår først i møtet mellom skriver og leser i en konkret kontekst. Konklusjonen i en Fairclough-inspirert analyse vil finnes her, i spørsmål rundt sosial forandring og ideologiske konsekvenser (Jørgensen & Phillips, 1999:98). Dette krever undersøkelser som går utover språkstudier, for eksempel makrososiologiske studier, i tråd med ambisjonen om å bruke forskningen til å løfte opp undertrykte grupper og kjempe for sosial forandring som ligger i CDA som en kritisk tilnærming (se avsnitt 2.2.2).

Jeg vil som nevnt ikke legge fullt så mye vekt på overordnet sosial kontekst i analysen. Istedenfor å 'løfte analysen opp' på et sosiokulturelt nivå, vil jeg heller 'trekke den sosiale konteksten ned' på et samhandlingsnivå. Dette er et resultat både av det fokus jeg har valgt for masterprosjektet og ressursmessige hensyn. Jeg har valgt å undersøke to konkrete tilskuddsordninger og forholdet mellom institusjon/saksbehandlere og søkere ved disse. Å trekke større samfunnsmessige konsekvenser ut av denne begrensede studien vil være metodisk uforsvarlig. Som nevnt i avsnitt 3.2.3 kan enkelte av funnene ventes å være generaliserbare utover dette prosjektet. Dette er likevel i hovedsak en kvalitativ og avgrenset studie. Jeg ville vært forsiktig med å anvende resultatene ukritisk på andre områder, ihvertfall uten ytterligere forskning.

Denne siste delen av analysen kommer på mange måter til å fungere som oppsummering og konklusjon for masterprosjektet. Her vil jeg som nevnt begynne å trekke analysen tilbake opp fra tekstmaterialet, gjennom å sammenfatte funnene fra tekstanalysen med den innledende kontekstforståelsen. Analysen skal si noe om hvordan tekstene 'snakker' sammen, og hvordan denne samhandlingen påvirker saksbehandlingsprosessen som sådan. I kapittel 6 vil jeg oppsummere funnene og svare på mine forskningsspørsmål, samt diskutere videre konsekvenser av studien. Gjennom analysearbeidet kommer jeg også til å gjøre en del funn som ikke nødvendigvis er så relevant i forhold til problemstilling og metode i masterprosjektet, men som kan være interessant for informantene mine, både søkerne og saksbehandlerne. Som nevnt i 4.1 jobbes det i mitt fagfelt først og fremst med problemdrevet/brukerstyrt forskning. I tråd med dette ønsker jeg å kunne gi noe tilbake til informantene, derfor vil jeg også oppsummere funn de kan dra nytte av i et eget kapittel helt til slutt.

4.4 Analyseredskaper

I denne siste delen av metodekapittelet vil jeg i detalj gå gjennom de konkrete analyseredskapene jeg vil bruke på tekstmaterialet. Den mest omfattende samlingen av analyseredskaper handler om språkfunksjoner, og bygger på Michael Halliday ([Halliday, 1985] Maagerø, 2005:87) Disse vil danne fundamentet i tekstbeskrivelsen i analysekapittelet. I tillegg vil jeg presentere retoriske virkemidler som et supplement til disse redskapene. Til

sist vil jeg presentere en sjekklister for klarspråk. Dette er ikke analyseredskaper i streng forstand, men mer et slags normativt grunnlag for å kunne avgjøre hva som er en 'god' tekst.

4.4.1 Språkfunksjoner

Her vil jeg gå inn på analyseredskapene og begrepene som skal brukes i tekstbeskrivelsen. Dette er den mest omfattende og tekniske delen av metodekapittelet, og vil danne grunnlaget for brorparten av analysearbeidet. Analyseredskapene jeg introduserer her bygger på *systemisk funksjonell grammatikk* ([Halliday, 1985] Maagerø, 2005:87). De tar for seg hvordan strukturen og ordene sammen danner mening, den grammatiske beskrivelsen skal vise hvordan språket er konstruert for bruk. Målet er å finne fram til de språklige enhetene som har funksjonell betydning (Ibid:91).

Jeg vil ta utgangspunkt i fremgangsmåten beskrevet av Vagle. Det vil si at jeg i tekstanalysen beveger meg fra ord- til grammatisk- til tekstnivå. På hvert nivå vil jeg ta tak i *referensiell funksjon, interpersonell funksjon og ekspressiv funksjon* (Vagle, 1995:137). Referensiell funksjon handler om beskrivelser av verden. Det handler om hvordan språket *representerer* den ytre verden for vårt eget indre. På samme måte kan det brukes til å beskrive verden for andre. Det er dette som utgjør 'innholdet' i teksten. Interpersonell funksjon handler om forholdet mellom leser og skriver. På samme tid som teksten beskriver noe i verden fungerer den også som meningsutveksling. Den etablerer noen mellompersonlige forhold i form av vurderinger og handlinger som leser og skriver må ta stilling til (Maagerø, 2005:135). Solidaritets- og maktforhold kommer til uttrykk her. Ekspressiv funksjon handler om hvordan forfatteren stiller seg til det som står i teksten. Her handler det om hvilke verdier man knytter til beskrivelser, og hvor stor grad man forplikter seg til sannheten av det som står skrevet. Denne funksjonen er knyttet til forfatterens identitet (Vagle, 1995:126)

De tre språkfunksjonene kan finnes på ulike nivå i teksten. Vagle deler inn i tre nivå: *ordnivå, grammatisk nivå og tekstnivå* (Vagle, 1995:137). Analysen beveger seg fra enkeltdetaljene til de mer helhetlige trekkene i teksten. På ordnivå handler analysen om ordvalg, blant annet faguttrykk, tiltaleformer og ordenes verdiladethet. Kartlegging av språkhandlinger inngår i analysen som en del av det grammatiske nivå. Her beskrives også interpersonell og ekspressiv modalitet. På tekstnivå ser man på teksten i sin helhet. Her er det ikke lenger noe poeng å se

4. METODE

på enkeltfunksjoner. Istedet ser man på leksikalsk kohesjon, setningskoblinger og hvilke sjangertrekk som dominerer teksten. Dette er alle elementer som kan trekkes inn i tekstbeskrivelsen for å få et bilde av hva teksten faktisk *gjør*, og hvordan den *gjør* det. Dette er nødvendig for å kunne si noe om hvordan tekstene samhandler på et mer overordnet nivå. Det sier seg selv at tekstbeskrivelsen innebærer et omfattende og nitid analysearbeid.

ORDVALG

Analysen starter med de grunnleggende detaljene, på ordnivå. Her skal analysen vise hvilke ord som blir brukt, hva som er nøkkelord og hvilket meningsinnhold de bærer med seg. Senere vil Forholdet mellom enkeltordene og hvordan de er satt sammen undersøkes. Når man formulerer et budskap, selv når tema og sjanger er klart definert på forhånd, står man svært fritt til å velge ord/uttrykk. Det kan skjule seg mye mening bak valget av enkelte ord over noen andre. Tekstbeskrivelsen skal gjennom å vise til hvilke ord som har blitt brukt 'gjennomskue' de valgene som har blitt gjort, og hvilke konsekvenser dette kan ha for tolkning av meningsinnholdet (Vagle, 1995:138). Tekstens emne eller innhold kan belyses ved å se på *innholdstunge ord*. Dette er ord som går igjen eller står strategisk plassert i teksten (som i overskrift og konklusjon). Når ulike (beslektede) ord går igjen gjennom teksten danner de *referentkjeder*. Noen ganger går ordene igjen så ofte at det dannes spesielt tette referentkjeder, såkalt *overleksikalisering*. Dette forekommer når forfatteren ønsker å framheve/understreke et poeng. Ofte kan samme fenomen bli beskrevet med ulike ord. Det kan brukes overdrivelser, underdrivelser og metaforer. I 'seriøse' tekster er det gjerne et poeng å beskrive saken så nøkternt som mulig. Også dette bidrar til å konstruere mening.

På interaksjonelt plan handler ordvalg om hvordan teksten posisjonerer forfatter/lesere i forhold til hverandre. Det handler om inkludering og ekskludering, makt og solidaritet. Dette kan også gjøres i retorisk øyemed (Sarangi, in press1:21). Man kan ta i bruk *formell tiltale* (som tiltale ved yrkestittel), eller *markert uformell tiltale* (Vagle, 1995:152). Også ordene *vi* og *du* (og avledede former) kan være verdt å se på. 'Vi' kan brukes både solidarisk som et 'inkluderende vi', eller distanserende som et 'oss mot dem'. 'Du' er vanlig i ansikt-til-ansikt kommunikasjon, men brukes stadig mer i massekommunikasjon for å simulere nærhet til mottakeren (Ibid:182). Også bruken av *faguttrykk* og *slang* sier noe om forholdet mellom forfatter og lesere. I tillegg til å posisjonere forfatteren som for eksempel representant for en

profesjon, kan det vise solidaritet med leseren å bruke et 'delt språk'. På den annen side kan det øke avstanden at forfatteren tar 'eierskap' over definisjonsmakten, ved å benytte et 'eksklusivt' språk. Som nevnt i forhold til klarspråkperspektivet legger offentlige ansatte ofte til seg en *kansellistil*, nettopp for å vise at det er 'det offentlige' (og ikke en statsansatt) som snakker (Falck-Ytter, 2009:8). På det ekspressive plan handler ordvalg først og fremst om bruken av vurderende ord og uttrykk, som avslører forfatterens holdninger til saken. Verdier kan også uttrykkes mer indirekte, gjennom ord som i seg selv har en høy sosial symbolverdi (Vagle, 1995:162). Et eksempel fra vår samfunnsdiskurs er "demokratisk", som ikke trenger å forklares nærmere for at leseren skal skjønne at det handler om noe godt/ønskelig.

TRANSITIVITET OG NOMINALISERING

På grammatisk nivå i teksten skal analysen først og fremst handle om transitivitet og nominalisering. *Transitivitet* handler om hvilke handlinger som utføres i teksten, og hvordan begivenheter og prosesser forbindes med subjekter og objekter. Gjennom dette konstrueres *agens* og *ansvarsforhold*. (Jørgensen & Phillips, 1999:95). Fysiske og mentale prosesser har den egenskapen at de kan uttrykkes både i *aktiv* og *passiv*. Dette gjøres ved at man tar enten aktørens eller målobjektets perspektiv. For eksempel kan setningen "tilskuddsordningene slo seg sammen" uttrykkes i passiv som "tilskuddsordningene ble slått sammen" (Maagerø, 2005:110). Selv om forskjellen er liten, ser man ikke *hvem* som slo sammen tilskuddsordningene i passivkonstruksjonen. Man kan skille mellom prosesskategoriene *handlinger*, *hendelser* og *tilstander*. Handlinger og hendelser kan skilles ved å sjekke om det finnes noe som forårsaker det som skjer. Ved å uttrykke det som skjedde i passiv skjules agens, og handlingen blir fremstilt som en hendelse (Det er riktignok mulig å uttrykke en handling i passiv, men dette er uvanlig). Ved å utelate prosessen helt, kan hendelsen fremstilles som en tilstand, som i "tilskuddsordningene er samlet" (Vagle, 1995:168). Dette kan brukes bevisst for å skjule hvem eller hva som forårsaker en tilstand. Når agens mangler i tilfeller der det ville ha vært relevant, kalles det *agensskjuling* (Ibid:169).

Et annet begrep om å utelate informasjon i en setning er *nominalisering*. Dette gjøres ved å gjøre om en prosess til et substantiv, som når "den utilsiktede bombingene av sivile" i en krigsoperasjon omtales som "feilbombing". Nominalisering innebærer alltid at betydningsinnholdet i setningen reduseres (Vagle, 1995:171). Dette er vanlig i for eksempel

4. METODE

fagspråk, da det forenkler setninger og gjør det mulig å pakke informasjonen tettere. Når informasjon pakkes på denne måten kan det føre til et tungt og 'akademisk' språk. Deler av informasjonen blir stilt i bakgrunnen, noe som krever større tolkningskompetanse hos leseren (Maagerø, 2005:211). Nominalisering kan også brukes retorisk, for eksempel for å unngå å si rett ut at sivile har blitt drept i det ovennevnte eksempelet. Men ved å gjøre en prosess om til en 'ting' kan man også sette den i forgrunnen, slik at den får en framhevet status i teksten.

SPRÅKHANDLINGER

Jeg har allerede vært inne på språkhandlingsteori i avsnitt 2.1.2. Språkhandlinger tilhører den interpersonelle funksjonen i teksten, altså forholdet mellom skriver og leser. Hvordan språkhandlingene uttrykkes er beslektet, men stemmer ikke alltid overens med setningsformene i norsk grammatikk (utsagnssetninger, bydesetninger og grammatiske spørresetninger) (Vagle, 1995:174). I avsnitt 2.1.2 har vi sett at Searle deler inn ikke i tre, men fem språkhandlinger: *konstantiver*, *kommissiver*, *direktiver*, *ekspressiver* og *kvalifiseringer* (Sandvik, 1995: 253). Direktiver, kommissiver og kvalifiseringer berører rollefordelingen mellom deltakerne direkte. Men også konstantiver og ekspressiver kan ha en interaksjonell funksjon. Når noen ytrer "(jeg synes) det er varmt her", kan det i realiteten bety noe sånt som "lukk opp vinduet". Dette er et eksempel på en indirekte språkhandling. Hvilke språkhandlinger som dominerer, og bruken av indirekte språkhandlinger, kan fortelle noe om den sosiale distansen og maktforhold i teksten (Vagle, 1995:75).

MODALITET

I følge Halliday handler *modalitet* om talerens *tilslutning* til et utsagn, gjennom en bedømmelse av sannsynligheten eller forpliktelsen knyttet til det som sies ([Halliday, 1985:75] Sarangi, in press1:19). Modalitet kan handle både om forfatterens forhold til leseren og sin egen ytring. For å skille mellom disse vil jeg bruke Vagles begreper *interpersonell* og *ekspressiv* modalitet (Vagle, 1995:179, 185). Modalitet har med polaritet å gjøre. Man kan se de to typene modalitet som en skala mellom positive og negative ytterpunkter, henholdsvis *gjør/gjør ikke*, og *er/er ikke* (Maagerø, 2005:149). Interpersonell modalitet handler om nødvendigheten (i direktiver) eller tilbøyeligheten (i kommissiver) til å gjøre noe. Her som ellers er det riktignok viktig å være obs på at det ikke er et én-til-én-forhold mellom språkhandlinger og grammatisk realisering. Språket er veldig fleksibelt i hvordan mening

skapes, og i enkelte tilfeller kan lav uttrykt modalitet innebære større grad av tvang. Ved ekspressiv modalitet handler det om sannsynligheten eller hyppigheten knyttet til et utsagn. Hvordan ulike grader modalitet kan bli realisert er illustrert i figurene nedenfor.

Figur 2: Skala over interpersonell og ekspressiv modalitet (Vagle, 1995: 179, 185)

KOHESJON

Nå har vi kommet opp på tekstnivå i analysen. Her handler det om hvordan teksten henger sammen og hva dette gjør med teksten i sin helhet. En måte å skape sammenheng er gjennom å etablere betydningsrelasjoner mellom ulike ord i teksten. Det finnes fem generelle måter å skape leksikalsk kohesjon (som er med i så å si alle typer tekster): *Repetisjon*, *synonymi*, *antonymi*, *hyponymi* og *merionymi* (Maagerø, 2005:184). Repetisjon handler helt enkelt om å gjenta et ord. Synonymi og antonymi handler om henholdsvis likheter og motsetninger i mening. Hyponymi handler om å dele inn fenomener og personer i over- og underkategorier; merionymi handler om del-hehetsforhold. Et eksempel på sistnevnte er forholdet mellom kroppen og de ulike organene. Særlig motsetninger, eller kontrasteringer er et viktig virkemiddel i argumenterende tekster. Det å ikke bare forklare 'hvorfor noe er slik', men 'hvorfor noe er slik istedenfor slik', er et kraftfullt redskap kategorisering av hendelser (Sarangi, in press1:18). For eksempel uttrykkes samhold ofte ved å ta avstand fra noen andre. Implisitte tekstsammenhenger er også mer vanlig i argumenterende tekster.

4. METODE

I tillegg til innholdet i setningene kan det også være verdt å se nærmere på hvordan de er koblet sammen. Det finnes en rekke språklige ressurser, såkalte *forbindere*, som kobler setninger sammen på ulike måter (Maagerø, 2005:185). Eksempler er *og, men, for, da, når, siden, dermed, dessuten, så* osv. Når man bruker disse er det snakk om *eksplisitt setningskobling*. Men setningene kan også bindes sammen implisitt. Det finnes fem slike former for *relasjonskobling*: *Temporal kobling, kausalkobling, adversativ kobling, additiv kobling* og *alternativ kobling* (Ibid:186-189). Temporal kobling handler om kobling gjennom tidsforhold (tempus), om noe skjer etter hverandre eller samtidig. Kausalkobling handler om årsaksforhold. Setninger kan også forbindes ved hjelp av kontraster, gjennom adversativ kobling. Additiv kobling handler om at deler av innholdet i én setning legges over i en annen. Ofte kan setningene bytte plass uten at det spiller særlig rolle for meningen. Alternativ kobling uttrykkes gjennom 'enten/eller', denne setningskoblingen er vanskelig å gjøre implisitt. I likhet med referentkjeder oppstår det *kohesjonskjeder* i teksten. Kjeder som strekker seg gjennom store deler av teksten realiserer gjerne hovedinnholdet, mens kortere kjeder inneholder tilleggsopplysninger (Ibid:197). Hvis teksten mangler slike kjeder, som når det introduseres personer eller saksforhold som ikke følges videre, oppleves teksten som usammenhengende. Hvordan teksten er koblet sammen henger også sammen med sjanger.

SJANGER

Til sist vil jeg se på hvor tekstene står i forhold til etablerte sjangre. «Sjangrene er strukturert på en spesiell måte for at hensikten med dem skal oppnås. De ulike elementene i en sjanger spiller alle en rolle i organiseringen av den informasjonen og erfaringen som realiseres gjennom sjangeren. På den måten kan vi si at sjangre er prototypiske.» (Maagerø, 2005:64). Det er ingen tvil om at søknadstekstene har en bestemt hensikt som skal oppnås. Spørsmålet er om det finnes noen etablerte sjangertrekk for disse tekstene? Og i så fall, er det søkerne selv eller saksbehandler/det offentlige som setter de sjangermessige rammene? Her vil det være naturlig å knytte det konkrete tekstmaterialet opp mot diskurser og samhandlingssituasjon.

Om teksten tilhører en bestemt sjanger bestemmes av *makrohandlingen* i teksten (Vagle, 1995:188). Makrohandlingen bestemmes gjennom summen av språkhandlinger, referentkjeder og kohesjonskjeder i teksten, samt hvordan disse virker sammen. Det finnes ingen klare definisjoner av makrohandlinger og deres forhold til ulike sjangre, men det finnes

noen overordnede sjangre og typiske trekk. Vagle presenterer fire overordnede sjangre: *Narrativer, deskriptiver, instruksjoner* og *argumentasjoner* (Ibid:190). Eksempler på disse kan være henholdsvis eventyr, leksikonartikkel, bruksanvisning og debattinnlegg. Narrativer kjennetegnes ved temporale referentkjeder. Det samme gjelder instruksjoner, mens deskriptiver ofte inneholder additive referentkjeder. Deskriptiver kjennetegnes gjerne ved høy ekspressiv modalitet, mens instruksjoner har høy interpersonell modalitet. Dette uttrykkes gjennom direktiver, mens deskriptiver og narrativer gjerne inneholder flere konstantiver. Argumentasjoner skiller seg først og fremst ut ved at de inneholder kompliserte sammenhengsmekanismer. De kan inneholde vidt forskjellige konfigurasjoner av språkhandling og modalitet. Samtidig er kausale, alternative og kanskje spesielt adversative koblinger typisk for argumentasjoner. Jeg vil gå ut fra at søknadstekstene tendenserer mot argumentasjon-sjangeren, derfor vil jeg også gå litt grundigere inn på retoriske virkemidler.

4.4.2 Retoriske virkemidler

Retoriske virkemidler er språklige ressurser som vanligvis, men ikke utelukkende brukes i argumentasjoner. Jeg har beskrevet begrepene *argumenter* og *retorikk* grundigere i avsnitt 2.4.1. Argumentasjon skiller seg fra for eksempel *forklaring* ved at det blir framført et standpunkt som ikke allerede er akseptert, selv om argumentasjonen som følger kan komme i form av en forklaring. Videre er det ikke slik at man kan peke ut argumentasjon på ord- eller setningsnivå i teksten. Argumentasjon som kommunikativ funksjon vil alltid måtte finnes på tekstenivå (Sandvik, 1995:268).

I den klassiske retorikken deler Aristoteles argumenter inn i tre grupper, etter hvilke overtalelsesmidler som brukes. Disse kaller han *Logos, ethos og pathos*. De kan ses i sammenheng med tredelingen av språkfunksjoner i Hallidays systemisk funksjonelle grammatikk ([Halliday, 1985] Maagerø, 2005:87). Logos handler om saksorienterte argument, og kan knyttes til referensielle språkfunksjoner. Ethos er i likhet med ekspressive språkfunksjoner senderorientert. Pathos handler om appellative eller mottakerorienterte argument, og kan knyttes til den interpersonelle funksjonen (Sandvik, 1995:241). Det er kun ved saksorientert argumentasjon at det stilles krav om rasjonelle argument, som er idealet i for eksempel vitenskapelige artikler. Det er ikke alltid det er mulig eller nødvendig å bruke logisk gyldige argumenter. Man kan også argumentere ved hjelp av emosjonelle midler, ved å

4. METODE

vise til at man selv er et godt og ansvarlig menneske (ethos) eller å spille på mottakers verdier og følelser (pathos) (Ibid:251). Dette kan gjøres gjennom en rekke retoriske virkemidler.

En måte å underbygge et budskap på er gjennom *reported/constructed speech* (Sarangi, in press1:20). Her trekker man inn andres 'stemmer', gjerne noen med autoritet (dette kan være enkeltpersoner, institusjoner eller hele samfunnsgrupper), for å støtte sin sak. Man kan gjøre dette både gjennom sitater/parafraseringer, såkalt 'namedropping' og ved å gjengi hva *vedkommende kunne ha sagt*. Det kan også gjøres implisitt, ved å 'låne' stilen eller ordlyden til en autoritetsfigur, eller å trekke på diskurser med høy status. Ellers oppsummerer Marie Louise Tank en rekke narrative virkemidler som kan brukes retorisk (Tank, 2011:109). *Eksempler*, særlig hvis de er selvopplevde, kan berike teksten og underbygge forfatterens ethos. Selvopplevde eksempler gir inntrykk av sannhet og troverdighet. Ved å bruke *selvironi* og vise til egne svakheter kan man vekke empati hos leseren. Det er også viktig å appellere til publikum (pathos). Spørsmålsformuleringer, gjerne i form av *retoriske spørsmål*, inviterer leseren til å involvere seg i teksten. Å peke på publikums erfaringer involverer dem også, men her er det viktig å ikke tilegne publikum erfaringer og holdninger de ikke vil stå inne for. Til sist bidrar en god fortelling til å skape 'bilder' i hodet på leseren. Dette er en måte å 'dele opplevelser' som ikke er sanseerfaringer.

Argumentasjon handler i hovedsak om å kategorisere personer, handlinger og hendelser. Dette gjøres blant annet gjennom personkarakteristikker, ved å peke på årsaksforhold og fordeling av ansvar (Sarangi, in press1:15). Samtidig posisjonerer forfatteren seg selv i forhold til leserne og saken det dreier seg om. Her er det viktig å kjenne målgruppen, slik at man kan stille seg selv i et best mulig lys. Å fremstå som en kompromissløs leder fungerer antakelig bedre i styret til et multinasjonalt selskap enn på borettslagsmøtet. Kategoriseringsarbeid er sentralt i *redegjørelser*, som jeg var inne på i avsnitt 2.5.3. Redegjørelser brukes enten til å fraskrive seg ansvaret for det som har hendt, eller å bestride hvordan hendelsen blir oppfattet/beskrevet. I analysen kan det være interessant å se på hvilke omstendigheter som 'krever' redegjørelsen. Her må man se på makrohandling i teksten, men også trekke inn samhandlingssituasjonen. Siden de potensielt kan si så mye om deltakerne og forholdene rundt kommunikasjonen, kommer redegjørelser til å være kanskje det viktigste retoriske virkemiddelet jeg ser etter i analysearbeidet.

4.4.3 Sjekkliste for klarspråk

Jeg vil ikke trekke inn klarspråk direkte i analysen. Det kommer heller til å ligge som et bakteppe for analysen, som en ressurs for å skille mellom 'gode' og 'dårlige' tekster. På den ene siden handler dette om helt konkrete språklige grep. På den andre handler klarspråkarbeid i stor grad om mottakerbevissthet og kontekstforståelse. I 2.5 tok jeg opp fire dimensjoner man kan se på ved optimering av teksten:

- 1) Kognitiv strukturering, altså den logiske oppbyggingen av en tekst, 2) Semantisk redundans, det vil at informasjon som er irrelevant for leseren, strykes, 3) stilistisk enkelthet, altså at man skal unngå ord og setninger som hemmer forståelsen og 4) motivering, som man oppnår oppnår med en mer konkret og personlig tone i teksten.

([Nørstebø, 2003] Falck-Ytter, 2009:13)

Nørstebø trekker selv frem kognitiv strukturering og stilistisk enkelthet som de viktigste dimensjonene. Det er likevel ikke nok å skrive en godt strukturert tekst. Hva som fungerer i et gitt tilfelle avhenger helt av hvem det skrives for, hva man ønsker å oppnå, og en rekke kontekstuelle faktorer. Der klarspråkperspektivet skiller seg ut fra tidligere språkarbeid, er at fokuset ligger nettopp på hvordan teksten som helhet kommuniserer. Å ha et helhetlig fokus er helt nødvendig, siden de språklige detaljene ikke avgjør om teksten er god (Eklund, 2010:151). Det er altså ikke mulig å komme med en utfyllende 'bruksanvisning' for å skrive en god tekst. Likevel har Språkrådet utarbeidet en sjekkliste for skribenter med gode råd og tips som jeg vil gjengi her:

Målgruppe og formål

- Hvem skriver du for? Fagfolk, kolleger eller «alle andre»?
- Hva slags budskap skal du formidle? Er det et pålegg, et avslag eller en hyggelig nyhet?
- Hva vil du at mottakeren skal vite eller gjøre etter å ha lest teksten din?

Innhold

- Ta med det som er relevant, og stryk det som mottakeren ikke trenger å vite.
- Kom raskt til saken. Skriv det viktigste først.
- Skriv kort. Da sparer du plass, og mottakeren sparer tid.

Avsnitt

- Lag en tydelig struktur og del teksten inn i avsnitt.
- Lag overskrifter som er i samsvar med innholdet i avsnittene.

4. METODE

- Pass på at setningene i hvert avsnitt henger sammen, slik at avsnittet utgjør en meningshelhet.

Setninger

- Begrens bruken av passiv. Fortell hvem som gjør hva!
- Unngå substantivtunge formuleringer. Skriv heller «endre» enn «foreta endringer».
- Unngå kompliserte setninger med mange innskudd.
- Del opp lange setninger.
- Hvis du har flere ting på hjertet, bør du si én ting om gangen.
- Pass på at setningsledd som hører sammen, står i nærheten av hverandre.
- Hvis du bruker henvisningsord som *den, denne, det, dette, de, disse*, må du gjøre det klart for mottakeren hva eller hvem du viser til.

Ord

- Bruk heller korte ord enn lange.
- Forklar ord som du ikke kan regne med at mottakeren kjenner, eller lag en ordliste som er lett tilgjengelig.
- Unngå vage og upresise ord.

Tegnsetting og rettskrivning

- Pass på tegnsettingen. Et tegn fra eller til kan endre meningen.
- Ikke stol på stavekontrollen. Les korrektur eller be en kollega om å gjøre det.
- Bruk ordbøker!

(Tank, 2011:142-143)

5. Analyse

Analysekapittelet følger i stor grad framgangen i analysemodellen jeg har presentert ovenfor. Jeg vil likevel ta meg noen friheter i å veksle mellom et tekstnært og et mer overordnet fokus. Analysen starter med å etablere en foreløpig kontekstforståelse. Her vil jeg gå dypere inn i intervjumaterialet. Etter dette kommer den detaljerte tekstanalysen, som presenteres i to deler. I første del analyserer jeg de offentlige dokumentene som hører til tilskuddsordningen. I slutten av denne analysen vil jeg også si noe om hvilke rammer som settes for interaksjonen, og hvordan søkerne posisjoneres av tilskuddordningene. I neste del av tekstanalysen vil jeg ta for meg søknader og rapporter. Også her vil jeg trekke inn intervjunotater og gjøre mer overordnede betraktninger underveis. I siste del av analysekapittelet vil jeg se på tekst og samhandling. Her vil jeg vende det analytiske blikket tilbake opp på et mer overordnet nivå. Jeg vil sammenfatte funnene fra tekstanalysen med kontekstforståelsen, og undersøke hvordan tekstene 'snakker' sammen. Denne delen fungerer som en oppsummering av masterprosjektet, og danner grunnlaget for konklusjon og diskusjon i neste kapittel.

5.1 Kontekstforståelse

Jeg vil starte analysearbeidet med å presentere en foreløpig kontekstforståelse, slik det også fremgår av Vagles analysemodell (Vagle, 1995:134). Kontekstforståelsen danner bakgrunnen for det videre analysearbeidet, og påvirker hvordan analytiske funn tolkes og settes i sammenheng. Fokus i denne delen av analysen kommer hovedsakelig til å ligge på tilskuddsordningene, da de i stor grad setter rammene for dialogen med søkerne. Jeg vil starte med å gi en kort oppsummering av det jeg har funnet ut om tilskuddsordningene så langt. Videre vil jeg gå grundigere gjennom intervjuene jeg har gjort med saksbehandlerne. Dette var et ganske omfattende arbeid, som har gitt meg mye innsikt i hvordan tilskuddordningene faktisk fungerer. Til sist vil jeg gi en oppsummering av intervju og spørsmål til søkerne. Her vil jeg kun gå gjennom mer generelle funn, da jeg vil trekke inn mer spesifikk informasjon der det er relevant underveis i analysen. Intervjuguide for henholdsvis saksbehandlere og søkere finnes som vedlegg 11 og 10.

5.1.1 Generelt om tilskuddsordningene

Materialet i masteroppgaven kommer som tidligere nevnt fra to kommunale tilskuddsordninger i en større norsk bykommune. Disse har jeg valgt å kalle Allmenne og Flerkulturelle tilskudd, etter deres nedslagsfelt. Førstnevnte deler ut generelle kulturmidler, den andre deler ut midler til Flerkulturelle arrangement. Dette resulterer i noe ulikt fokus og målgrupper. Allmenne tilskudd går generelt til 'norske' foreninger og arrangører, og fokus ligger på kulturelle uttrykk. Flerkulturelle tilskudd går ofte til innvandrerforeninger, og fokus ligger mer på ulike typer arrangement og foreningsarbeid. I motsetning til Allmenne kan det her også søkes midler til idrettsaktiviteter. Det legges til rette for ikke-norskspråklige søkere blant annet ved at retningslinjene er oversatt til flere språk, og utstrakt kontakt med søkerne (se intervju med saksbehandlere nedenfor). Søknadene jeg har behandlet stammer fra første halvår 2011. Det må nevnes at fra 2012 har de to tilskuddsordningene blitt slått sammen og fått et nytt navn. Søknadene som kommer inn vil fortsatt bli fordelt etter hva det søkes om, så saksbehandlerne kommer i praksis til å behandle de samme søknadene som før.

Søknader for hele året blir behandlet på et felles fordelingsmøte etter at første søknadsfrist har gått ut. Her sitter saksbehandlerne fra de ulike tilskuddsordningene sammen og bestemmer hvordan midlene skal fordeles. Søknadsfrist nummer to gjelder kun tilskudd for andre halvår. Å fordele midlene slik at de holder ut hele året er en viktig del av oppgaven. Det ble tildelt over én million fra hver av tilskuddsordningene i 2011. Første halvår ble det innvilget 45 søknader til Flerkulturelle og 80 til Allmenne. Flesteparten av søkerne fikk innvilget mindre beløp (under 10.000). Søknadstekstene, med rapporter og vedlegg, utgjør brorparten av materialet mitt. Her vil jeg forsøke å komme til bunns i hvordan søkeres presentasjoner av eget prosjekt stemmer overens med tilskuddsordningenes interne retorikk, og hvilke konsekvenser dette har for saksbehandlingen. Jeg vil først oppsummere hva jeg har snakket om i intervju med saksbehandlerne. Det er viktig å få med deres opplevelser i kontekstforståelsen, da virksomheten består av faktiske mennesker (mer om kvalitative forskningsintervju i avsnitt 4.2.2). Selv om tilskuddsordningene setter noen institusjonelle rammer, vil det også være rom for personlige vurderinger fra saksbehandlerne side. Videre vil jeg kort oppsummere intervjuene med søkerne. Etter jeg har gjort rede for kontekstforståelsen starter jeg med analysen av tekstmaterialet.

5.1.2 Intervju med saksbehandlere, Flerkulturelle

Her har det vært to saksbehandlere involvert i søknadene som danner materialet for masterprosjektet. Jeg har vært mest i kontakt med nåværende saksbehandler (saksbehandler1), men også intervjuet saksbehandleren som var på vei ut i permisjon da disse søknadene kom inn (saksbehandler2). Det at jeg har fått stille samme spørsmål til begge har gitt meg et bedre inntrykk av hvor stor rolle saksbehandlerens personlige meninger spiller, om det er institusjonens retorikk eller saksbehandlerens egne vurderinger som veier tyngst i behandlingen av søknader. Jeg vil gjøre noen betraktninger rundt dette etter at jeg har vært gjennom generelle trekk ved saksbehandlingen.

Antallet søknader til Flerkulturelle har økt jevnt over årene, men midlene har vært de samme. Dette er en utfordring når midlene skal fordeles, de færreste får full uttelling på søknadene. Noen kuttet også helt ut. Ifølge Saksbehandler1 faller rundt 10% av søknadene utenfor søkekriteriene, og flere blir nedprioritert. Et paradoks for saksbehandlerne er at jo mer realistisk prosjektene og budsjettene blir, jo vanskeligere er det å fordele midlene. En annen utfordring er å fordele pengene jevnt gjennom året. Om det bevilges for mye ved første frist risikerer man at det ikke blir noe til overs til dem som søker senere. Samtidig blir ikke midlene overført til neste budsjettår, så penger som blir til overs forsvinner fra potten. Dette er også en utfordring i forhold til rapportering. Søkerne får ikke utbetalt tilskuddet før de har levert rapport med regnskap. Selv om saksbehandlerne jobber hardt for å få dem inn, er det en del som mister støtte fordi rapportene ikke kommer før utgangen av regnskapsåret. Noen får også tilbakeholdt midler grunnet mangler i rapporteringen, selv om saksbehandlerne som regel har vært ganske «snille».

Kvaliteten på søknadene som kommer inn er svært varierende. Ofte er ikke språket på nivå med 'norske' søkere, men de er stort sett forståelig. Innholdet/argumentasjonen er mest utfordrende, her kan det bli veldig generelt/intetsigende. Det er altså ikke alltid søknadene oppfyller kriteriet om at all relevant informasjon skal kunne leses ut fra søknadsskjemaet (se vedlagte retningslinjer). Hos Flerkulturelle løses dette ved at man tar kontakt med søkerne. Begge saksbehandlerne understreker viktigheten av dialog med søkerne, og at dette er vanlig. Det er et uttalt mål at terskelen for å ta kontakt skal være lav, og at man skal ta hensyn til kulturforskjeller. I tillegg til å vurdere søknadene jobber saksbehandlerne med å tilrettelegge

for kultur- og foreningsarbeid på andre måter. Disse jobbene glir ofte over i hverandre, noe som kan være en verdifull ressurs for saksbehandlingen.

Det er mange av søkerne og aktivitetene som går igjen. Saksbehandlerne blir etterhvert godt kjent med dem. Tidligere års rapporter er en ressurs for vurderingen av søknadene. Hvis rapporten viser at pengene har blitt brukt på noe annet enn i søknaden kan det virke inn på vurderingen av senere søknader, selv om støtten blir utbetalt. Ikke alle prosjekt oppfyller hovedkriteriet om kontakt mellom minoritet og majoritet godt nok. Suksessfulle prosjekt og gode rapporter virker på sin side positivt på senere søknader. «Tradisjon» gjenspeiles litt i hvem som søker og hvem som får støtte. Det finnes normer for hvor mye enkelte tiltak får i tilskudd, noe jeg vil komme tilbake til senere. Ved ferske søkere oppgir begge saksbehandlerne at nysgjerrigheten og tvilen vanligvis kommer dem til gode. Saksbehandlerne tar ofte selv kontakt med dem for å bli bedre kjent. Dette gjøres også for å hjelpe med søkeprosessen og prosjektene, som nevnt er også dette en del av jobben. Ofte oppfordres søkerne til å samarbeide med andre, eller å søke støtte fra flere hold. Saksbehandlerne er ikke helt samstemt på hvor viktig det er at det har blitt søkt støtte flere steder, men åpenhet, samarbeid og egeninntekt veier alle inn positivt for søknaden. Konkrete enkelttiltak foretrekkes over flere vage enkeltarrangement. Det gis ikke driftstilskudd eller støtte om man allerede har fått støtte fra andre kommunale tilskuddsordninger til prosjektet.

Stort sett stemmer svarene jeg har fått fra de to saksbehandlerne overens. Dette tyder på at den institusjonelle retorikken spiller en viktig rolle for hvordan søknader blir behandlet. Samtidig innrømmes det at personlige vurderinger og 'magefølelse' spiller inn. Mye av vurderingsgrunnlaget ligger i den pågående dialogen mellom saksbehandler og søkere, således er saksbehandlingsprosessen ikke bundet av søknadsskjemaene på samme måte som i mer 'formelle' ordninger. Det er noe forskjell i hvor viktig man oppfatter støtte fra andre tilskuddsordninger. Saksbehandler2 ser dette som svært positivt, saksbehandler1 mener dette ikke er så relevant for de fleste som søker hos Flerkulturelle. Saksbehandler1 mener at budsjettene generelt er realistiske, mens saksbehandler2 opplever at det ofte 'overbudsjetteres' for å sikre seg mot mindre uttelling på søknaden. Her er det riktignok mulig at realitetene har endret seg med tiden. Ett siste punkt der saksbehandlernes meninger skiller seg betydelig, er hvordan de vurderer vedlegg. Én ser vedlegg som positivt, som en form for

kvalitetsstempel. Den andre vil helst ikke ha dem, med mindre det er helt nødvendig.

5.1.3 Intervju med saksbehandler, Allmenne

Det var saksbehandler for Allmenne jeg først opprettet kontakt med når jeg tok fatt på arbeidet med masteren. Han har også ansvaret for flere tilskuddsordninger, samt sammenslåingen av ordningene fra 2012. Jeg hadde en lengre samtale med ham innledningsvis i masterprosjektet, men han kunne ikke stille til intervju etter jeg hadde fått samlet inn materialet. Jeg fikk i stedet snakke med saksbehandleren som skal ta imot 'Allmenne' søknader i den nye tilskuddsordningen. Han var med på behandlingen av søknadene i materialet mitt, og har også erfaring fra tilskudd til profesjonelle kulturaktører. Saksbehandler¹ fra Flerkulturelle var tilstede under intervjuet.

I likhet med Flerkulturelle søkes det også hos Allmenne om betydelig flere midler enn det som er tilgjengelig, opptil tre-fire ganger så mye. Søkekriteriene er ganske åpne, så det skal litt til for å bomme helt. 'Alle' får mindre penger enn det søkes om. Ofte er det deler av prosjektet som faller gjennom og ikke får støtte. Også tiden er en knapp ressurs, da saksbehandler har flere oppgaver i jobben. Saksgangen tar som regel 8-12 uker, behandling og tilbakemelding må vurderes opp mot et ønske om kort behandlingstid. Det finnes riktignok normer for hvor mye enkelte tiltak får i støtte. Dette er noe jeg vil komme tilbake til. Der det gis mindre støtte har man også forståelse for at prosjektet ikke blir gjennomført akkurat som i søknaden. Søkerne oppfordres til kontakt ved endringer, men flere av informantene opplever at dette ikke har spilt noen rolle for saksbehandlingen. Det er generelt «ikke uvanlig» med kontakt mellom saksbehandler og søker. Vanligvis tar søker kontakt for spørsmål og for å utdype. Noen ganger tar også saksbehandler kontakt ved uklarheter, spesielt i forhold til rapport. I utgangspunkt skal likevel søknaden tale for seg, om prosjektet i seg selv framstår som dårlig ender det ofte med avslag. Saksbehandler fører en del uformell dialog gjennom det øvrige arbeidet med kulturliv og arrangører i kommunen.

Kvaliteten på søknadene varierer noe. Enkelte «mestrer en slik skriveform», som vil si at de formulerer seg godt språklig (se sjekklister for klarspråk i avsnitt 4.4.3). Flere sliter med å få til budsjettene rett, det virker ifølge saksbehandler også som noen ikke leser retningslinjene godt nok. I likhet med Flerkulturelle er det mange søkere og prosjekter som går igjen. Jeg fikk ikke

noe klart svar på hvordan ferske søkere stiller seg i forhold til gjengangerne, men det er ingen ulempe å kunne vise til vellykkede prosjekter tidligere. Saksbehandler understreker at omdømmet betyr mye. «Egne erfaringer, omtale og media er viktigere enn rapportering». Søknadene og prosjektets kvalitet skal likevel ligge til grunn for vurderingen. Retningslinjene skal tjene som «et verktøy for å sile søknader» for saksbehandler, og et være et premiss for god behandling. Særlig ved større prosjekt styrker det søknaden at man mottar støtte fra flere hold. I likhet med Flerkulturelle gis det ikke fullfinansiering eller driftstilskudd.

Sammenlignet med Flerkulturelle tilskudd virker det som kontakten mellom søkere og saksbehandler spiller en mindre sentral rolle hos Allmenne. Saksbehandlerne hos Flerkulturelle opptrer tilsynelatende mer som støttespiller og veileder, og oppsøker aktivt nye søkere. De er også i større grad involvert i kurs og opplæringsarbeid blant søkerne. Dette kan ha sammenheng både med forskjell i målgruppe og tilgjengelige ressurser i forhold til arbeidsoppgaver. Søkere til Allmenne får som regel avslag dersom prosjektet ikke framstår som godt nok. Hos Flerkulturelle virker det som normen at man kontakter søkere før man eventuelt gir avslag. Som et resultat av dette vil søknadstekstene kunne forventes å spille en mer sentral rolle hos Allmenne. Dette, sammen med forventningen til målgruppen som 'vanlige nordmenn', vil nok stille høyere krav til kvaliteten på tekstene. Renommé, om enn ikke så mye gjennom personlig kontakt, spiller også her en viktig rolle. Generelle tips til søkerne som oppgis av saksbehandler er å begrense teksten, spisse søknaden mot tilskuddets kriterier, og heller legge ved bilder enn tekst i vedlegg.

5.1.4 Intervju med søkerne

Jeg vil bare kort gå gjennom intervjuer med søkerne, da det først og fremst er tilskuddsordningene/saksbehandlerne som kan ventes å sette rammene for interaksjonen. Ikke alle informantene kunne stille opp til intervju, fra disse har jeg fått skriftlige svar på mine spørsmål. Interessant nok var responsen på spørsmålene hos Flerkulturelle-søkerne stort sett skriftlig, mens mange ønsket å møte meg personlig for presentasjon av prosjektet og informert samtykke. Hos Allmenne-søkerne var det omvendt, her stilte halvparten opp til intervju. Selv om det er mer tidkrevende å møte informantene personlig, føler jeg at jeg fikk større utbytte å gjøre intervju. Responsen på skriftlige spørsmål var langt mer begrenset, og her mistet jeg muligheten til å følge opp tråder underveis i samtalen. At de fleste

innvandrereforeningene responderte skriftlig gir derfor en viss skjevhet i materialet, særlig siden språket kan ha ført til ytterligere utfordringer. Responsen må derfor tas med et visst forbehold. Spørsmålene til alle søkerne tar utgangspunkt i samme mal, og det er først og fremst disse mer generelle betraktningene jeg vil konsentrere meg om her. Jeg vil trekke inn mer spesifikke bemerkninger underveis der det er relevant i analysen.

Når det gjelder kompetanse hos søkerne varierer denne, men de fleste har noe erfaring eller utdanning som de kan dra nytte av. Dette gjelder også søkerne til Flerkulturelle, som særlig trekker fram kompetanse gjennom utdanning. På spørsmål om de fant det språklig utfordrende å skrive søknadene fikk jeg varierende svar. Her er det nok ulike oppfatninger om hva som ligger i 'språklig utfordrende'. I tekstene er det klar forskjell mellom 'norske' og 'ikke-norske' søkere når det kommer til grammatikk og rettskriving. Dette vil jeg komme tilbake til i avsnitt 5.3.2. Den kanskje største forskjellen kommer fram i spørsmål om kontakt med saksbehandler. Samtlige søkere til Flerkulturelle har hatt kontakt med saksbehandler gjennom søkeprosessen, mens kontakten hos Allmenne har vært heller sporadisk. De fleste informantene har søkt om støtte tidligere, fra kommunen eller andre tilskuddsordninger. Den samlede erfaringskompetansen skulle altså ligge relativt høyt. De fleste vurderer også søknadsskjema og søkeprosessen i sin helhet som grei. Det finnes riktignok unntak. Én av informantene opplevde søknadsskjemaet som «tungvint og upraktisk». Andre opplever det som problematisk at saksbehandlingen tar så lang tid, at pengene betales på etterskudd og at begrunnelsen for tilsagnet er i tynneste laget. Hos innvandrereforeningene blir først og fremst språket trukket fram som utfordrende, og rapportering beskrives av enkelte som arbeidskrevende.

De fleste er likevel fornøyde med tilsagn og begrunnelse. Særlig innvandrereforeningene oppgir at de er svært takknemlige for støtten de har fått. «Selv om beløpet ikke er så stort, er støtten avgjørende for å holde liv i foreningen». Generelt virker det som om man ikke regner med å få tildelt støtten det søkes om. Én av informantene oppgir at halvparten av søknadssummen «virker som regelen (...) Tilskudd er først og fremst veldig betryggende». En annen sier «man kan ikke gjøre seg helt avhengig av tilskuddsmidler». Likevel ser det ut til å være en tendens at de 'norske' søkerne er mer ambisiøse når de søker tilskudd. Særlig enkelte skiller seg ut med store prosjekter og søknadsummer, uten dette nødvendigvis fører fram i tildelingen. Her

uttrykkes det stedvis frustrasjon over hvordan tilskuddordningen fungerer: «Øremerkede midler er lettere å rette seg etter enn sekkeposter som Allmenne, som er mer uklar». Det kan virke som saksbehandlingsprosessen varierer mye for ulike tilskuddsordninger (på ulike administrative nivå i det offentlige). At ordningene jeg tar for meg her er relativt 'enkle', betyr ikke nødvendigvis at det er enklere å få tilskudd. Det vil alltid være noen vurderinger som må gjøres i forhold til hvem man skriver for og hvordan man ønsker å framstå. Som en av informantene så fint sa det: «Hvordan kan vi fremstå på papiret som like flott som vi er i det virkelige liv?»

5.2 Tekstbeskrivelse, offentlige dokumenter

I fase to av Vagles analysemodell kommer tekstbeskrivelsen. Dette er den mest omfattende delen av analysen. I den skal jeg gjøre detaljerte undersøkelser av de innsamlede tekstene, som utgjør brorparten av mitt materiale. Det er her jeg skal gjøre bruk av analyseredskapene som ble presentert i delkapittel 4.4. Jeg har valgt å presentere denne analysefasen i to deler, på bakgrunn av hvilke tekster som analyseres. I denne første delen vil jeg gå inn på det som kan kategoriseres som offentlige dokumenter. Dette er tekstene som er produsert av tilskuddsordningene, og som (stort sett) er tilgjengelige for allmennheten. Jeg analyserer disse først da det kan ventes at de setter rammene for interaksjonen med søkerne. Jeg vil ta for meg tekstene i rekkefølgen retningslinjer, søknads- og rapportskjema, og svarbrev. Samtlige finnes i én versjon for Allmenne og én for Flerkulturelle. Det er et viktig analytisk poeng for meg å trekke fram forskjeller og likheter mellom dem, da det gir et klarere bilde av hvilke rammer som gjelder for de enkelte tilskuddordningene, og hvordan de posisjonerer seg selv og søkerne. Det er først og fremst disse forskningsspørsmålene jeg vil forsøke å finne svar på her, ved å sammenfatte funn fra tekstanalysen og koble dem med kontekstforståelsen fra første del av analysearbeidet. Dette gjøres avslutningsvis, i avsnitt 5.2.4

5.2.1 Retningslinjer for tilskudd

Det viktigste dokumentet søkeren har å forholde seg til i søkeprosessen er retningslinjene. De skal gi uttrykk for Tilskuddsordningens virke og retorikk. Utfylling av søknadsskjema blir like mye et 'svar' på det som står i retningslinjene, som en presentasjon av seg selv og prosjektet. Man kan si at de to tekstene 'snakker sammen' (noe jeg vil komme tilbake til i avsnitt 5.4.2).

Dette gjelder spesielt for de søkerne som ikke har hatt kontakt med saksbehandler eller har særlig forhåndskunnskap om tilskuddsordningene. Retningslinjene posisjonerer søkerne og tilskuddsordningene. De definerer rettigheter og plikter. De fungerer også som begrunnelse for saksbehandlers avgjørelser, de skal tjene som «et verktøy for å sile søknader» og et være et premiss for god behandling. Også søkerne understreker hvor viktige de er: «De er med på å forme prosjektet og hjelper oss med å synliggjøre det i prosjektet som harmonerer med dem». Jeg vil videre gjøre en mer detaljert tekstanalyse av retningslinjene for å få en forståelse av hvordan de kommuniserer med leseren. Jeg vil starte med Allmenne retningslinjer, så Flerkulturelle, før jeg avslutningsvis setter dem opp mot hverandre og peker på likheter og forskjeller.

De Allmenne retningslinjene er sist revidert senhøsten 2008, og finnes i vedlegg 2. Teksten tar opp cirka én side. Den er delt inn i innledning, tre punktvis oppstillinger som oppsummerer krav fra tilskuddsordningens side, og en slags avslutning som oppsummerer øvrig informasjon, spesielt hvordan søknaden leveres. Det er vanskelig å si noe om kohesjon i teksten siden det kun er innledningen som følger vanlig grammatisk struktur. Resten av teksten er preget av punktvis oppsummering, det er først og fremst layout og underoverskrifter som gir teksten sammenheng. Teksten i sin helhet er preget av passivkonstruksjoner og skjuling av agens, eksempelvis «Ved vesentlige endringer skal (kommune) v/saksbehandler kontaktes i forkant», istedet for "du skal kontakte...". Legg merke til 'skal', som er et uttrykk for høy interaksjonell modalitet. Dette går igjen gjennom hele teksten. Under overskriften «Krav til søknaden» inneholder samtlige punkt ordet 'skal', ett er sågar uthevet. Plikten tilfaller riktignok *søknaden*, søkeren nevnes ikke eksplisitt. Kun ett sted nevnes søkeren, indirekte gjennom den generiske termen 'man'. Dette skaper avstand mellom skriver og leser. Den ekspressive modaliteten kan også betegnes som høy, da forfatteren ingen steder tar forbehold om at det som står skrevet kanskje ikke stemmer. Dette åpner lite rom for leseren å gjøre alternative vurderinger av det som omtales.

Én overskrift som er interessant å se nærmere på er «Følgende tiltak prioriteres ikke». For det første fordi den tar opp hva som *ikke* prioriteres i stedet for hva som prioriteres. For det andre på grunn av valget av ordet *prioriteres*, istedet for eksempelvis 'støttes'. Dette er eneste sted i teksten som minner om et retorisk grep. Det kan virke som forfatteren ønsker å gi

saksbehandler ryggen fri til å støtte prosjekter som ikke passer helt inn med tilskuddsordningens prioriteringer, samtidig som dette kan gi hjemmel til å kutte eller avvise støtte til andre. At det ikke stilles klare krav til prosjektet har nok også en sammenheng med at det skal være en svært åpen tilskuddsordning.

Retningslinjer for Flerkulturelle finnes på norsk, engelsk, arabisk, somali, fransk og spansk. Søknads- og rapporteringsskjema er på norsk. Allerede her ser vi altså at målgruppen er mer differensiert enn hos Allmenne. Jeg har tatt utgangspunkt i retningslinjene på norsk (se vedlegg 3). Teksten er delt inn gjennom flere underoverskrifter enn i retningslinjene for Allmenne, men omhandler mange av de samme temaene. Også her er det flere punktvis inndelinger. Innlednings- og avslutningsbiten er mindre omfattende enn hos Allmenne, og mer av informasjonen kommer inn under overskriftene i teksten. Også denne teksten er preget av passivkonstruksjoner og høy grad av ekspressiv og interpersonell modalitet, riktignok i noe mindre utstrekning enn hos Allmenne. «Søknaden *skrives* på (kommunens) søknadsskjema. Alle felter *skal* fylles ut. Eventuelle vedlegg *skal* kun inneholde tilleggsopplysninger» (min utheving). Det blir ikke brukt retoriske virkemidler. Den kanskje mest interessante forskjellen ligger i at det presiseres hvilke tiltak som *prioriteres*. Dette kan ha sammenheng med at denne tilskuddsordningen er mer målrettet enn Allmenne.

Kohesjon i teksten skapes først og fremst gjennom layout. Denne er noe mer konsekvent enn hos Allmenne, med flere underoverskrifter og klarere tematiske inndelinger. Dette gjør at teksten i sin helhet oppleves som mer sammenhengende. Heller ikke denne teksten gir mye rom for forhandlinger om tekstens meningsinnhold. Det skapes likevel rom for dialog gjennom at det åpnes for å stille spørsmål. Den avsluttes med et par linjer om hva som skjer med søknadene som kommer inn og hvor spørsmål kan rettes. Dette mangler i retningslinjene til Allmenne, og kan ses som et viktig interaksjonelt grep. Ved åpent å invitere til dialog mitigeres noe av avstanden og asymmetrien som oppstår gjennom modalitet og passivkonstruksjoner i teksten. Det opplyses også om at det er mulig å be om hele eller deler av den bevilgede summen som forskudd, noe som ikke er tilfellet hos Allmenne. På den måten tas søkerens behov i større grad høyde for i teksten.

På overflaten virker de to retningslinjene veldig like. De omhandler mange av de samme temaene, sjanger, oppbygging og språk har mange likhetstrekk. Begge er preget av konstantiver og direktiver. Innholdet bindes først og fremst sammen tematisk/layoutmessig. Det finnes så godt som ingen argumenterende eller narrative trekk. Sjangermessig ligger de dermed tette opp til deskriptiv/instruksjon, sjangre som preges av lite rom for forhandlinger om tekstens meningsinnhold. De kan begge sies å trekke på en type offentlig forvaltningsdiskurs som oppskatter demokrati og grasrotengasjement. Uttrykk som går igjen er: «styrke det kulturelle mangfoldet og øke kontakten mellom mennesker på tvers av etnisk og nasjonal opprinnelse», «stimulere og videreutvikle det lokale kulturlivet» (ved støtte til) «prosjekter og åpne arrangement». Det understrekes også at prosjektene skal gjennomføres i regi av frivillige aktører/amatørutøvere. Samtidig gir den språklige realiseringen som nevnt lite rom for forhandlinger. Tekstene er sender/saksorientert, og det er avsenderen (det offentlige) som sitter med definisjonsmakten.

Det er likevel noen viktige nyanser mellom de to tekstene. Til tross for den språklige utformingen åpner retningslinjene til Flerkulturelle for dialog med søkeren («Spørsmål rettes til»), noe som mangler i Allmenne. Hos Flerkulturelle blir søkerens behov synliggjort i større grad, gjennom muligheten for forskudd og løpende behandling. Hos Allmenne blir søknader som kommer etter fristen eller er ufullstendige, ikke behandlet. Gjennom intervjuer med saksbehandlere har jeg fått bekreftet at det er slik at mange søknader som sendes til Flerkulturelle er ufullstendige, og at saksbehandler da tar kontakt med søkeren for å få mer utfyllende info. Det legges i større grad opp til dialog med søkerne. Hos Allmenne er dette mindre vanlig, og ufullstendige søknader får ofte avslag.

Ut fra analysen så langt er det noen øvrige trekk jeg vil påpeke. For det første er det slående at man i Allmenne-retningslinjene har valgt å liste opp hvilke tiltak som *ikke* prioriteres, mens man hos Flerkulturelle har valgt det motsatte. Begge kan være nyttige ressurser for en eventuell søker, men sistnevnte vil nok kunne oppleves som mer anvendelig. Også strukturen hos Flerkulturelle er mer konkret og oversiktlig. Dette samsvarer bedre med klarspråk-idealet: «Lag en tydelig struktur og del teksten inn i avsnitt. Lag overskrifter som er i samsvar med innholdet i avsnittene». At tiltakene som prioriteres er mer konkrete hos Flerkulturelle kan ha en sammenheng med at tilskuddsordningens mål- og målgruppe er mer konkret.

Målgruppens språklige behov kan også ha bidratt til at man har vært mer påpasselig i formuleringen av retningslinjene. Dette betyr likevel ikke at 'vanlige nordmenn' som søker om støtte ikke kan nyte godt av klare og oversiktlige retningslinjer. Her finnes altså et språklig forbedringspotensial.

5.2.2 Søknads- og rapportskjema

Søknadstekstene skal fylles inn i et ferdig søknadsskjema. Dette gjøres som regel over nett, men det finnes også papirskjema som kan fylles ut. Alle søkerne med unntak av én i materialet mitt har levert elektronisk (jeg har mottatt de utfylte søknadene i utskriftformat som PDF). Jeg har ikke funnet noe analyseredskap for å vurdere skjema-oppsett og elektronisk utfylling, så analysen av dette vil bli mer overfladisk. Også her vil jeg ta utgangspunkt i de tekstanalytiske redskapene jeg har presentert. Siden begge søknadsskjemaene tar utgangspunkt i samme mal, vil jeg analysere Allmenne- og Flerkulturelle-skjemaet under ett. Søknads- og rapportskjema finnes som vedlegg 4-7.

Første side av søknadsskjema (utskriftsversjon) handler hos begge tilskuddsordningene om registrering av formelle opplysninger (navn, adresse osv.), og er nær identiske. Registrering av formelle opplysninger er standard prosedyre i saksgangen hos de fleste institusjoner, og har utover den praktiske betydningen også en nærmest rituell funksjon. Dette markerer den formelle åpningen av forholdet mellom søkeren og det offentlige, her etableres de rollene som skal følge partene gjennom resten av saksbehandlingen. Søknadsskjemaet fortsetter med feltet «Beskrivelse av søker/prosjekt». Her er det større forskjeller mellom de to tilskuddsordningene. Hos Allmenne er den svært kortfattet, med én rubrikk for beskrivelse av søker og én for prosjektet, samt felt for sted og dato. Hos Flerkulturelle skal man i tillegg si noe om hvorfor man vil gjennomføre prosjektet og hvem målgruppen er. En annen forskjell er at der overskriftene står i passivform hos Allmenne er de uttrykt mer direkte hos Flerkulturelle, også i felt for sted og dato. Eksempelvis «Sted for prosjektet/aktiviteten», mot «Hvor skal prosjektet/aktiviteten foregå?». Dette går igjen i budsjett-feltene. Hos Flerkulturelle er mange av disse forhåndsutfylt, og hver post er delt inn i et type- og et «forklar»-felt. I Allmenne-skjemaet er det helt enkelt delt inn i to tabeller med overskriftene «spesifikasjon» og «beløp». Det er tydelig at søknadsskjemaene er utarbeidet over samme mal. Det er likevel gjort noen tilpasninger, for meg virker det som om Flerkulturelle-skjemaet er en tilpasning av Allmenne-

skjemaet. Her er henvendelseformen mer direkte, og man har lagt til flere forklaringer underveis. For eksempel spør man her «Hvorfor vil dere gjennomføre prosjektet/aktiviteten?». Det kan se ut som Flerkulturelle ønsker å fremstå som mer personlig og støttende overfor den som søker.

For rapportering benyttes det totalt ulike skjema for de to støtteordningene. Skjemaet for Allmenne leveres over nett, og ligner layoutmessig på søknadsskjemaene. Utover registrering av formelle opplysninger er skjemaet delt inn i tre deler: Gjennomføring, regnskapsrapport-utgifter og regnskapsrapport-finansiering. I alle tre delene er det felt for å kommentere avvik fra søknaden. Det forventes altså at søkeren skal forklare seg hvis ikke ting går som opprinnelig planlagt. Dette kan være interessant å se på i et retorisk perspektiv, her krever teksten åpenbart redegjørelser (som beskrevet i avsnitt 2.4.2). Dette gir noen sterke føringer for søkerens respons, spesielt med tanke på at tilskuddet kan stå på spill. I motsetning til rapportskjemaet for Flerkulturelle vies ikke antall deltakere og publikum noen stor plass.

Rapportene til Flerkulturelle leveres på papir. Dette fordi man krever kopi av samtlige kvitteringer fra arrangementet. Utover dette ligger forskjellen først og fremst i rapportering av gjennomført aktivitet, som er viet betydelig mer plass enn hos Allmenne. Her skal man både opplyse om hvem som deltok på aktiviteten, og segmentere i alder, kjønn og nasjonalitet. Det spørres også om hvem man har samarbeidet med, hvor vellykket tiltaket har vært, ideer til forbedring, samt øvrige kommentarer. De øvrige feltene gjentar i grove trekk spørsmål fra søknadsskjemaet. Alt dette tar opp nesten to sider, i kontrast til under en halv hos Allmenne. På den annen side er regnskapsrapporten langt mindre omfattende hos Flerkulturelle. Det er påfallende at der rapportskjemaet til Allmenne spør om forklaringer på avvik, spør Flerkulturelle generelle spørsmål om prosjektet/aktiviteten. De store forskjellene vitner kanskje mer enn noe annet om at disse tilskuddsordningene har ulikt fokus. Allerede i arbeidet med utvalgsriterier slo det meg at fokuset til Allmenne ligger mer på kunstnerisk uttrykk, mens det hos Flerkulturelle ligger mer på aktiviteter og foreningsarbeid (se avsnitt 3.2.1). Rapportskjemaene bygger på mange måter opp under dette førsteinntrykket. At man spør om nasjonalitet og samarbeidspartnere har naturlig nok sammenheng med tilskuddsordningens målgruppe. At man spør om kopi av samtlige kvitteringer har bakgrunn i at man tidligere har opplevd mange uregelmessigheter i regnskap, noe som ikke er tilfelle hos

Allmenne. Derfor ble det satt et generelt krav om bilag og rapporteringen ble innskjerpet, med det merarbeidet dette innebærer for søkerne.

5.2.3 Svarbrev

Svarbrevet kan ses som den direkte tilbakemeldingen på søknadsskjemaet. Her får søkeren svar på sitt viktigste spørsmål: "Kan jeg få tildelt midler?". I tillegg får søkeren opplyst om en rekke praktisk info og betingelser knyttet til tilskuddet. Brevet er adressert direkte til søkeren, men det aller meste av innholdet er hentet fra en mal. Det er kun den formelle informasjonen (adresse, referanse til søknad, kontonummer osv) som fylles inn individuelt, samt tilskuddsbeløpet og noen ganger en kort begrunnelse. Selv om de innholdsmessig handler om mye det samme, følger Allmenne og Flerkulturelle svarbrev hver sin mal. Jeg vil starte med å analysere Allmenne-brevet nærmere. Svarbrev-mal for henholdsvis Allmenne og Flerkulturelle finnes som vedlegg 8 og 9.

Overskriften sier hva brevet handler om, og henvender seg til søkeren gjennom hvilket prosjekt det er snakk om. I neste linje tiltales også søkeren direkte, gjennom den formelle tiltaleformen «Deres». Det opplyses videre under overskriften «Tilsagn» om tilskuddsbeløpet. Det gis også følgende beskjed til de fleste søkerne (som ikke mottar hele søkebeløpet): «(kommunen) mottar årlig søknader for 2-3 ganger budsjett på ordningen (Allmenne tilskudd). I de aller fleste tilfeller tilfeller er de derfor ikke mulig å innvilge omsøkt beløp». Dette kan tolkes som en *redegjørelse*, et av få retoriske trekk i teksten. Gjennom dette tar skriveren leserens perspektiv, ved å forutse at det kommer til å bli stilt spørsmål ved summen som tildeles. I enkelte brev gis det også en kort utdyping om hva som støttes og ikke i søknaden, gjerne med referanse til retningslinjene. For eksempel står det i ett av svarbrevene at «Det gis ikke tilskudd i investeringer i lyd og lys fra tilskuddsordningen "(Allmenne)". På hele brevets første side refereres det jevnlig til søkeren gjennom saken det gjelder. Dette gir teksten et mer målrettet (om enn ikke personlig) preg, sammen med avsnitt og overskrifter gir det også teksten koherens. Ellers preges svarbrevet i likhet med retningslinjene av passivkonstruksjoner, slik som «manglende rapportering innen fristens utløp kan medføre at tilsagn om tilskudd bortfaller».

Bruken av passivkonstruksjoner fortsetter på side 2, under overskriften «Premisser for øvrig». Her er det flere tekstavsnitt om flere tema, og ingen åpenbare kohesjonskjeder. Dette, sammen med mindre referanser til søknaden og at vi er over på baksiden av brevet, kan gi et inntrykk av at informasjonen som finnes her er mindre viktig. Det er likevel noen interessante tekstuelle trekk på denne siden. Her er eneste stedet teksten henvender seg direkte til leseren, gjennom «Du kan be om å få bistand til å fremsette en eventuell klage». Ved å henvende seg til leserens behov tar man også deres perspektiv. Men litt tidligere finnes et klart eksempel på såkalt *kansellispråk*, hvor kommunen «henstiller til alle organisasjoner». Denne delen av teksten preges også av mye *intertekstualitet* (Sarangi, in press1: 14), ved at man ramser opp en rekke nettadresser som inneholder mer utfyllende info. Alt i alt er denne delen av teksten mer sprikende enn teksten på førstesiden.

Svarbrevet kan sies å være senderorientert. Avsender er tydelig gjennom hele teksten, gjennom referanser til kommunen eller 'vi'. 'Vi' i dette tilfellet refererer nok til et generisk 'vi' som henviser til 'det offentlige', heller enn en konkret gruppe eller et 'inkluderende vi'. Mottakeren blir adressert, men stort sett gjennom referanser til saken og passivkonstruksjoner, som «Dette vedtaket kan påklages». Mottakerens behov blir riktignok tatt høyde for enkelte steder i teksten, som når det tilbys bistand til å fremsette klage. I likhet med retningslinjene preges også svarbrevet av høy ekspressiv og interpersonell modalitet, om enn i litt mindre grad av sistnevnte, og av konstantiver og direktiver. Eksempelvis «i følge kommunens retningslinjer for tilskudd plikter mottakeren å føre regnskap som Kommunerevisjonen har innsynsrett i. Ved henvendelse må regnskap kunne fremlegges på kort varsel». Dette er et brev, men det er langt fra et personlig brev slik du kunne fått av en tante på julaften. Sjangermessig heller også denne teksten mot deskriptiv/instruksjon, men med noe mindre instruktive trekk enn i retningslinjene. Leseren vil kunne gjenkjenne teksten som del av en 'offentlig forvaltningsbrev'-sjanger, med de forventninger det innebærer.

Svarbrevet fra Flerkulturelle har som nevnt mange likhetstrekk med Allmenne-brevet, men vektlegger innholdet noe forskjellig. Første tre avsnitt preges også av referanser til søker/sak, om enn i noe mindre grad enn hos Allmenne. Det brukes ikke noen standard-redegjørelse for hvorfor ikke hele søknadssummen tildeles, men ofte legges det til en kort kommentar. Både «Utbetaling» og «Rapportering»-avsnittene er mer utfyllende enn hos Allmenne. Under

førstnevnte utdypes mulighetene for å få forskuddsutbetaling. Her gis det både praktisk info og det begrunnes hvorfor det må gjøres slik. Der det i Allmenne-brevet refereres til rapport-skjema, utdypes det her hva som skal rapporteres og hvordan. Dette avsnittet er preget av høy interpersonell modalitet, noe man også legger an tonen til i første setning: «Rapportering er innskjerpet», og videre gjennom blant annet «I rapporten skal det gis en beskrivelse hvordan aktiviteten ble gjennomført, hvem og hvor mange som deltok og om målsettingen ble oppnådd».

Generelt er temaene i Flerkulturelle-brevet mer utfyllende beskrevet, og det gis mer opplysninger om begrunnelsene bak. Et eksempel er når det i Allmenne-brevet brukes nominalisering «Vi gjør oppmerksom på at manglende rapportering innen fristens utløp kan medføre at tilsagn om tilskudd bortfaller», står det om samme sak i Flerkulturelle-brevet: «Hvis kommunen ikke mottar rapporten innen fristen, mister man pengene fordi det ikke er mulig å overføre de til neste kalenderår». Sistnevnte er mer direkte og informativ. Men det finnes også eksempler på det motsatte. Nest siste avsnitt hos Flerkulturelle har man hentet rett fra Allmenne-brevet, et avsnitt som er rimelig preget av fag/forvaltningsspråk: «plikter til å føre regnskap som kommunerevisjonen har innsynsrett i». Dette avsnittet åpner også med 'vi', noe som støtter opp under antakelsen om at ordet brukes generisk, snarere enn å peke på en bestemt gruppe. Neste avsnitt, «Klage», åpner med en juridisk formulering: «Dette vedtaket kan i henhold til forvaltningslovens § 28 påklages». Selv om overskriften synliggjør klagemulighetene mer her enn i Allmenne-brevet, inviterer ikke nødvendigvis språket til å benytte seg av den. Det står heller ikke noe om muligheten for å få bistand, slik det gjør hos Allmenne. Til gjengjeld avsluttes brevet med formuleringen «Vi ønsker dere lykke til!», som igjen er mer personlig og nærhetsskapende.

Språklig skiller ikke Flerkulturelle-brevet seg nevneverdig fra Allmenne. Det skiller seg riktignok innholdsmessig, ved at det tas opp færre emner, og de som tas opp forklares grundigere. Også strukturen er noe mer ryddig, spesielt på side 2. Det er påfallende at det i Flerkulturelle-brevet ikke gjøres noen referanser til nettadresser, dette kan være et bevisst valg fra forfatterens side. Mye tyder på at man her, i likhet med retningslinjene, har forsøkt å tilpasse språket og innholdet til noen som ikke nødvendigvis har så mye kunnskap om norsk språk og samfunn. De to avsnittene på slutten kan riktignok tenkes å være mindre tilgjengelige

for denne lesergruppen. Samtidig som avslutningen signaliserer nærhet, er deler av teksten preget av sterk interpersonell modalitet, og har en formanende tone. Slik kan teksten oppfattes å ville gjøre flere ting på én gang. Saksbehandler¹ ved Flerkulturelle nevnte også under intervjuet at «Tilskuddbrevet er muligens for omfattende og formelt». Begge tekstene kan sies å ha språklig forbedringspotensial. Verdien i svarbrevet ligger først og fremst i at det er den eneste formelle vurderingen søkeren får fra saksbehandlers side av søknad og prosjekt. Det gis vanligvis ikke tilbakemelding på rapportene. Dermed har svarbrevet en viktig 'oppdragende' funksjon i tillegg til den informasjon som kommuniseres. Mer om dette i delkapittel 5.4.

5.2.4 Kommunikative rammer og posisjonering av søkerne

Analysen har kommet til et punkt der det kan være verdt å stoppe for en oppsummering. Jeg har så langt gjort rede for kontekstforståelsen jeg har gått inn i materialet med, og analysert tekstene fra tilskuddsordningene. Dette er som nevnt i avsnitt 4.2.1 offentlige dokumenter, og kan således si noe om tilskuddsordningenes interne retorikk. Både rammene og posisjonene til deltakerne formes av at det er snakk om en form for *institusjonell kommunikasjon*. Sosiale institusjoner har sitt opphav i samarbeidet om å realisere overordnede verdier. Institusjoner har makt i kraft av sin normative begrunnelse, og etterhvert også i sin administrative egyptyngde. De regulerer enkeltmenneskers handlinger gjennom sanksjonsapparater og tildeling av sosiale roller (Vagle, 1995:212). Språket spiller en viktig rolle i opprettholdelsen av institusjoner. Når vi gjør noe ved hjelp av språket tilstrekkelig mange ganger vil det bli gjenkjent som en *aktivitetstype* (Sarangi, 2003:68). I dette tilfellet 'søke tilskudd'. Aktiviteten preges av en form for ekspert-lekmann forhold, der innsidekunnskapen og definisjonsmakten for at interaksjonen skal bli vellykket ligger hos eksperten (saksbehandler). Aktivitetstypen gir ressurser for meningsskaping, nettopp ved å begrense hvilke handlinger og fortolkninger som er 'tillatt'. Dette vil ikke si at det er umulig å komme med ytringer som går utover det situasjonen tillater, men et bidrag som ikke passer med virksomhetens forståelsesrammer vil ikke bidra til å oppnå målet med aktiviteten.

Tekstene jeg har analysert så langt har ulike formål, og tar derfor også ulik form. Likevel er det noen generelle trekk som går igjen. Tekstene er ikke utpreget akademisk eller faglige, da de inneholder få faguttrykk og nominaliseringer. Men de er heller ikke personlige, da de er preget

av passivkonstruksjoner og lite direkte tiltale, noe som skaper avstand til leseren. Tekstene inneholder også høy grad av interpersonell modalitet, noe som signaliserer asymmetriske maktforhold mellom skriver og leser. Dette er typisk ekspert-lekmann forhold. Høy ekspressiv modalitet og få retoriske virkemidler bygger også opp under dette forholdet. Det gis lite rom for leseren å danne seg alternative oppfatninger av hva som foregår. Tekstene er i stor grad sender- og saksorientert, snarere enn mottakerorientert, også er et typisk trekk for institusjonell kommunikasjon. Selv om tekstene innholdsmessig trekker mye på en type offentlig forvaltningsdiskurs som oppskatter demokrati og grasrotengasjement, posisjoneres avsenderen i en formynderrolle overfor søkeren.

De ulike tekstene har ulik funksjon i kommunikasjonsprosessen. Retningslinjene er tekstene som kanskje i høyest grad gir et ytre uttrykk for institusjonens indre retorikk. Disse er ikke bare utformet på bakgrunn av målet med tilskuddsordningene, men er også formet av kommunale og nasjonale handlingsplaner og de politiske diskurser som gjelder. Ikke bare søkerne må forholde seg til retningslinjene, også saksbehandler bruker dem til å støtte opp under sine vurderinger. Saksbehandler understreker i intervjuet hvordan de fungerer som «redskap for å sile søknader» og skal fungere som premiss for god saksbehandling. Allerede før det er sagt et ord mellom søker og saksbehandler ligger det altså noen rammer for hva den videre kommunikasjonen skal dreie seg om. Kontakten innledes formelt gjennom søknadsskjema. Her posisjoneres søkeren gjennom å fylle inn formelle opplysninger og svare på spørsmål. At aktiviteten står og faller på slike formaliserte prosesser er igjen typisk for institusjonell kontekst. Selv om «Beskrivelse av søker/prosjekt» er relativt åpen, legger spørsmålsformuleringene, retningslinjene og situasjonen for øvrig noen klare rammer for hvordan søkeren kan uttrykke seg. For eksempel vil man under «Beskrivelse av søker / organisasjon» i Allmenne-skjemaet kunne forvente større grad av selvpresentasjon fra søkerens side, mens det under «Beskrivelse av prosjektet / aktiviteten» kan forventes flere argumenterende trekk. Søkeren har et visst rom for å posisjonere seg og forhandle om saksforhold, men ikke til å posisjonere saksbehandler eller forhandle om søkeprosessen (søkeren kan i ytterste konsekvens levere en formell klage på vedtaket).

De to siste tekstene jeg har sett på er svarbrev og rapport. Igjen er det forskjeller mellom Allmenne og Flerkulturelle, samtidig som det er noen trekk som går igjen. Svarbrevet er den

eneste formelle tilbakemeldingen på søknaden, og spiller således en viktig kommunikativ rolle. Selv om brevet adresseres direkte (og således er i grenseland for kategorien 'offentlig dokument'), er det meste av informasjonen i realiteten standardisert. Søkeren får høyst et par linjer med begrunnelse for hvorfor beslutningen ble slik, også dette er ofte standardisert. Til gjengjeld har søkeren en større bevisbyrde når det kommer til rapporteringen. Det er kanskje her det er størst forskjell mellom Allmenne og Flerkulturelle. I Allmenne-rapportskjemaet vektlegges regnskapet, og søkeren skal gjøre rede for hva som eventuelt *ikke* gikk etter planen (søknaden). Her knyttes kravet om redegjørelse opp til forholdet mellom søknaden og realitetene. Hos Flerkulturelle ligger fokus på arrangementet. Det skal forklares hvordan det gikk, selv om alt gikk som planlagt. Således bygger søknad, realitetene og rapport på hverandre i mindre grad, og man kan vente mer gjentakelse av informasjon. Et annet viktig trekk er at man her krever kopi av samtlige kvitteringer. At det legges såpass tung bevisbyrde på søkeren signaliserer at det er mindre grad av tillit her en hos Allmenne, selv om det ellers i tekstene legges større vekt på nærhet og dialog. Både svarbrev og rapport har en viktig 'oppdragende' funksjon, siden det her kommer fram hva som vurderes som positivt og negativt i både søknad til og gjennomføring av prosjektet/aktiviteten.

De ulike tekstene spiller altså ulike roller i saksgangen. Likevel så faller alle inn under aktiviteten å søke tilskudd, og har noen gjennomgående fellestrekk. De er preget av en institusjonell kontekst, saksbehandler/tilskuddsordning og søker posisjoneres i et asymmetrisk forhold. Definisjonsmakten og innsidekunnskapen som skal til for at interaksjonen blir vellykket ligger hos førstnevnte. Bevisbyrden ligger hos søker, som riktignok har litt rom til å posisjonere seg og forhandle om saksforhold, men ikke til å posisjonere saksbehandler eller forhandle om søkeprosessen. Når det kommer til de to tilskuddsordningene er saksgangen til forveksling lik, men tekstene uttrykker et noe ulikt forhold til søkeren. Hos Allmenne tas en litt mer distansert og upersonlig tone overfor søkeren, typisk for offentlige forvaltningstekster. Det er klart at man gjennom rollen som 'det offentlige' kan stille noen krav som søkeren må etterleve. Samtidig så gis den enkelte en viss grad av autonomi, så lenge man oppfyller sine forpliktelser trenger man ikke forklare seg ytterligere.

Flerkulturelle inntar gjennom tekstene en mer personlig og støttende rolle. Dette følges også opp i realiteten, ved at søkerne får mye tettere oppfølging gjennom løpende dialog. Søkerne (språklige) behov vies også større oppmerksomhet, blant annet ved enklere, mer direkte henvendelser og oversetting av retningslinjer til flere språk. Samtidig er det ingen tvil om at autoriteten ligger hos det offentlige. Dette gjør at Flerkulturelle inntar en mer dobbeltsidig rolle, både som støttespiller og formynder. For eksempel vitner rapportskjemaet, med sitt krav om kopi av kvitteringer, om mindre grad av tillit. Man opptrer på den ene siden mer støttende og oppmuntrende, men ser også søkerne mer i kortene og involverer seg i større grad i deres prosjekter. Kanskje man kan si at der Allmenne legger opp til et tjenesteyter-klient forhold, legger Flerkulturelle mer opp til et voksen-barn forhold? Trass i de formelle rammene er retningslinjene ganske vage, så det er stort rom for saksbehandlernes egne vurderinger og magefølelse. Ofte lar man tvilen komme søkeren til gode. Selv om dette er tilfellet i begge tilskuddordningene, virker det som uformell kontakt og saksbehandlers personlige vurderinger spiller en større rolle hos Flerkulturelle. Konsekvensen av er at tekstenes rolle i saksbehandlingen reduseres tilsvarende. Dette er viktig å ha i bakhodet når jeg videre vil se på søknadstekster og rapporter, for så i siste delkapittel se på hvordan de 'snakker sammen' med de offentlige dokumentene.

5.3 Tekstbeskrivelse, søknader og rapporter

I denne delen av analysen vil jeg gå i detalj på tekstene som søkerne har skrevet. Dette er i hovedsak de ferdig utfylte søknadsskjemaene. Her har jeg valgt å se på søknader til Allmenne og Flerkulturelle hver for seg. Slik vil jeg se om tilskuddsordningenes fokus på ulike målgrupper også reflekteres i bruken av ulike språklige virkemidler. Hos begge tilskuddsordningene vil jeg først gå inn på generelle trekk ved tekstene, for så å trekke inn noen konkrete tekster, både representative og dem som skiller seg ut. Jeg vil også ta for meg rapportene jeg har fått inn, og hva som kjennetegner dem. I siste delkapittel vil jeg gjøre nærmere rede for hvordan disse tekstene 'snakker sammen' med de offentlige dokumentene jeg har analysert i 5.2.

5.3.1 Søknader til Allmenne

I dette avsnittet vil jeg gjøre en detaljert tekstanalyse av søknadstekstene som har kommet inn til Allmenne. Jeg vil starte med å oppsummere generelle trekk, for så å ta for meg noen konkrete tekster. Her beskriver jeg i større detalj en av søknadene som jeg mener er representativ for denne tilskuddsordningen. I tillegg vil jeg beskrive to søknader som skiller seg ut fra resten av materialet på hver sin måte.

GENERELLE FUNN, ALLMENNE

Jeg vil starte med å se litt på generelle trekk som går igjen i søknadene. Det er i alt sju søknader sendt inn av seks søkere (se avsnitt 3.3.2 for mer utfyllende informasjon om søkerne). Alle er levert over nett på standard søknadsskjema. Jeg vil ikke gå nærmere inn på feltene for formelle opplysninger. Heller ikke budsjettet vil jeg vie særlig oppmerksomhet, her har de fleste fylt inn ryddig og detaljert informasjon. Det jeg først og fremst vil se nærmere på er feltene «Beskrivelse av søker / organisasjon» og «Beskrivelse av prosjektet / aktiviteten». Det er her søkeren står mest fritt til å 'selge' seg selv og prosjektet. Jeg vil videre kalle disse felt1 og felt2. Søkerne har generelt skrevet 5-10 linjer om søkeren/organisasjonen og litt lengre om prosjektet/aktiviteten, men her er det enkelte unntak. Tekstene er også som regel 'godt skrevet', det vil si at de er ryddig og forståelig, med få skrivefeil (se sjekkliste for klarspråk i avsnitt 4.4.3). Der det kan oppstå uklarheter er det på grunn av innholdet.

Ut fra analysen av søknadsskjema skulle en tro at søkeren først og fremst bruker felt1 til selvpresentasjon/posisjonering. Dette skulle føre til stor synlighet av avsender i teksten og mange ekspressive språkhandlinger. Bildet er ikke like klart i de faktiske tekstene. Tvert imot inneholder feltet heller mer deskriptive, saksorienterte trekk. Ofte refererer avsender til seg selv i tredjeperson eller indirekte gjennom prosjektet det søkes til, som i «(Teatergruppe) har som mål å arbeide seg bort fra det sikre og forberedte teater mot det risikofylte og spontane teateruttrykket». Det er heller ikke mange retoriske virkemidler å finne her. Alt i alt bidrar dette til at presentasjonene fremstår mer som rapporter eller utdrag fra måldokument, enn forsøk på å 'selge' seg selv. Dette gjelder like mye ferske søkere som gjengangerne. Søkerne posisjonerer seg først og fremst ved å vise til tidligere arbeid og planer for prosjektet. I neste felt, «Beskrivelse av prosjektet / aktiviteten», er det større sprik i hvordan tekstene er skrevet. I flere av søknadene er det her man finner flest retoriske trekk. Her er det også større innslag

av selvpresentasjon/posisjonering. For eksempel skriver samme Teatergruppe at de har lisens fra et (tilsynelatende) velrenommert teaterinstitutt i utlandet. Dette kan ses både som posisjonering og et retorisk grep (bygge opp avsenders ethos). Jeg vil videre gjøre en kort gjennomgang av de språktrekkene som generelt går igjen i søknadene.

Det er vanskelig å si noe om ordvalget for materialet i sin helhet. Graden av innholdstunge ord varierer fra tekst til tekst. Noen danner sammenhengende referentkjeder, andre tekster er mer fragmentert. Der det dannes referentkjeder er det vanligvis referanser til søker/organisasjon, prosjektet, eller aktiviteten mer generelt som går igjen. Det er slående at søkeren ofte omtaler seg selv formelt og i tredjeperson, spesielt i felt 1. I beskrivelse av prosjektet/aktiviteten blir det hyppigere brukt uttrykk som 'vi' og 'dem'. Leseren (saksbehandler, tilskuddsordningen) blir nesten aldri tiltalt direkte. Dette gir tekstene et heller upersonlig preg. Samtidig er de generelt ikke spesielt formelle. Det brukes lite faguttrykk eller nominaliseringer, som er vanlige trekk i fagtekster og offentlig forvaltningsdiskurs. Det er en del innslag av vurderende ord og uttrykk (som er mer typisk for uformelt språk). Dette gjøres særlig i argumenterende deler av tekstene, og er kanskje det retoriske virkemiddelet som blir brukt mest i søknadene. Jeg vil igjen trekke fram et utdrag fra søknaden til Teatergruppe for å illustrere dette:

«Gjennom disse forestillingene ønsker vi å spre gleden ved å spille teater til ungdom i byen. Dette vil vi blant annet gjøre ved å utfordre ungdommer som har lyst å utfordre oss til duell stille lag mot oss. Vi tror dette vil inspirere ungdom til å utfordre sin egen komfortsone og ha det moro med teater.» Her er ord som 'glede', 'utfordre', 'inspisere' og 'moro' klart verdiladete, og vil fungere som appell til leseren (saksbehandler, om å bevilge midler).

Der særlig retningslinjene er preget av passivkonstruksjoner, er ikke dette et trekk som går igjen i søknadstekstene. Her kommer det klart fram hvem som står bak handlinger (som oftest er dette søker/organisasjonen). Det er kanskje heller ikke noe poeng å skjule hvem som gjør hva. Av språkhandlinger dominerer konstantiver, men det finnes også en del ekspressiver. Disse språkhandlingene berører i liten grad rollefordelingen mellom deltakerne. Dette gjenspeiles også i den interpersonelle modaliteten, som enten er svak (for eksempel «ønsker») eller er helt fraværende. Slik uttrykkes avstand mellom skriver og leser i teksten, forholdet mellom dem er i liten grad oppe til forhandling. Den ekspressive modaliteten er som regel ganske høy, noe som gir inntrykk av at forfatteren er sikker i sin sak. enkelte steder finnes det

riktignok unntak. For eksempel er søknaden fra Interesseorganisasjon stort sett preget av høy ekspressiv modalitet. Likevel er det et avsnitt om sceneunderholdning som er vag og inneholder markert usikkerhet, noe som muligens reflekterer at denne delen av arrangementet er mindre utførlig planlagt enn resten:

I tillegg *ønsker* vi å ha en scene med underholdende foredrag og musikk på torget, som *kan* trekke byens befolkning inn på området for å komme i dialog med oss. Foredragsholdere *som* (...), *kan* trekke folk og bidra til refleksjon rundt (...) i et infotainment-format. Dette *vil kunne* representere et bredt tilgjengelig faglig/politisk tilbud, og vi søker støtte til dette i tillegg til grunnideen. Vi *vil også gjerne* at lokale artister skal *kunne* bidra fra scenen, for å gjøre dagen underholdende og trivelig for alle parter. (mine uthevinger)

Når det kommer til kohesjon er det som nevnt en del leksikalsk kohesjon, oftest i form av repetisjon/synonymer. De fleste tekstene er relativt korte, så man rekker ikke å konstruere omfattende kohesjonskjeder. Mellom setningene brukes det mest additive koblinger, men også her finnes det unntak, særlig der tekstene er av mer argumenterende karakter. For eksempel i: «Som band har vi store ambisjoner, men vi er fremdeles uetablerte, har lite ressurser i form av penger, og er derfor avhengige av støtte for å gjennomføre våre planer. Denne releseturneen vil være et steg videre mot å bli dette etablerte og anerkjente bandet vi har som målsetning å bli. Slik sett er denne turneen svært viktig for oss.» Her er det gjort utstrakt bruk av kausale setningskoblinger. Dette tekstutdraget fungerer også argumenterende ved å bygge opp et motsetningsforhold mellom hvor bandet er nå og hva de kan oppnå i fremtiden, forutsatt at de får den støtten de trenger.

Det finnes altså en del generelle trekk som går igjen i søknadstekstene. De orienterer seg i liten grad til mottaker, og forholdet mellom leser og skriver er i liten grad oppe til forhandling. Dette kan tolkes som et svar til retningslinjene, som reflekterer et svært asymmetrisk forhold mellom tilskuddsordningen og søkerne. I en slik sammenheng vil søkeren ha lite rom til å forhandle rollefordelingen. I stedet orienterer man seg mot saken og en selv (igjen er dette fokuset også i de offentlige dokumentene), slik også søknadsskjemaet legger opp til. Det vanligste retoriske virkemiddelet er bruken av verdi-ord i beskrivelsen av seg selv og prosjektet, altså en form for selvpresentasjon. Andre virkemidler er å vise til tidligere bragder

og 'autoriteter', som i «(Studentband) har blant publikum bl.a. vekket assosiasjoner til band som Pink Floyd, Fokus og Radiohead, hvilket sier mye om bredden musikken befinner seg innenfor». Det er overraskende lite bruk av narrative trekk i argumentasjonen. Man kan si at søkerne først og fremst spiller på egen troverdighet og prosjektets gjennomførbarhet når det argumenteres.

Argumentasjonen, inkludert selvpresentasjon, kommer for det meste i felt 2 i søknadsskjemaet. I første felt gjøres det som regel mer nøkterne beskrivelser, selv om det er her søkeren inviteres til å presentere seg selv. Til tross for noen flere innslag av retoriske virkemidler er også tekstene i felt 2 stort sett nokså nøkterne, uten mye avansert struktur og mange språklige virkemidler. Sjangermessig preges de altså ikke av å være argumentasjoner, slik man kanskje kunne ventet seg. Av de fire overordnede sjangrene som ble nevnt i 4.4.2 ligger søknadstekstene tette opp til deskriptiver, uten at de har særlig grad av fagspråklige trekk. Språket ligger nærmere det hverdagslige, men uten at det blir personlig. Jeg vil kategorisere dem sjangermessig som *forklaringer*. Man forklarer et saksforhold i en ikkefaglig kontekst til noen som er i en posisjon til å avkreve deg denne forklaringen (jamfør institusjonell kontekst), men uten at den tar form av en *bortforklaring*. Sistnevnte kommer av at det tross alt er søkeren som oppsøker saksbehandleren. Situasjonen er riktignok en litt annen når det kommer til rapporteringen, noe jeg vil komme tilbake til senere i analysen. Videre vil jeg gå nærmere inn på noen av søknadstekstene og peke på konkrete trekk, både typiske trekk og trekk som skiller seg ut.

EKSEMPLER FRA SØKNADSTEKSTENE, ALLMENNE

Først vil jeg trekke fram én søknadstekst som er nokså representativ for de søknadene jeg har fått inn fra Allmenne. Denne finnes som vedlegg 12. Søknaden kommer fra Spillforening, som søker støtte til å arrangere en spillfestival. Det som er litt interessant her er at det er første gang de søker tilskudd fra Allmenne, og informanten oppgir at de som har skrevet søknaden ikke har mye erfaring med dette. De kjenner ikke saksbehandler, og opplevde søknadsskjemaet som tungvint og upraktisk (i motsetning til de andre informantene, som syntes det var helt ok). Likevel har de altså skrevet en søknad som er ganske representativ, og de har også fått god uttelling (de har riktignok ikke søkt om de helt store summene).

Beskrivelsen av søker/organisasjon går over åtte linjer. Her er det tre referentkjeder, først omhandler teksten søkeren (Spillforening), som knyttes an til arrangementet, som igjen knyttes til økonomi. Sistnevnte er et eksempel på merionymi, at fenomenet omtales i et delhelhetsforhold (økonomi, overskudd, gratis). Forøvrig brukes det additive setningskoblinger. Sammen gir dette god sammenheng og tematisk progresjon i teksten, selv om den er kort. Første del, som handler om Spillklubb og arrangementet, er skrevet i tredjeperson og i et rapport-preget språk. Skriveren kommer først fram som subjekt i teksten (vi) der det handler om økonomi. Denne delen handler om framtidige planer og er preget av at man tar forbehold om hvordan ting utarter seg, gjennom ord som uttrykker lav ekspressiv modalitet (hvis, eventuelt). Det blir ikke uttrykt noe interpersonell modalitet, da ikke mottaker er synlig i teksten. Man kan likevel se spor av mottakerbevissthet, gjennom retoriske virkemidler på ordnivå. Fraser som «eldste og største spillklubben i (kommunen)» og «ikke-kommersiell og dugnadsdrevet» har potensiell symbolverdi hos leseren. Alt i alt er likevel teksten ganske rapport-preget. Til slutt har man lagt til en nettadresse som viser til mer info. Dette har en intertekstuell funksjon, og knytter teksten til Spillklubbens øvrige virke. Det kan også ses som et alternativ til å sende inn vedlegg, som ikke nødvendigvis gir et positivt inntrykk hos saksbehandler. Det samme gjøres i beskrivelse av prosjektet/aktiviteten.

Beskrivelsen av prosjektet/aktiviteten er noe lenger, og er delt inn i tre avsnitt. Her er det ikke like mye leksikalsk kohesjon, men avsnittene tar for seg hvert sitt tema. Selv om mange av trekkene i felt1 går igjen, er denne teksten langt mer retorisk preget. I første avsnitt settes det opp et motsetningspar mellom de typen spill festivalen dreier seg om (brettspill, rollespill, osv) og dataspill/pengespill. Det kan tenkes dette gjøres på bakgrunn av erfaringer med fordommer rundt begrepet 'spill'. Slik kommer man eventuell kritikk fra leseren i forkjøpet. Det legges også gjennom hele teksten vekt på det sosiale ved spillingen, noe som også kan ses som et forsøk på å imøtegå eventuelle fordommer. I andre avsnitt står det «Festivalen er rusfri og røykfri». Dette er kanskje uansett ikke noe man ville forbinde med en spillfestival, men man er nok klar over det offentliges holdninger overfor rus og røyk. Teksten avsluttes med «Med økonomisk støtte kan vi ha lav deltakeravgift og drive med PR, slik at vi kan nå ut til flere». Dette kan leses som en direkte appell om støtte. Legg merke til at den ekspressive modaliteten her er dempet gjennom 'kan', muligheten for å nå ut til flere blir indirekte knyttet til saksbehandlers avgjørelse.

Selv om ikke mottaker nevnes eksplisitt i teksten, er den mottakerorientert ved at man trekker inn leserens perspektiv. Dette gjør at teksten kan fungere retorisk, den innfrir også klarspråk-idealets første bud om å skrive for leseren. Alt i alt passer denne søknaden godt inn med de øvrige til Allmenne, med felt 1 som mer deskriptiv og felt 2 som mer argumenterende og med større innslag av posisjonering. Selv om man orienterer seg mot mottakeren, nevnes ikke leseren direkte. Slik retter man seg også etter asymmetrien mellom søker og saksbehandler. Selv om forfatterne påstås å være fersk i faget vil jeg beskrive denne teksten som en av de bedre, da den fremstår som særlig strukturert og har mange retoriske trekk i felt 2. Søknaden har også gitt god uttelling i form av midler. De to følgende søknadene tar jeg opp snarere fordi de skiller seg ut fra mengden.

Søknad om tilskudd til kunnskapsfremmende festival skiller seg først og fremst ut ved at beskrivelsen av prosjektet/aktiviteten er svært omfattende. Teksten som helhet lar seg ikke anonymisere uten å miste meningsinnholdet, jeg har derfor ikke kunnet gjengi den her. Det har blitt søkt om et høyt beløp (73.000), men uttellingen var heller laber med 5000,- fra Allmenne samt 15.000,- som ble hentet fra en annen pott (denne hadde få søkere, og har blitt slått sammen med den nye tilskuddsordningen). Søkeren er en veletablert organisasjon og forfatterne skulle ha gode forutsetninger for å skrive søknader, da de har jobbet mye med dette før. Likevel kan teksten oppleves som rotete. Delvis på grunn av mengden tekst, men også fordi det er mye ulik informasjon og det flere steder mangler klare kohesjonskjeder. Noen steder forteller teksten en historie, så redegjør den for hva man ønsker med prosjektet, så ramser den opp tiltak og samarbeidspartnere. Dette gjøres om hverandre, og ikke etter et fast mønster. Den inneholder også en oppsummering av budsjettet, selv om dette kommer i egen post like etter.

Teksten har klart et potensial for optimering ([Nørstebø, 2003], Falck-Ytter, 2009:13). Det er spesielt ett avsnitt i teksten som skiller seg ut. Der resten av søknaden er ganske konkret, er avsnittet som omhandler sceneunderholdning vag og inneholder markert usikkerhet (lav ekspressiv modalitet). Avsnittet er gjengitt i sin helhet på side 92. Det er satt av mye penger til dette i budsjettet, men det er vanskelig for meg å si om dette alene har hatt innvirkning på saksbehandlingen. Det er også rot i plasseringen av tall i budsjettet, noe som også kan ha

virket inn negativt på tildelingen. Informanten oppgir at søkeren ikke har særlig erfaring med akkurat denne typen støtteordning, og at søkeprosessen i tilskuddsordningene det vanligvis søkes på er langt mer omfattende. Selv om denne søknaden ikke opplevdes som særlig utfordrende, opplevdes søkeprosessen som «veldig annerledes». Arrangementet fikk også tildelt betydelige midler fra statlig hold. Mulig dette tyder på at det er betydelig forskjell i hva som ventes hos ulike tilskuddsordninger, at noen forventer en omfattende søknad mens andre foretrekker det kort og enkelt. Den neste søknaden jeg skal se på er på mange måter den rake motsetningen til denne.

Jeg har valgt å kalle denne søkeren Svein Dalen. Han er den eneste i mitt materiale som har søkt som privatperson. Han har søkt til to prosjekt: Konsertarrangement og jubileumskonsert, og har fått innvilget henholdsvis hele beløpet på 24.000 og 25.000 av 50.000. Det er altså snakk om store beløp og god uttelling. Søknadene er svært kortfattet, beskrivelsen av søker/organisasjon er i begge søknader kun på én linje: «Har arrangert (konsertarrangement) siden 1984». Svein forklarer i intervjuet at han har søkt om støtte til konsertarrangementet i 10 år, og at han etterhvert har sluttet å utdype hvem han er og hva han driver med. Han kjenner ikke saksbehandler direkte, men er velkjent i det lokale musikkmiljøet. Saksbehandler oppgir også at han kjenner til ham og arrangementet. I felt 2 av søknaden til jubileumskonsert, som ikke er et årlig arrangement, ramser Svein ganske nøkternt opp tidligere bragder og hvem som skal spille. Han spiller altså (indirekte) på sin erfaring og renommé. I søknaden til det årlige konsertarrangementet, gjengitt i utdraget nedenfor, bruker han et langt mer variert og argumenterende språk.

(Konsertarrangement) er kanskje verdens lengstlevende uavbrutte rockemønstring for uetablerte rockeband. Ble etablert i (år) og er blitt arrangert hvert eneste år etter dette. Siden starten har ca. 2000 band deltatt bestående av ca 10.000 musikere. Nivået er meget godt. Noe som kan illustrere dette er at (band) som ikke nådde opp i (konsertarrangement) siste år, vant den norske kvalifiseringen for (internasjonal bandkonkurranse). Når vi nå har mulighet til å arrangere (konsertarrangement) nummer (xx) i rekken, er det pga (kommunens) kulturstøtte de siste årene.

Her trekker han også inn mottaker direkte i teksten. Kanskje det er mer krevende å argumentere for et konsertarrangement med ferske artister enn en jubileumskonsert med

masse gamle travere? I alle tilfeller virker det som søkerens omdømme og status spiller en viktig rolle. Svein oppgir også at han har fått økende støtte til arrangementet fra år til år, før han i 2011 fikk full uttelling. Her kan det altså virke som en god framgangsmåte å holde søknadsteksten kortfattet, og la omdømmet snakke for seg. Situasjonen ville nok vært en annen om han skulle søke for eksempel fra en statlig tilskuddsordning, der man kanskje ikke er klar over hvem han er og hva han har oppnådd.

5.3.2 Søknader til Flerkulturelle

I dette avsnittet tar jeg for meg søknadstekstene som har kommet inn til Flerkulturelle. Igjen vil jeg starte med å oppsummere generelle trekk, for så å ta for meg noen konkrete tekster. Siden tekstene til Flerkulturelle generelt er kortere og inneholder færre språklige virkemidler, vil jeg ikke gå i like mye detalj på generelle trekk. Jeg vil mot slutten gi en mer detaljert beskrivelse av en representativ tekst, samt beskrive en tekst som absolutt ikke passer inn.

GENERELT, FLERKULTURELLE

Også hos Flerkulturelle skal jeg se på seks søkere (se avsnitt 3.3.3 for mer utfyllende informasjon om de enkelte søkerne). Én av søknadene er fylt ut for hånd og levert i papirformat, resten er levert over nett. I likhet med søknadene til Allmenne vil jeg ikke vie videre oppmerksomhet til formelle opplysninger eller budsjettet. Jeg vil konsentrere meg om hva søkerne har fylt inn i feltene under «Beskrivelse av søker/prosjekt». I kontrast til Allmenne er denne delen delt inn i fire felt: «Si litt om søker/organisasjon», «Skriv litt om prosjektet/aktiviteten», «Hvorfor vil dere gjennomføre prosjektet/aktiviteten?» og «Målgruppe for prosjektet/aktiviteten». Legg merke til at spørsmålsformuleringene er mer direkte hos Flerkulturelle, og at det ikke oppfordres til lengre utgreiinger (si *litt* om). Dette kan forventes å resultere i mer kortfattede og konkrete svar. Ut fra spørsmålsformuleringene er det også å vente at det finnes mer selvpresentasjon i første felt, og mest argumentasjon i felt tre.

Søkerne til Flerkulturelle fatter seg typisk i korthet. Selv om det er dobbelt så mange felt som må fylles inn i denne delen av søknaden, er den samlede teksten stort sett kortere enn hos Allmenne. Dette har nok mer å gjøre med målgruppen enn spørsmålsformuleringene. Av sju søknader i materialet fra Flerkulturelle kommer fem fra innvandrerforeninger, én fra en

'norsk' forening og én fra Internasjonal musikkfestival. Jeg vil ikke klassifisere sistnevnte som hverken det ene eller andre, men søknadsteksten er slående lik dem jeg har sett hos Allmenne (lengre og mer språklig avansert enn hos innvandrerforeningene). På grunn av de nære båndene mellom festivalen og kommunen, er det vanskelig å si noe om hvorvidt søknadsteksten har spilt en avgjørende rolle i søkeprosessen. Søknaden fra Norsk ungdomsforening er svært omfattende, og inneholder et lengre vedlegg. Den skiller seg også ut på andre vis, noe som jeg vil komme tilbake til om litt. Videre vil jeg konsentrere meg om fellestrekk i søknadene fra innvandrerforeningene.

Som nevnt er tekstene fra disse mye kortere enn resten. Ofte er det bare en linje eller to i hvert felt. De er også typisk stikkordpregede. Dette har nok en sammenheng med språklig kompetanse hos forfatterne, ingen av dem har norsk som førstespråk. Tekstene inneholder også mange skrivefeil, uten at de nødvendigvis er uforståelige av den grunn. Snarere kan det at de er så kortfattede gjøre det vanskelig å få et godt bilde av hva det søkes til. Den konkrete informasjonen som gis dekker bare helt grunnleggende info om arrangementet, som navn, sted og tid. Det oppgis også en del generell info om hvilke mål/verdier som etterstrebes. Dette gjøres gjerne gjennom å uttrykke at man vil jobbe for likestilling, integrering, et cetera. Igjen mangler utfyllende info om hvordan man vil oppnå dette i praksis, utover det å invitere til et arrangement. At tekstene er så kortfattede gjør det vanskelig å peke på konkrete språklige virkemidler som går igjen i søknadene. Derimot understreker dette viktigheten av den uformelle dialogen som foregår mellom søkerne og saksbehandler, da søknadstekstene alene er i tynneste laget for å fungere som beslutningsgrunnlag. Dette understreker også forskjellene mellom saksbehandling i Flerkulturelle og Allmenne, hvor det legges større vekt på søknadene. Jeg vil videre gå inn på noen konkrete eksempler fra søknadene.

EKSEMPLER FRA SØKNADSTEKSTENE, FLERKULTURELLE

Jeg vil ta for meg Sørasiatisk forenings søknad om støtte til jubileumsfest (se vedlegg 13). Denne søknaden ble av saksbehandler slått sammen med søknader til to andre prosjekter. Foreningen har holdt på lenge og er aktive. Søknaden er en av de mer kortfattede, og man fikk langt fra det beløpet som det opprinnelig ble spurt om. Denne søknaden illustrerer først og fremst hvilke utfordringer saksbehandler står overfor i vurderingen av søknader fra innvandrerforeninger. Det eneste som presenteres konkret i søknadsteksten, er at det skal

feires et jubileum med «ett stort kultur program for å interdusere kulturidentiteten og å inkludere folk fra ulike nasjonaliteter». Riktignok har det også her vært kontakt mellom søker og saksbehandler underveis, noe som antakelig har spilt en betydelig rolle i vurderingsprosessen. Det er mer konkret informasjon å lese ut av budsjettet. Å lære søkerne å stille opp et godt budsjett er ifølge saksbehandler en av prioriteringene til tilskuddsordningen, de søknadene jeg har sett på har også stort sett hatt ryddige budsjett.

Videre vektlegger søkeren «inkluderingsarbeidet og identitetsarbeidet» og «inkludere i det mangfoldsamfunnet i Norge og vise identiteten». Dette kan minne om enkelte av formuleringene i retningslinjene, og vekker også assosiasjoner til en inkluderings- og mangfoldsdiskurs, som flere av søkerne antakelig har vært i kontakt med gjennom det offentlige. Dette viser hvordan språklæring handler om å tilegne og benytte seg av de diskurser man er omgitt av. Å kopiere språklige formuleringer er én ting. Å bruke diskursive ressurser kreativt i for eksempel argumentasjon er langt vanskeligere, og dette kommer også fram av søknadene fra innvandrersorganisasjonene. Andre søknader inneholder formuleringer som: «Å fremme fremme samhandling mellom mennesker med ulik etnisk bakgrunn og å bli inkludert i norsk samfunn i sin helhet» og «I tillegg er det en mulighet til å vise (afrikansk) kultur for alle andre i (kommune).

Søknaden som virkelig skiller seg ut i dette materialet er søknaden fra Norsk ungdomsforening. Denne er svært omfattende, og søkeren trekker inn en hel rekke politiske diskurser gjennom verdiladede ord, formuleringer og sitater for å argumentere for sin sak. I tillegg til søknadsteksten ble det lagt ved en omfattende prosjektbeskrivelse. I kontrast til de andre søknadene er det i dette tilfellet heller snakk om en overflod av informasjon. Likevel fikk søknaden avslag. Det som gjør denne saken enda mer uvanlig er at avgjørelsen ble påklaget. Det ble det sendt inn enda mer informasjon om hva prosjektet skal gå ut på, og til slutt ble det bevilget et mindre beløp (10.000 av 100.000 i opprinnelig søknad) øremerket til en bestemt aktivitet. Følgende utdrag kan illustrere tekstens språklige utforming (i kontrast til søknaden fra Sørasiatisk forening):

Innvandrere og tilflyttere skal være integrert i organisasjonslivet spesielt og dermed i nærmiljøet generelt. Ved at nettverksgrupper for innflyttere og tilflyttere etableres og videreutvikles med utgangspunkt i (integreringsprosjekt), vil dette kunne gjøre det lettere for andre nettverksgrupper senere å kunne utvikle seg. Ved at både barn og foreldre deltar på tvers av kulturer i (integreringsprosjekt), vil terskelen for å delta i det frivillige livet bli lavere og dermed skape økt tilhørighet i sitt nærmiljø og større trivsel.

Søknaden er både informativ og velformulert, men førte likevel ikke fram. Dette kan ha en forklaring i at den rett og slett skiller seg for mye ut i forhold til resten av søknadene. Tilskuddsordningen henvender seg til en bestemt målgruppe og tilpasser saksbehandlingen deretter (noe som i og for seg er positivt med tanke på dem som ikke får til å formulere seg språklig i samme grad). Det kan også se ut som søknaden inneholdt for mye informasjon. En av saksbehandlerne oppgir at søknaden i størrelse og omfang gikk utover det som vanligvis støttes av tilskuddsordningen, og at omgjøringen av det første vedtaket i stor grad ble gjort på bakgrunn av at prosjektbeskrivelsen ble tilspisset i klagebrevet. Saksbehandler ble i klagen også gjort oppmerksom på et tidligere møte, der man hadde snakket mer gjennomgående om den delen av prosjektet som til slutt ble tildelt støtte. De som skrev søknaden og prosjektskissen skulle på sin side ha rikelig erfaring med søknader og prosjektarbeid. Informanten svarer likevel at det å drive et prosjekt som er avhengig av støtte fra mange hold er utfordrende, da de ulike tilskuddsordningene stiller ulike krav, og at det er vanskelig å tilpasse presentasjonen til den enkelte. «Å søke om midler til prosjekt er et puslespill og mye å forholde seg til».

5.3.3 Rapporter

Jeg har ikke mottatt rapport på alle arrangement. Dette skyldes at mange av rapportene leveres sent, og jeg var ferdig med innsamlingsfasen av masterprosjektet før de var kommet inn. Jeg har fått inn seks rapporter til sammen fra tre søkere hos Flerkulturelle, og tre rapporter fra to søkere på Allmenne. Dette er ikke nok for en utfyllende analyse, men det holder for å gjøre noen generelle bemerkninger. Rapporteringen er ikke hovedfokus i masterprosjektet, og ingen av søkerne i mitt materiale har fått tilbakeholdt penger på grunn av mangler i rapportene (dette skjer heller sjeldent). Som jeg var inne på i avsnitt 5.2.2 er det markante forskjeller i rapportskjemaene for Allmenne og Flerkulturelle. Hos Allmenne ligger

fokus på regnskapet, og kommentarer skal kun forklare eventuelle avvik i forhold til søknaden. Hos Allmenne ligger fokus på selve aktiviteten/prosjektet, og det spørres mange av de samme spørsmålene som i søknadsskjemaet. Dette kan ha en sammenheng med innskjerping i rapporteringen, og at søknadene ofte er kortfattede og vage. Jeg har også vært inne på kravet om kopi av kvitteringer, noe som ikke er tilfellet hos Allmenne. Videre vil jeg først gå nærmere inn på rapportene fra Svein Dalen til Allmenne, før jeg vil si litt mer generelt om rapportene til Flerkulturelle.

Rapportskjemaet til Allmenne krever som sagt kommentarer om avvik. Dette legger noen interaksjonelle føringer på søkeren om å gjøre rede for seg. I søknadene minnet tekstene sjangermessig om *forklaringer*. Her kan man vente seg at de ligger mer opp mot *bortforklaringer*, med større innslag av argumenterende trekk. Det finnes to generelle typer redegjørelser, *unnskyldninger* og *rettferdiggjøringer* (Sarangi, in press1:12). Gjennom unnskyldninger aksepterer personen at handlingen er gal/feil/upassende, men fraskriver seg det fulle ansvaret. Ved rettferdiggjøringer påtar personen seg ansvaret, men bestrider hvordan hendelsen blir oppfattet/beskrevet. I det første tilfellet er det tildeling av ansvar som bestrides. Passivkonstruksjoner og nominalisering vil være viktige språklige ressurser her, "det bare ble sånn" er en typisk unnskyldning. I rettferdiggjøring er det beskrivelsen av selve hendelsen som bestrides. Her kan man vente seg en aktivt handlende skriver, "jeg gjorde alt jeg kunne" er et typisk eksempel. I begge tilfeller kan man vente mange kausale setningskoblinger og gjerne også innslag av narrative trekk. Redegjørelser er interessante å se på i analysen av to grunner: For det første kan omstendighetene rundt redegjørelsen vise hvilke handlinger og oppfatninger av skyld som gjør den relevant. For det andre viser selve redegjørelsen hvilke aspekter ved den foregående handlingen som oppfattes som relevante, og hva som skal til for å løse situasjonen. Her kan man få et rikt innblikk i hvordan forfatteren gir mening til handlinger og hendelser.

Svein Dalen har levert rapporter både for konsertarrangement og jubileumskonsert. Rapportene står språkmessig i stil med søknadstekstene, med korte, nøkterne forklaringer. Dette gjelder spesielt rapporten for konsertarrangement, som kortfattet og passivt oppsummerer mindre avvik i prosjekt/regnskap. Rapporten for jubileumskonsert (se vedlegg 14) er mer interessant å se på. Her er det markante avvik i forhold til budsjettet, både

inntekter og utgifter ble oppjustert med over 90.000 i forhold til søknaden. Også kommentarene skiller seg ut i denne rapporten. Kommentarer til utgifter åpner med personlig uttrykk, «Mitt første arrangement», og fortsetter med en nominalisering: «alle poster måtte oppjusteres». Teksten signaliserer både involvering og avstand fra forfatterens side. Dette fortsetter i kommentarer til utgifter. Her finnes også utsagnet «bare halvparten av søkt tilskudd ble innvilget», som indirekte plasserer noe av skylden for avviket hos saksbehandleren. Dette er en redegjørelse i unnskyldende form. Begge tekstene inneholder kausale setningskoblinger og enkelte narrative trekk, slik man også kunne ventet. De avslutter med henholdsvis «Men det endte godt» og «Og vi klarte det!». Begge er sterke ekspressiver. Tekstene vitner altså om at forfatteren føler han står i en situasjon der han er nødt til å forklare seg overfor mottakeren (på grunn av økonomiske avvik i arrangementet), i motsetning til den andre rapporten der de regnskapsmessige avvikene var små. De sterke ekspressivene avslutningsvis kan også tenkes å reflektere søkerens følelsesmessige engasjement i prosessen, da han på ett punkt stod overfor utsikten å måtte dekke et underskudd på over 50.000 ut av egen lomme.

Samtlige av de seks rapportene til Flerkulturelle kommer fra det jeg tidligere klassifiserte som innvandrereforeninger. Også her ser man at trekk fra søknadstekstene går igjen. Tekstene er korte og stikkordpregede, ofte gir de mer generell info om hvilke mål/verdier som etterstrebes. De seks feltene om gjennomføringen av arrangementet spør i grove trekk om det samme som søknadsskjemaet. I mange tilfeller er også tekstene til forveksling lik det som står i søknaden. For eksempel står det under «hva var målet med aktiviteten/prosjektet?»: «Det å integrere mange forskjellige kulturer samt det (østasiatiske) tradisjoner og andre etnisk gruppe». I kanskje halvparten av tilfellene, og særlig på spørsmålet «Hva gikk aktiviteten/prosjektet ut på», er opplysningene i rapportene mer konkret enn i søknadene. De to feltene som gir mest konkret informasjon omhandler antall deltakere på aktiviteten og hvor vellykket det var. Samtlige i materialet fylte inn antall deltakere fra hver gruppe, og alle vurderte tiltaket som vellykket eller svært vellykket. Ingen svarte på spørsmålet: «Hvis tiltaket ikke var vellykket, har dere noen ideer hvordan det kan bli bedre neste gang?»

Det kom inn noen øvrige kommentarer om planlegging av flere aktiviteter, andre oppsummerer aktiviteten som har vært. Alt i alt kan dette ses som en utdyping av det som står

i søknaden, men i seg selv gir heller ikke rapporttekstene noe utfyllende bilde av prosjektene. Det er i regnskapet man finner mest konkret informasjon om hvordan tiltaket har gått, særlig med tanke på at det følger med kopi av samtlige kvitteringer. I intervjuene kom det fram at saksbehandlerne for Flerkulturelle var uenige i om det blir drevet 'overbudsjettering' når det søkes om tilskudd. Det er med regnskap kun i tre av rapportene jeg har mottatt. I samtlige ligger regnskapet på rundt halvparten av budsjettet, uavhengig av hvor stor sum som har blitt innvilget. Selv om dette er et svært begrenset grunnlag, tyder det på at Saksbehandler2 har rett i at det overbudsjetteres for å sikre seg mot mindre uttelling på søknaden.

5.4 Tekst og samhandling

Da har tiden kommet for å løfte blikket fra tekstmaterialet, og se tekstene i sammenheng med situasjonen rundt. Her vil jeg trekke inn diskursiv og sosial praksis i Faircloughs modell for kritisk diskursanalyse ([Fairclough, 1989, 1992a] Ivanič, 1998:41, Jørgensen & Phillips, 1999:81). Grunnet studiens begrensede omfang vil fokuset ligge mer på lokalt samhandlingsnivå enn på overordnet sosial kontekst. Jeg vil også fokusere mer på hvordan tekstene snakker med hverandre enn hvilke diskurser de trekker på. Dette utgjør siste fase i analysen. Etter dette vil jeg kunne gi endelig svar på problemstillingen, som er målet i kapittel 6, der jeg oppsummerer de analytiske funnene og setter dem i sammenheng med mine forskningsspørsmål. Før jeg kommer så langt vil jeg analysere hvordan tekstene 'snakker' sammen, og hvordan denne samhandlingen påvirker saksbehandlingsprosessen som sådan. Men først vil jeg trekke analysen tilbake opp fra tekstmaterialet gjennom å sammenfatte funnene fra tekstanalysen med den innledende kontekstforståelsen i starten av dette kapitlet.

5.4.1 Sammenfatning av kontekstforståelse og tekstanalyser

Som nevnt har jeg gjennom intervju med informantene og generell kunnskap om situasjonen dannet meg en foreløpig forståelse for aktiviteten jeg har undersøkt. Dette har tjent som en ressurs for det videre analysearbeidet, ved å styre fokuset mot potensielt interessante fenomener, og kunne sette enkeltfunnene i en større sammenheng. Den konkrete tekstanalysen tjener på mange måter som 'bevis' for at de diskursive fenomener jeg har undersøkt faktisk eksisterer. Jeg har sett på hvordan tilskuddsordningene setter rammer for

interaksjonen og posisjonerer søkerne. Videre har jeg sett på hvordan søkerne responderer innenfor de rammene som er satt. Videre vil jeg oppsummere og knytte de tekstanalytiske funnene sammen med kontekstforståelsen, for å gi et mer helhetlig bilde av hvordan tekstene fungerer i en samhandlingssituasjon.

Jeg vil starte med fokus og målgrupper for de to tilskuddsordningene. Nedslagsfeltet for Allmenne er svært bredt. Her kan man i utgangspunktet søke støtte til alle typer kulturprosjekt som er åpne og hovedsakelig drives av frivillige aktører/amatørutøvere. Nedslagsfeltet for Flerkulturelle er litt mer avgrenset. Her støttes prosjekter som synliggjør kommunens Flerkulturelle mangfold og bidrar til dialog mellom ulike minoriteter og majoritetsbefolkningen. Selv om dette ikke er like åpenbart, virker det som om Flerkulturelle fokuserer mer på ulike typer arrangementet og foreningsarbeid, og at den primære målgruppen er 'ikke-norske'. Allmenne fokuserer mer på kunstneriske uttrykk. Selv om man her ikke henvender seg til noen spesielle målgrupper, kan manglende språklig tilrettelegging tyde på at man først og fremst retter seg mot 'norske' søkere. Hos begge tilskuddsordningene søkes det om over tre ganger så mange midler som det finnes penger på budsjettet, noe som fører til at de færreste mottar det beløpet de søker om. Det er et paradoks at jo mer realistisk prosjektene og budsjettene er, jo vanskeligere er det å fordele midlene.

Tilskuddsordningene opererer med fire ulike tekster, som setter rammene for interaksjonen på hver sin måte. Den mest 'overordnede' teksten er retningslinjene. Disse er ikke bare utformet på bakgrunn av målet med tilskuddsordningene, men er også av kommunale og nasjonale handlingsplaner og de politiske diskurser som gjelder. Retningslinjene er tekstene som kanskje i høyest grad gir et ytre uttrykk for institusjonens indre retorikk. Ikke bare søkerne må forholde seg til retningslinjene, også saksbehandler bruker dem til å støtte opp under sine vurderinger. Noen av informantene opplyser om at prosjektet tilpasses til hva som fremstår som viktig i teksten.

Retningslinjene gjenspeiler noen klare forskjeller i de to tilskuddsordningenes virke. Allmenne-retningslinjene er svært åpne. De stiller klare krav og er upersonlige, noe som reflekterer et asymmetrisk maktforhold. Språket er typisk en offentlig forvaltningsdiskurs, som posisjonerer tilskuddsordning og søker i et tjenesteyter-klient-forhold. Innsidekunnskap

og definisjonsmakt ligger hos det offentlige. Søkeren gis lite rom for å forhandle om søkeprosessen eller saksbehandlers posisjon. Mye av det samme gjelder retningslinjene for Flerkulturelle, men her åpnes det likevel i større grad for dialog. Videre er de mer målrettet (de viser hva som prioriteres, mot hva som *ikke* prioriteres) og viser større mottakerbevissthet. De er oversatt til flere språk og teksten er klarere skrevet. Disse trekkene går også igjen i svarbrevet, noe som viser at man er bevisst på og retter seg inn mot en målgruppe som består primært av 'ikke-norske'. Det viser seg også at dialog (som det eksplisitt legges opp til i retningslinjene) spiller en langt mer sentral rolle hos Flerkulturelle enn Allmenne.

Den formelle kontakten mellom søker og tilskuddsordningen etableres gjennom søknadsskjema. Igjen legger tilskuddsordningen sterke føringer på søkeren, ved at det skal svares på standardiserte spørsmål. Utfylling av formelle opplysninger er også typisk for institusjonell kommunikasjon. Skjemaene gir likevel litt rom for søkeren å posisjonere seg selv og prosjektet under «Beskrivelse av søker/prosjekt». I analysen av søknadsskjemaet til Allmenne ventet jeg å finne større grad av selvpresentasjon fra søkerens side i felt1, og flere argumenterende trekk i felt2. Det viste seg at begge disse språktrekkene hovedsakelig forekommer i felt2, mens «Beskrivelse av søker / organisasjon» stort sett er nøktern og rapport-preget. Jeg har ikke noe klart svar på hvorfor det er akkurat slik. Ellers spiller argumentene som ventet først og fremst på egen troverdighet og prosjektets gjennomførbarhet. Søknadene inneholder lite direkte appeller til saksbehandler (noe som er et interaksjonelt trekk og forutsetter mer likeverdige deltakerposisjoner). Alt i alt er ikke søknadene utpreget argumenterende, sjangermessig kan de heller kategoriseres som *forklaringer*. En grunn til dette kan være at retningslinjene som de 'svarer til' tar form av deskriptiver/instruksjoner, noe som ikke inviterer i særlig grad til å forhandle om tingenes tilstand. Øvrige funn som kan være interessante er at det virker som det lønner seg å fatte seg i korthet. Særlig hvis man har et godt rykte å spille på kan det virke kontraproduktivt å forklare seg for mye. Det virker også som det kan være vanskelig å overføre erfaring fra andre tilskuddsordninger med mer omfattende prosesser. Det er ikke nødvendigvis enklere å skrive en 'enklere' søknad.

Den mest markante forskjellen i søknadstekstene finnes ikke mellom søknader til Allmenne og Flerkulturelle, men mellom 'norske' og 'ikke-norske' søkere (som i dette materialet består av innvandrereforeninger). Søknadene fra innvandrereforeningene er generelt svært korte og stikkordpregede. Trass i en del skrivefeil er det ikke språket, men innholdet som gjør disse søknadene utfordrende for saksbehandler å ta stilling til. Informasjonen som kommer fram av søknadene i seg selv gir et svært begrenset beslutningsgrunnlag. I motsetning til Allmenne er regelen her at saksbehandler tar kontakt med søkerne. Slik avhenger beslutningsgrunnlaget hos Flerkulturelle i større grad av uformell kontakt, noe som også gir større rom for at saksbehandlers egne vurderinger og magefølelse spiller inn i behandlingsprosessen.

Hos Flerkulturelle tar man på seg en mer veiledende og støttende rolle. Samtidig stilles det også strengere krav til søkerne. Spesielt gjelder dette rapporteringen. Rapport skjema skiller seg fra Allmenne ved at man ikke bare spør om redegjørelser for eventuelle avvik, man etterspør informasjon om aktiviteten/prosjektet generelt. Mye av informasjonen man spør om overlapper med det som etterspørres i søknaden, slik fungerer rapporten mer som en utdyping av søknadsteksten. Et annet viktig trekk er at man etterspør kopi av samtlige kvitteringer fra arrangementet. I tillegg til det merarbeidet dette innebærer for søkerne, signaliserer dette også mindre grad av tillit. Flerkulturelle inntar altså en mer dobbeltsidig rolle overfor søkeren enn Allmenne, som er mindre støttende men også gir søkeren større grad av autonomi. Man kan kanskje si at der Allmenne legger opp til et tjenesteyter-klientforhold, legger Flerkulturelle mer opp til et voksen-barn-forhold.

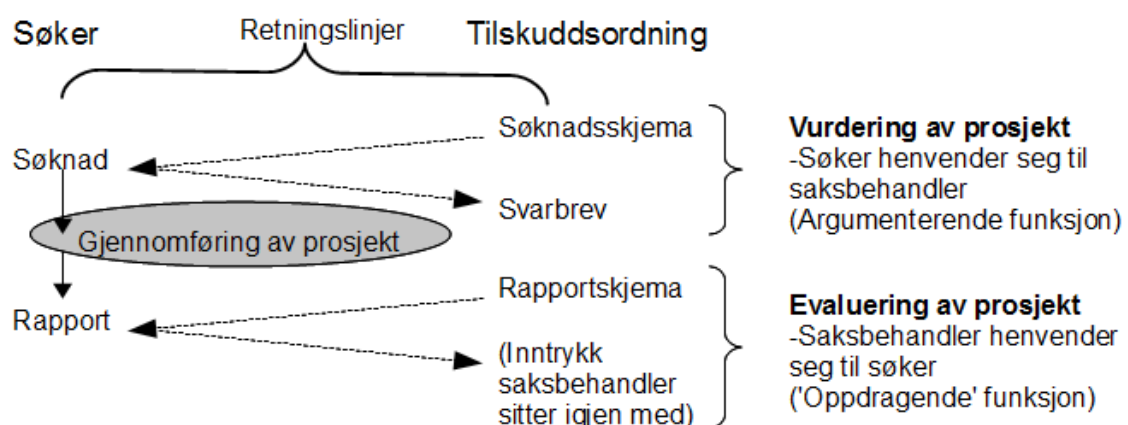
Rapportene som kom inn fra henholdsvis 'norske' og innvandrereforeninger ligger stilmessig nært opp til søknadstekstene, sistnevnte skriver mer kortfattet og oppramsende.

Rapport skjema hos Allmenne legger riktignok opp til en litt annen type tekst enn i søknaden. Søkeren skal kommentere på eventuelle avvik, indirekte kommuniseres det at prosjektet skal gjennomføres som beskrevet i søknaden, noe annet må gjøres rede for (saksbehandler sier riktignok i intervju at man har forståelse for at det må gjøres endringer i søknaden når man ikke får den støtten man har budsjettet med, noe som snarere er regelen enn unntaket). Det finnes også mange redegjørelser i rapportene til Allmenne, for eksempel åpner rapporten fra Studentband med «På grunn av den økonomiske usikkerheten fikk vi redusert noen av utgiftspostene i forhold til budsjettet». Disse tekstene er de mest gjennomgående

argumenterende i hele mitt materiale. Dette kan ses i sammenheng med at det her er tilskuddsordningen som *krever* en forklaring, og at søkeren står i fare for å miste pengene om ikke forklaringen er god. Det hender likevel relativt sjeldent at man mister tilskudd på grunn av avvik i rapporten. Utbetaling av tilskuddet er på en måte den endelige godkjenningen av prosjektet/rapporten, det ikke noen videre tilbakemelding fra saksbehandlers side. Det er riktignok slik at rapportene (både gode og dårlige) 'blir med' til neste års fordeling av tilskuddsmidler.

5.4.2 Hvordan 'snakker' tekstene sammen?

I dette avsnittet vil jeg utdype hvordan tekstene 'snakker' sammen. Bakgrunnen for dette spørsmålet ligger i det interaksjonistiske utgangspunktet jeg har i masterprosjektet. Som tidligere nevnt skiller det ikke i særlig grad mellom tale og tekst i faget anvendt språkvitenskap. Det forutsettes også at alle ytringer både er en respons på tidligere utsagn og knytter an til kommende ytringer, slik det beskrives gjennom begrepet *intertekstualitet* (Sarangi, in press1:14). Sånn sett er det helt naturlig å si at tekstene i materialet 'snakker sammen', ikke bare seg imellom men også med kulturen de er en del av. Jeg har allerede snakket en del om forholdet mellom tekstene og saksbehandlingsprosessen som sådan i avsnittet over. Her vil jeg gå enda nærmere inn på hvilken kommunikativ funksjon de enkelte tekstene utfyller. Jeg har forsøkt å illustrere kommunikasjonen i søkeprosessen gjennom figuren under.

Figur 3: Illustrasjon av søkeprosessen og hvordan tekstene 'snakker sammen'.

Med denne figuren vil jeg vise hvordan de enkelte tekstene snakker på vegne av henholdsvis søker og tilskuddsordningen, og hvilke konkrete tekster de snakker med. Legg merke til at selv om retningslinjene snakker på vegne av tilskuddsordningen, setter de rammene både for søker og saksbehandler. De får derfor en overordnet posisjon i figuren min. Det er likevel søknadsteksten som blir mest direkte påvirket av retningslinjene. Videre har jeg valgt å dele saksbehandlingsprosessen i to faser, vurdering og evaluering av prosjektet det søkes støtte til. I første fase er det søkeren som henvender seg til saksbehandler. Den formelle kontakten innledes ved at søkeren fyller ut søknadsskjema med beskrivelsen av det planlagte prosjektet. Søknaden beskriver prosjektet det søkes støtte til, i mange tilfeller blir prosjektet også direkte påvirket ved at man i søknaden forplikter seg til bestemte tiltak. Prosjektet/aktiviteten er temaet som hele denne 'samtaalen' dreier seg om. På bakgrunn av dette (og ofte andre, mindre formaliserte faktorer) gjør saksbehandler en vurdering om søknaden stemmer tilstrekkelig overens med de føringer som er gitt i retningslinjene. Det formelle vedtaket og eventuell begrunnelse får søkeren i form av svarbrev.

Etter gjennomføringen av prosjektet er det saksbehandler som, i billedlig forstand, henvender seg til søkeren med krav om å 'rettferdiggjøre' vedtaket om tilskudd (gjennom rapporten). Igjen skal søker fylle ut et skjema. Denne gangen skjer det ikke bare på grunnlag av retningslinjene og prosjektet, men også det som tidligere har blitt sagt i søknad og svarbrev. Man kan si at rapporten er i 'dialog' med flere tekster enn søknaden. Rapporten er også det som gir saksbehandler det endelige inntrykket av søkeren og prosjektet. Søkeren får ikke noen tilbakemelding på dette utover utbetaling av støtte. Unntaket er hvis noe er alvorlig galt i forhold til det opprinnelige vedtaket. Her er det igjen retningslinjene sammen med svarbrevet som setter rammene for omgjøring av vedtak. Selv om rapporten ikke får så dramatiske følger, vil saksbehandler sitte igjen med et positivt eller negativt inntrykk som blir med videre til neste års fordeling. Slik kan man si at disse tekstene ikke bare snakker med hverandre i den enkelte saksgangen, men også med kommende tekster. Riktignok er det bare saksbehandler som vet hvordan dette kan virke inn på kommende vedtak, da søkeren ikke får noen formell tilbakemelding.

Jeg vil understreke at dette kun er en billedliggjøring av prosessen, og er grovt forenklet. Pilene som går mellom de ulike tekstene her går én vei, men i realiteten vil tekstene i en viss

grad alltid påvirke hverandre begge veier. Forfatteren vil alltid ha leserens respons i bakhodet under skrivningen, og leseren vil ha alltid danne seg et bilde av forfatterens intensjon med å skrive teksten. Det er heller ikke slik at dette foregår som en strikt trinnvis prosess. Selv om rekkefølgen i søkeprosessen er formalisert, kan for eksempel hensyn til rapportering tenkes å virke like mye inn på søknad og gjennomføring av prosjektet som omvendt. Til sist tar denne figuren ikke høyde for alle de uformelle prosessene som spiller inn i saksbehandlingen. Dette gjelder særlig Flerkulturelle, der den uformelle dialogen spiller en sentral rolle.

5.4.3 Tekstenes samhandling og saksbehandlingsprosessen

Som nevnt har jeg valgt å dele inn saksbehandlingsprosessen i to faser. Disse har ulike funksjoner i forholdet mellom søker og saksbehandler. Den første fasen (vurdering av prosjekt) kjennetegnes ved at søkeren argumenterer for sitt prosjekt. Her 'konkurrerer' man mot andre søkere om å få en del av begrensede midler. Det handler altså om å selge seg inn best mulig. Hva som gjelder som gode argument bestemmes først og fremst av tilskuddsordningen. Søkeren må altså tilpasse seg virksomhetens interne retorikk, som først og fremst kommer til uttrykk gjennom retningslinjene. Riktignok kan også andre faktorer spille inn, for eksempel finnes det for en rekke prosjekter/aktiviteter et normert beløp som tildeles uavhengig av hvor mye det søkes om. Inntrykket saksbehandler sitter igjen med fra tidligere prosjekt/rapporter påvirker som nevnt også saksbehandlingsprosessen. Responsen på argumentene i søknaden kommer i form av tildeling av midler, og eventuell begrunnelse i svarbrevet. Siden svarbrevet stort sett er standardisert, gis det lite tilbakemelding på hva det er med akkurat dette prosjektet/søknaden som fører til tilskudd. Slik er læringspotensialet som ligger i dialogen mellom tekstene begrenset, og søkerne må i stor grad støtte seg til sin øvrige erfaringkunnskap for å finne de gode argumentene. Dette stiller spesielt krav til at retningslinjene faktisk uttrykker virksomhetens interne retorikk, da det stort sett dem søkerne har å forholde seg til.

Andre fase av søkeprosessen (evaluering av prosjekt) skiller seg fra første fase ved at søkeren ikke lenger deltar frivillig. Planleggings- og gjennomføringsfasen er over, og nå vil man fra tilskuddsordningens side vite om de lovnader som lå til grunn for vedtaket også har blitt fulgt opp. Denne delen av søkeprosessen har en 'oppdragende' funksjon. Her kommer det asymmetriske forholdet mellom søker og tilskuddsordningen til sitt fulle uttrykk, ved at

søkeren kan sanksjoneres om ikke ting er gjort som de skal, altså at prosjektet blir gjennomført som beskrevet i søknaden. Men som det også fremgår av søknadene i dette materialet, er det heller unntaket enn regelen at alt går som planlagt. Særlig ved større arrangement er det mange usikkerhetsmoment, og tilfeldigheter kan stikke kjepper i hjulene for den opprinnelige planen. Hvis tilskuddet blir mindre enn det man søkte om, må prosjektet naturlig nok nedskaleres. Det kan også være tilfelle at man har 'pyntet' litt på realitetene når man har argumentert for tilskuddet (søkerne jeg har intervjuet mener riktignok at dette ikke er gjort). For eksempel kan det ut fra rapportene til innvandrereforeningene virke som man har 'overbudsjettet' i søknadene. Her er det altså ofte et forklaringsbehov i rapportene, som realiseres retorisk i form av redegjørelser. Det er saksbehandlers rolle å slå ned på dem som 'går over streken' med avvik i søknaden. Denne responsen kan sies å være passiv, da det ikke gis noen konkret tilbakemelding hverken på arrangementet eller rapporten. Inntrykket saksbehandler sitter igjen med blir riktignok med videre til neste års fordeling. Igjen ser man altså en skjevhet i hvor mye kunnskap den enkelte parten sitter igjen med fra kommunikasjonsprosessen.

Jeg har her tatt for meg saksbehandlingsprosessen for begge tilskuddsordningene under ett. Det er som nevnt noen viktige forskjeller her, også i måten tekstene snakker sammen. Forskjellene finnes ikke så mye mellom tilskuddsordningene, som gjennom målgruppene 'norsk' og 'ikke-norsk'. Prosessen, slik jeg har beskrevet den så langt, er nok mer typisk for førstnevnte søkere. Søknadene og rapportene fra innvandrereforeningene inneholder mindre informasjon, og slik 'snakker' heller ikke tekstene like mye med hverandre. Også det at rapportskjema her omhandler mer generell info, gjør at de to fasene jeg har skissert opp skiller seg mindre fra hverandre. Mye av informasjonen i søknadene blir gjentatt i rapportene. Saksbehandler/tilskuddsordning tilpasser seg disse realitetene ved å følge opp søkerne mye tettere underveis i saksbehandlingen. Dette resulterer igjen i at dialogen tekstene imellom spiller en mindre rolle i vurderingsprosessen. Den uformelle dialogen er heller ikke så knyttet til den formelle saksgangen, noe som ytterligere visker ut skillet mellom de to kommunikasjonsfasene. På den ene siden åpner dette for at saksbehandlers egne vurderinger og magesfølelse spiller en større rolle, da man ikke er like bundet av formelle prosesser. Samtidig gir den uformelle dialogen mellom søker og saksbehandler langt større fleksibilitet knyttet til søkerens behov, og mye større potensial for tilbakemelding/læring.

6. Konklusjon

Med dette kapittelet har analysearbeidet kommet til veis ende, og det er på tide å runde av. Først vil jeg oppsummere funnene fra analysekapittelet og sette dem i sammenheng med problemstillingen og forskningsspørsmålene jeg presenterte innledningsvis. Dette er på mange måter konklusjonen for hele masterprosjektet. I 6.2 vil jeg gå tilbake til teori, metode og de analyseredskapene som sammen med materialet har dannet grunnlaget for konklusjonen. Jeg vil oppsummere hvordan teori, metode og analyse henger sammen, hva som har vist seg å være spesielt viktig, og mangler som har dukket opp underveis. Jeg vil også diskutere studiens nedslagsfelt og anvendelighet, og peke fram mot eventuell videre forskning. Selv om jeg med dette kapittelet runder av den faglige delen av arbeidet, har jeg lagt til enda et kapittel avslutningsvis med praktiske anbefalinger til dem som har deltatt i studien. Slik vil jeg også gi noe tilbake til informantene mine.

6.1 Oppsummering og forskningsspørsmål

I masterprosjektet har jeg forsøkt å svare på spørsmålet *hvilke rammer påvirker utforming og tolkning av søknadstekster?* Som en del av dette har jeg også tatt opp spørsmålet *hvordan stemmer søkerens presentasjon av eget prosjekt overens med virksomhetens (tilskuddsordningens) interne retorikk?* Disse spørsmålene har jeg forsøkt å svare på gjennom analysearbeidet, med utgangspunkt i den teori og metode jeg har presentert tidligere. Blant annet gjennom intervju med saksbehandlerne har jeg satt meg grundigere inn i hvordan tilskuddsordningene fungerer. Også intervju med søkerne har gitt meg mange viktige innsikter. Det mest håndfaste uttrykket for virksomhetenes interne retorikk finnes i tekstene som brukes, spesielt retningslinjene. Gjennom analysen av disse har jeg pekt på hvordan tilskuddsordningene setter rammene for kommunikasjonen, og hvordan søkerne posisjoneres. I lys av dette har jeg analysert søknadstekstene og rapportene, jeg har undersøkt hvordan de retter seg etter tilskuddsordningenes interne retorikk, og hvordan de enkelte tekstene 'snakker' med hverandre. Slik har jeg fra kontekstforståelsen, gjennom detaljert tekstanalyse og tilbake til det mer overordnede samhandlingsnivået fått dannet meg et bilde av saksbehandlingsprosessen i sin helhet. Underveis har det kommet fram forskjeller mellom de ulike tilskuddsordningene, og kanskje enda mer mellom ulike målgrupper. Dette har noen

klare konsekvenser for utformingen og tolkningen av søknadstekster. Gjennom hele masterprosjektet har jeg hatt informantenes ønsker og behov i bakhodet, og i siste kapittel vil jeg ta opp noen flere funn som kan være særlig relevant for dem. Videre vil jeg kort gi en kort gjennomgang av svarene jeg har fått på de enkelte forskningsspørsmålene.

På spørsmålet om *hvilke rammer settes for kommunikasjonen mellom søkere og tilskuddsordningene*, har jeg først sett på *hvem* som setter disse rammene. Som forventet viser det seg at det først og fremst er tilskuddsordningen som setter rammene. Dette er typisk for institusjonell kommunikasjon, der en av partene eier definisjonsmakten og har hovedansvaret for at aktiviteten gjennomføres på 'rett måte' (se avsnitt 2.3.2). Det er retningslinjene som setter de overordnede rammene for hvordan oppgaven kan løses, og dermed hvilken retorikk som gjelder i saksbehandlingen. Her er det ikke bare tilskuddsordningen som bestemmer rammene. Retningslinjene er også utformet på bakgrunn av kommunale og nasjonale handlingsplaner og de politiske diskurser som gjelder. Her settes dermed rammene for både søker og saksbehandler. Disse rammene operasjonaliseres i den formelle saksgangen gjennom blant annet søknads- og rapportskjema.

Samtidig som den institusjonelle konteksten setter rammene, påvirker den også *hvordan søkerne posisjoneres hos tilskuddsordningene*. Her ser man et typisk ekspert-lekmann-forhold, der tilskuddsordningen spiller en formynderrolle overfor søkeren. Selv om man i tekstene trekker på en form for offentlig forvaltningsdiskurs som oppskatter demokrati og grasrotengasjement, er det ingen tvil om hvem som eier definisjonsmakten. Tekstene åpner et visst rom for søkeren å posisjonere seg og forhandle om saksforhold, men ikke til å posisjonere saksbehandler eller forhandle om søkeprosessen. Her er det riktignok en viss forskjell mellom Allmenne og Flerkulturelle. Hos Allmenne signaliseres det gjennom tekstene avstand til søkeren, mens man hos Flerkulturelle i større grad ser leserens behov og oppmuntrer til dialog. Samtidig vitner rapporteringsprosessen om mindre grad av tillit enn hos Allmenne. Flerkulturelle inntar altså en mer dobbeltsidig rolle overfor søkeren. Allmenne opptrer mindre støttende, men gir også søkeren større grad av autonomi. Man kan kanskje si at der Allmenne legger opp til et tjenesteyter-klient-forhold, legger Flerkulturelle mer opp til et voksen-barn-forhold.

6. KONKLUSJON

Også ved spørsmålet om *hvordan tekstene 'snakker' sammen* finnes det markante forskjeller mellom tilskuddsordningene. Man finner en mer formalisert prosess hos Allmenne. Retningslinjene har en mer overordnet rolle, mens de øvrige tekstene snakker på vegne av henholdsvis søker og tilskuddordningen. Hver av tekstene fungerer både som svar på foregående tekster, og former responsen som kommer. Man kan skille mellom to slike spørsmål-svar-respons faser i saksbehandlingsprosessen. Først er det søkeren som henvender seg til saksbehandler, og som må argumentere for sin sak. I denne fasen foregår det en vurdering av prosjektet fra saksbehandlers side. I neste fase evalueres prosjektet. Her er det saksbehandleren som henvender seg til søkeren med et krav om å rettferdiggjøre den støtten som har blitt tildelt. Denne fasen kan sies å ha en oppdragende funksjon, ved at saksbehandler sanksjonerer dem som ikke holder det de lover i søknadene. Man kan si at prosjektet vurderes som 'godkjent/ikke godkjent', ettersom søkeren ikke får mer formell tilbakemelding utover utbetaling av tilskudd. Inntrykket saksbehandler sitter igjen med virker likevel inn på neste års fordeling, sånn sett kan man si at tekstene også snakker sammen på tvers av den enkelte saksbehandlingen.

Saksbehandlingen i sin helhet fungerer litt ulikt, ikke bare mellom de ulike tilskuddsordningene, men kanskje enda mer mellom målgruppene 'norsk' og 'ikke-norsk'. Her er det markante forskjeller i hvordan søknader og rapporter er skrevet. Hos sistnevnte er tekstene mer kortfattet og stikkordspreget. Dette har igjen konsekvenser for saksbehandlingen. Da tekstene ikke inneholder like mye informasjon, 'snakker' de heller ikke like mye med hverandre som hos de 'norske' søkerne. For å få tilstrekkelig beslutningsgrunnlag er det her vanlig at saksbehandler går inn i en uformell dialog med søkerne. Den formelle, skriftlige delen av saksbehandlingsprosessen blir dermed mindre strukturert og spiller en mindre avgjørende rolle. På den ene siden åpner dette for at saksbehandlers egne vurderinger og magefølelse får større spillerom, da man ikke er like bundet av formelle prosesser (og derav virksomhetens retorikk). Samtidig gir den uformelle dialogen mellom søker og saksbehandler langt større fleksibilitet knyttet til søkerens behov, og mye større potensial for tilbakemelding/læring (som ellers i stor grad mangler i saksbehandlingsprosessen). Med dette har jeg også svart på spørsmålet om det *finnes noen markante forskjeller mellom tilskuddsordningene/målgrupper*.

Med dette vil jeg komme tilbake igjen til det innledende spørsmålet, *hvordan stemmer søkerens presentasjon av eget prosjekt overens med virksomhetens (tilskuddsordningens) interne retorikk?* For det første kan dette besvares med at tilskuddsordningene opererer med noe ulik retorikk, alt etter hvilken målgruppe de retter seg mot. Allmenne retter seg først og fremst mot 'norske' søkere som søker støtte til ulike typer kulturarrangement. Her er saksgangen nokså formell, og bygger på et tjenesteyter-klient-forhold. Samtidig er retningslinjene nokså åpne, og søkeren gis forholdsvis stor grad av autonomi. At søkeprosessen er enkel, betyr ikke nødvendigvis at man kommer lenger med å kunne skrive en avansert søknad. Tvert imot skriver den som har fått mest uttelling i mitt materiale svært kortfattet, og lar omdømmet tale for seg. En av informantene uttrykker også at det er vanskeligere å rette seg etter 'sekkeposter' som Allmenne enn øremerkede midler.

Flerkulturelle tilskudd er i større grad rettet mot søkere som ikke har norsk som førstespråk, og aktiviteter som en del av foreningsarbeid. Dette gjenspeiles også i saksbehandlingsprosessen, som preges av mer vekt på uformell kontakt. Her spiller tekstene og den språklige utformingen en mindre sentral rolle. Søknaden til Flerkulturelle som skilte seg mest ut i mitt materiale var den som var mest omfattende og språklig velformulert. Her fikk man ikke særlig utbytte i form av tilskudd. Saksbehandler nevnte også i intervjuet at det at søknaden/prosjektet var så omfattende bidro til at den i første omgang fikk avslag. Det virker altså som en 'god tekst' ikke nødvendigvis er en god tekst, den må også passe inn med det som er forventet av målgruppen man retter seg mot. Utover det som er synlig for søkeren gjennom blant annet retningslinjene, spiller også en rekke mindre synlige faktorer inn i forhold til vurderingen av søknader. For eksempel finnes det for en rekke prosjekter/aktiviteter et normert beløp som tildeles uavhengig av hvor mye det søkes om. Inntrykket saksbehandler sitter igjen med fra tidligere prosjekt/rapporter påvirker som nevnt også saksbehandlingsprosessen. Den formelle responsen søkeren får fra saksbehandler er svært begrenset og avslører lite om slike skjulte sider ved virksomhetens retorikk. Her kan den uformelle kontakten med saksbehandler være en verdifull kilde til kunnskap.

6.2 Diskusjon og videre forskning

Noe av det som er unikt ved anvendt språkvitenskap som faglig tilnærming, er at det oppfordres til kritisk selvrefleksjon i mye større grad enn i andre fag. Dette har nok en sammenheng med at faget ikke er én helhetlig disiplin, men henter teori fra mange overlappende fagfelt. Slik vil det som regel være flere perspektiver og begrepsapparat tilgjengelig for å nærme seg et problem, noe forskeren må ta aktivt stilling til. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i interaksjonismen, som er en slags mellomposisjon mellom positivistiske og naturalistiske tilnærminger. Denne tilnærmingen åpner for å trekke inn forskningssubjektenes egne erfaringer i studien av et fenomen, men uten å benytte dem ukritisk eller begrense studien til slike erfaringer. Analyseobjektet er språket som sosial praksis, altså hvordan mening produseres gjennom sosial samhandling. Mening ses fra et interaksjonistisk perspektiv som et flytende, ustabilt og flertydig fenomen. All meningsfull handling avhenger av å kunne gjøre seg forstått i en sosial kontekst, og er dermed ikke noe som kan finnes i et enkelt individ eller ytring. Ut fra denne tilnærmingen er kompleksiteten i materialet noe som skal omfavnes, snarere enn å reduseres til statistiske variabler. Forskerens egen kunnskapsproduksjon kan heller ikke ses løsrevet fra personlige erfaringer og den sosiokulturelle konteksten.

Innenfor rammene for en interaksjonistisk tilnærming har jeg trukket inn en del begreper og teorier for å få større innsikt i det jeg studerer. Noen har jeg droppet underveis. Siden materialet mitt i hovedsak består av tekst, var jeg nødt til å benytte meg av en form for tekstanalyse. Her falt valget på kritisk diskursanalyse (CDA). Fordelen med CDA er at man trekker både samhandlingssituasjonen og overordnet sosial kontekst inn i analysen, noe som mangler i mer lingvistisk-orienterte tilnærminger. CDA oppfordrer også til kritisk refleksjon, både rundt fenomenet man forsker på og kunnskapen som produseres. Jeg har riktignok måttet tilpasse analysemodellen for at den skulle passe til mitt materiale og problemstilling. Omstendighetene har ikke tillatt meg å trekke inn den overordnede sosiale konteksten i særlig grad, og jeg har valgt å fokusere mer på hvordan tekstene 'snakker' sammen enn hvilke diskurser som blir brukt.

I tillegg til de Halliday-inspirerte tekstanalyseredskapene har jeg trukket inn retoriske virkemidler og argumentasjon i analysen. Grunnen er at man forsøker å *oppnå noe* med disse tekstene, gjennom analysen har jeg forsøkt å vise hvordan. At vi *gjør* ting gjennom språket er et sentralt faglig premiss, som jeg også har vært inne på med språkhandlingsteori. Særlig redegjørelser har vært nyttig å se på, da de spesielt godt synliggjør forholdet og forpliktelsene mellom deltakerne i kommunikasjonen. Identitet og deltakerposisjoner er en annen ting jeg har sett på. Identiteten til deltakerne og hvordan de posisjonerer seg spiller en sentral rolle i en interaksjonistisk tilnærming. Språk, samhandling og identitet er her uløselig knyttet sammen. Det viste seg også at deltakerrollene og kommunikasjonsprosessen er sterkt preget av en institusjonell kontekst.

Jeg har også trukket inn klarspråkperspektivet i masterprosjektet. Dette er tradisjonelt ikke en anvendt-språkfaglig innfallsvinkel, samtidig som mye av problemstillingene og de praktiske anbefalingene passer godt overens med mitt fagfelt. Såvidt meg er bekjent har det ikke blitt brukt en interaksjonistisk tilnærming og CDA sammen med klarspråkperspektivet tidligere. Masterprosjektet mitt skiller seg også ut ved at jeg har studert tekster *fra* befolkningene *til* det offentlige, mens klarspråkarbeidet vanligvis dreier seg om offentlig massekommunikasjon. Klarspråkperspektivet er i stor grad normativt. I denne studien har det fungert mer som vurderingsgrunnlag for hva som er 'gode tekster' med tanke på språklig formulering og struktur. Resten av anvendt-språkperspektivet fungerer mer analytisk, for å beskrive i detalj hva som faktisk skjer.

Når det er sagt ser jeg i ettertid at utbyttet av klarspråkperspektivet har vært begrenset. De rådene som gis er generelle, og ofte påpeker de det åpenbare (for meg som anvendt-språkstudent). For å få en virkelig forståelse av kommunikasjonsprosessen og hvordan den kan optimeres, kreves en mer inngående analyse som også tar høyde for den konkrete konteksten og hvem som er involvert. For eksempel må søknadene til Flerkulturelle vurderes i lys av forfatternes språklige bakgrunn, og hvordan saksbehandlingsprosessen utspiller seg i sin helhet. Her var det faktisk tilfellet at den søkeren som hadde formulert seg best språklig falt gjennom på andre områder. I ettertid ser jeg også at jeg har manglet et godt analyseredskap for å se på skjematisk oppsett og digital kommunikasjon, da dette kan ha hatt innvirkning på hvordan søknadsskjemaene har blitt fylt ut. For eksempel har jeg ingen god

6. KONKLUSJON

forklaring på hvorfor det ikke er større grad av selvpresentasjon under «Beskrivelse av søker/organisasjon» i Allmenne-søknadsskjemaet.

Valget av metode og forskningsspørsmål har i stor grad vært formet av materialet og behovet til informantene. Anvendt språkvitenskap er primært en problemorientert disiplin, som betyr at forskningen først og fremst brukes til å løse praktiske problem. Dette innebærer at forskningen i større grad legitimeres av umiddelbar nytteverdi enn at den skal bidra til utvikling av fagfeltet. Jeg har satt meg som minstekrav at masterprosjektet skal kunne gi noe tilbake til informantene mine. Det skal tilbys et metaspråk for å tolke den kommunikasjonen som blir studert, men jeg vil også gi noen praktiske råd (se neste kapittel). Samtidig er masterprosjektet 'bestilt' av NTNU, og legitimeres sådan faginternt. Denne dobbeltheten i forhold til målgruppe og legitimering er noe jeg har vært nødt til å balansere gjennom hele arbeidet mitt. Om jeg klarer å balansere rett, vil resultatene av mine studier få en praktisk nytteverdi for mange, samtidig som jeg håper å kunne bidra med nye perspektiver på anvendelsen av teori. Faren er at prosjektet faller mellom to stoler, og ingen får særlig utbytte av det. Dette gjenstår enda å se. Hva er ditt utbytte av å ha lest denne studien?

Med masterprosjektet håper jeg også å kunne peke ut kursen for videre forskning. Som nevnt har jeg innen min fagtradisjon ikke funnet tidligere forskning på dette feltet. Det er riktignok gjort en del klarspråkarbeid med hensyn til offentlig kommunikasjon. Jeg kan tenke meg at offentlige tilskudd også har vært tema i for eksempel sosiologiske og økonomifaglige studier. Styrken i å studere dette i et anvendt-språkperspektiv er slik jeg ser det at man får et grunnlag både for å si noe om hvordan prosessen utspiller seg gjennom praktisk samhandling, og hvilke overordnede rammer som spiller inn. Ved å studere kommunikasjonen mellom søkerne og tilskuddsordningene som *samhandling* og ikke for eksempel massekommunikasjon fra det offentliges side, får man et mye rikere bilde av de faktorene som spiller inn på utformingen av den enkelte teksten og hvilken rolle tekstene spiller for saksbehandlingsprosessen i sin helhet.

Det må riktignok også sies at denne studien er svært begrenset. Den tar kun for seg tolv søkere fra to tilskuddsordninger i én kommune. Overføringsverdien av resultatene må derfor ikke strekkes for langt. Mye tyder på at andre tilskuddsordninger følger andre standarder for hva som er en 'god' søknad. Noe av grunnen til begrensningene er at dette har vært en

kvalitativ studie. Det vil si at jeg har jobbet for å få et detaljert innblikk i et begrenset materiale. Alternativet ville vært en mer omfattende kvantitativ studie. Problemet med dette er at man risikerer å si lite av verdi om et stort materiale. Særlig når området som studeres er såpass upløyd mark er det vanskelig å finne meningsfulle kategorier for statistiske funn. Verdien av studien min er kanskje først og fremst å gi noen grunnleggende innsikter i et område som kan bygges på i videre forskning, både gjennom kvalitative og kvantitative metoder. Det finnes også mange beslektede områder der studier som denne kan ha samfunnsmessig relevans, det trenger ikke bare handle om offentlige og private tilskudd til kulturarrangement. Også tildeling av idrettsmidler, distriktutviklingsmidler, vitenskapelige stipender, offentlige anbud, bedriftsutviklingsstøtte, og en hel mengde andre aktiviteter kan tenkes å bygge på de samme grunnleggende kommunikasjonsprosessene som jeg har beskrevet her. Det vil også være mulig å bygge direkte videre på arbeidet jeg har gjort. For eksempel vil en kommende anvendt-masterstudent kunne ta for seg problemstillingen som ikke jeg rakk å se særlig nærmere på, nemlig hvilke konsekvenser sammenslåingen av tilskuddsordningene fra 2012 har for søkeprosessen. Dette er også noe kommunen vil ha interesse av, og sikkert kan være behjelpelig med å gjennomføre.

7. Anbefalinger

I dette siste kapittelet vil jeg komme med noen praktiske tips og anbefalinger, rettet til dem som har vært involvert i masterprosjektet. Når jeg har kommet hit har jeg lagt det faglige arbeidet bak meg, så dette kapittelet må ikke leses med samme briller som resten av masteren. Anbefalingene bygger riktignok på teorien og analysearbeidet jeg har gjort så langt, men her tar jeg meg større frihet til å trekke inn personlige erfaringer og gjøre kvalifiserte gjetninger. De må derfor ikke leses som vedtatte sannheter. Grunnen til at jeg har med dette kapittelet er først og fremst at jeg vil gi noe tilbake til informantene mine, noe det også blir oppfordret til i min fagtradisjon. I første delkapittel vil jeg gi noe tilbake i form av praktiske tips til søkerne. Det handler både om utforming av tekst, og praktiske vurderinger som skal sikre en velinformert tilnærming til søkeprosessen. Mange av disse vurderingene vil jeg bygge videre på når jeg kommer med praktiske tips til saksbehandlerne. Her handler det i stor grad om hvordan man kan nærme seg søkerens behov, særlig behovet for informasjon. Jeg trekker også inn klarspråkperspektivet, og vurderer hvordan Flerkulturelle tilskudd fungerer i forhold til Allmenne. Til slutt vil jeg gå kort inn på den nye tilskuddsordningen fra 2012. Dette var opprinnelig en del av problemstillingen min, som jeg måtte kutte på grunn av tid- og plasshensyn. Det er kanskje her jeg kommer med de mest relevante tipsene til saksbehandlerne som har deltatt i min studie.

7.1 Praktiske tips til søkerne

Første tips til søkerne handler ikke om de kommunikative, men de praktiske omstendighetene rundt søkeprosessen. Uansett hvor flott prosjekt du har og hvor godt du formulerer deg i søknaden, kan du ikke søke om hva som helst. Hos de to tilskuddsordningene jeg har studert søkes det over tre ganger så mange midler enn det er penger i budsjettet. Det samlede budsjettet er heller ikke allverden med tanke på kommunens størrelse, og har ikke blitt økt på lenge. Samtidig har antallet søkere steget jevnt (det er uklart om dette skyldes økt aktivitet i kulturlivet, eller om flere har blitt klar over tilskuddsordningene). Et paradoks er at jo bedre prosjektene og søknadene blir, jo vanskeligere er det å fordele midlene. Særlig når retningslinjene er såpass åpne ligger lista høyt for å gi avslag, og det kuttet over hele linja istedet. Søkerne må derfor være forsiktige med å skru opp forventningene, samme hvor god

søknaden er. Noen av informantene som har lengre erfaring med å søke midler understreker også at de ikke regner med å få hele beløpet. Selv om det kan føles betryggende å søke til en lokal tilskuddsordning med åpne kriterier, kan det lønne seg å undersøke mer målrettede tilskuddsordninger. Særlig på statlig plan finnes en noen mer obskure støtteordninger med store budsjett og relativt få søkere.

Det finnes også en del normer for hva man kan få av tilskudd til ulike typer arrangement. For eksempel gis det hos Allmenne vanligvis 4000 i støtte til konsertarrangementer, hos Flerkulturelle er som regel 5000 den øvre grensen for nasjonaldagsfeiringer. Det finnes riktignok unntak, som søknaden fra Svein Dalen eksemplifiserer. Mange tilskuddsordninger, inkludert dem jeg har studert her, legger ut lister over tidligere tildelinger på nett. Dette kan være en viktig ressurs for søkeren. Her får du en innsikt i hvilke prosjekter som vanligvis får støtte, og hvor mye. Dette kan være nyttig å ha oversikt over allerede i prosjektplanleggingsfasen, så du vet hvor høyt det er realistisk å legge ambisjonene.

Retningslinjene er selvsagt også viktig å legge vekt på. Disse skal ikke bare fungere som guide for søkerne, de legger også føringer for hvordan saksbehandler skal behandle søknadene. De skal kunne rettferdiggjøre beslutningen om å gi tilskudd eller ikke, og innehar således en viktig retorisk funksjon. Søkeren må spørre seg selv: «Hva vil kunne oppfattes som gode argumenter ut fra den retorikken som ligger til grunn for retningslinjene?» I tillegg blir beslutningsprosessen gjerne påvirket av ytre forhold. Som regel jobber stat og kommune med ulike satsingsområder fra år til år. Dette kommer ikke nødvendigvis fram i retningslinjene, men søknader som retter seg mot disse satsingsområdene får gjerne mer positiv behandling. Ellers kan det lønne seg å ta opp tema som er spesielt aktuelle i samfunnsdiskursen, så her gjelder det å følge med.

For å oppsummere er altså retningslinjene den viktigste ressursen for å finne gode argumenter for prosjektet. For å få et bilde av hva det er realistisk å spørre om kan du også sjekke lister over tidligere tilskudd. Kommunale og statlige handlingsplaner kan være verdt å sette seg inn i, for å finne områder som det er spesielt stort fokus på og som du kan vektlegge i ditt prosjekt. Til sist har størrelse på budsjettet og antall søkere ha mye å si for hva du kan søke om. Noen tilskuddsordninger har mer penger enn det blir søkt om, her kan det hende de går og venter på det ene flotte prosjektet som de kan øse ut penger til og få med i

årsmeldingen. Mye av denne informasjonen om dette er offentlig tilgjengelig. Dersom den ikke er det, skader det ikke å spørre. Det kan være snakk om noe så enkelt som: «Hvor mye penger er det realistisk å søke om til denne typen prosjekt?» Selv om det ikke oppfordres direkte til kontakt, er det som regel mulig å finne kontaktinfo til noen du kan snakke med. Som vi har sett særlig hos tilskuddsordningen Flerkulturelle, kan den uformelle kontakten spille en viktig rolle i saksbehandlingen. Det er også en kjent sak fra blant annet jobbintervju at hvis du først har gjort navnet ditt kjent hos beslutningstakeren, vil det ofte virke positivt inn når du senere skal vurderes.

En annen viktig faktor som spiller inn er omdømme. Et godt eksempel på dette er søknaden til Svein Dalen. Han har søkt om støtte til samme arrangement i ti år, og er også velkjent i det lokale musikkmiljøet. Han kjenner ikke saksbehandler direkte, men omdømmet snakker såpass godt for ham at han kun trenger å skrive noen få linjer og likevel får han full uttelling på søknaden. Omdømme er altså verdifullt, men det tar også tid og arbeid å bygge opp. En helt fersk søker kan altså ikke regne med å få fullt uttelling, uansett hvor bra prosjekt og søknad hun har (hos Flerkulturelle lar man riktignok tvilen komme ferske søkere til gode). Omdømme er et godt argument for å være oppriktig overfor saksbehandler. Det kan være fristende å pynte litt på realitetene for å fremstå som flinkere eller mer trengende enn man er. Det kan likevel straffe seg i det lange løp, sannheten har en tendens til å komme for dagen til slutt. Særlig gjelder dette rapporteringen. Det er i avviket mellom søknaden og rapporten at den endelige vurderingen av prosjektet skjer. Det er derfor også her det er viktigst å argumentere godt for seg. Det er ingen krise at ikke alt gikk som planlagt, så lenge man har en god forklaring på hvorfor ting ble som de ble. Dette er likevel ingen erstatning for et grundig arbeid i planleggingsfasen. Selv om det ikke gis noen direkte tilbakemelding på rapportene, 'blir de med' til senere års tildelinger. Arbeidet med rapporteringen må derfor ikke undervurderes. Saksbehandler nevnte også i intervju at hvis man ser et arrangement år etter år går med store overskudd, eller at midlene brukes til andre ting enn det søkes til, kommer det til å ha konsekvenser for senere tildelinger. Det svekker omdømmet. En annen ting som du må være obs på angående omdømme, er at det ikke alltid er lett å 'overføre' fra én tilskuddsordning til en annen. Også utskifting av saksbehandler kan ha konsekvenser. Omdømmet er altså verdifullt, men flyktig.

En sak som kom opp i flere av intervjuene med søkerne, var utforming av budsjett i søknaden. Problemet ligger i at man må budsjettere med alle pengene det søkes om. Særlig når det søkes om støtte fra flere hold kan dette gi et svært urealistisk budsjett, da man i realiteten kanskje regner med å få halvparten av midlene som er søkt. Selv om saksbehandlerne vil ha noe forståelse for dette, kan det fort ende opp i en ond sirkel: Søkerne må blåse opp utgiftspostene i budsjettene for å få dem til å gå opp, som fører til urealistiske budsjett og mindre uttelling på søknaden, som igjen må kompenseres for gjennom å søke enda mer midler som blåser opp budsjettet enda mer. Informantene mine oppga riktignok at de ikke overbudsjetterer for å sikre seg mot lav uttelling på søknaden, men det begrensede rapport-materialet fra Flerkulturelle tyder på det motsatte. I tillegg til at dette fører til hodebry for både søkerne og saksbehandlerne, vil budsjettene i søknadene være uegnet som styringsredskap.

Jeg har ikke noen fasitløsning på dette problemet, men jeg har et forslag. Jeg vil anbefale å først utarbeide et realistisk budsjett som også fungerer som styringsredskap. Når det søkes om støtte ville jeg utarbeidet et nytt budsjett, som tar utgangspunkt i det realistiske budsjettet men også viser hva man ønsker å oppnå hvis man skulle få full uttelling på søknaden. Her er det viktig å være åpen rundt dette når man søker penger. Dette kan bidra til å synliggjøre overfor saksbehandler hva tilskuddet skal brukes på, samtidig som det hjelper søkeren med å reflektere rundt hvilke mål man ønsker å oppnå med prosjektet. Her er det ikke noe i veien for å trekke inn noen av målene fra retningslinjene for tilskuddsordningen eller den kommunale handlingsplanen. Om man ikke får full uttelling på søknaden er det bare å falle tilbake på det opprinnelige budsjettutkastet.

Når det kommer til selve søknadsteksten kan det være verdt å se på sjekklisten for klarspråk i avsnitt 4.4.3. Tegnsetting og rettskriving kan selvfølgelig være en fordel å ha på plass, men generelt er det innholdet/argumentasjonen og ikke språket som sådan som har mangler. Man kan si at jo lengre opp på sjekklista for klarspråk du kommer, jo viktigere er rådene. Et råd som også saksbehandler for Allmenne understreket, er å fatte seg i korthet. Selvsagt ikke så kort at teksten ikke sier noe, slik det er tilfelle i flere av søknadene fra innvandrerforeningene. Teksten må være spisset mot det man søker støtte til, og skal ikke dra inn alt annet rundt. Dette må også knyttes opp mot budsjettet. Det er enklere å komme med et oppkok av mål og verdier enn en konkret forklaring på hvordan de skal nås. Et annet tips var å heller legge ved

bilder enn tekst som vedlegg (jamfør ordtaket om at et bilde sier mer enn tusen ord). Det er i alle fall et krav om at alle nødvendige opplysninger skal kunne leses ut fra søknadsteksten. Jeg vil komme tilbake til vedlegg om litt.

Sjekklista for klarspråk kan være et nyttig redskap for å skrive en god tekst, men den er også veldig generell. At innholdet er relevant og logisk strukturert, garanterer ikke en god tekst. Her vil jeg trekke inn retorikken, og særlig hvordan man må fremstå som troverdig og tilpasse seg mottakerens behov for effektivt å formidle et budskap (se delkapittel 2.4 for mer om retorikk). Som nevnt i analysen er det ved søking om tilskudd snakk om en form for institusjonell kommunikasjon, der det først og fremst er tilskuddsordningene/det offentlige som definerer rammene for interaksjon. Således må søkeren også rette seg etter disse for å oppnå suksess. For eksempel vil det ikke nødvendigvis føre fram å uttrykke seg varmt og personlig, når tilskuddsordningen i sine tekster distanserer seg fra leseren og inntar en formynderposisjon. Det er heller ikke nok å simpelthen gjenta de verdier og diskurser som fremgår av for eksempel retningslinjene. Dette er enkelt å gjennomskue.

En god argumentasjon vil spille på de samme strengene, men på en kreativ måte som tilfører noe mer enn hos den man går i dialog med. Dette illustreres i kontrasten mellom søknadstekstene i vedlegg 12 og 13. Kreativ bruk av diskurser krever god språklig, og ikke minst kulturell kompetanse. Til sist er det viktig å være obs på at ulike tilskuddsordninger kan ha ulike forventninger til søknadstekstene. Dette kommer godt fram i søknadene fra Interesseorganisasjon og kanskje spesielt Norsk ungdomsforening. Hos begge har man mye erfaring med å søke hos tilskuddsordninger med mer omfattende søkeprosesser, og skulle derfor ha gode forutsetninger for å søke også her. Begge søknadene var svært omfattende, og særlig den fra Norsk ungdomsforening var velskrevet og inneholdt detaljerte vedlegg. Likevel var uttellingen begrenset. Dette er klare eksempler på at i tillegg til å være godt språklig formulert, må søknadene også innfri de forventningene som finnes hos tilskuddsordningene. Det kan altså se ut som det ikke nødvendigvis er enklere å skrive en 'enkler' søknad.

Én type tekster som jeg ikke har tatt opp i analysen er vedlegg. Det er heller ikke så vanlig, i mitt materiale er det kun Studentband og Norsk ungdomsforening som har sendt inn vedlegg. Hos førstnevnte var vedlegget skrevet på forhånd. Mye av teksten i søknaden var hentet

herfra. Informasjonen i vedlegget mer en utdyping av søknadsteksten enn at det blir presentert noe nytt. Søknaden i seg selv kan sies å oppfylle kravet i retningslinjene om at «alle nødvendige opplysninger **skal** kunne leses ut fra det ferdig utfylte søknadsskjema.» (forfatterens utheving). Slik kan vedlegget sies å være overflødig, jeg kan heller ikke se at det har påvirket saksbehandlingen på noen nevneverdig måte. Norsk Ungdomsforening sendte med en omfattende prosjektskisse i sin søknad. Denne søknaden førte ikke fram, først etter vedtaket ble påklaget og prosjektbeskrivelsen ble tilspisset fikk man et mindre tilskudd. Her virker det ikke som vedlegget har hatt sin tilsiktede effekt. En av saksbehandlerne nevner i intervju at søknaden var vel omfattende, hun oppgir også at hun helst ikke vil ha inn vedlegg. I min studie virker altså som om vedlegg ikke spiller noen større rolle i saksbehandlingsprosessen, i verste fall kan de virke inn negativt.

7.2 Praktiske tips til saksbehandlerne

Mange av de tipsene jeg har gitt til søkerne, vil også være aktuell for saksbehandlerne. Det handler først og fremst om å ha forståelse for søkerens behov og utfordringer. At budsjettene må bli urealistiske når man ikke kan regne med å få det man søker om. Å være tilgjengelig for kontakt. Å sørge for at all nødvendig informasjon er tilgjengelig og forståelig for søkerne. Kommunikativt hviler det et spesielt tungt ansvar på tilskuddsordningene. Som jeg har vært inne på i analysen kan kommunikasjonen mellom søkerne og saksbehandlerne/tilskuddsordningene sies å foregå i en institusjonell kontekst. Det er først og fremst sistnevnte som setter rammene og eier definisjonsmakten. Snarere enn et hinder kan dette være en ressurs for samhandlingen, da klare rammer og rollefordeling gjør saksbehandlingsprosessen gjenkjennelig og forutsigbar. Men da er det desto viktigere at det hersker åpenhet og klarhet om hvilke rammer som gjelder. Søkerne skal slippe å måtte gjette seg til hva saksbehandlerne *egentlig* ser etter.

Det viktigste enkeltdokumentet for å definere de kommunikative rammene er retningslinjene. Her må et minstekrav være at de følger klarspråk-kravet om et «korrekt, klart og brukertilpasset språk i tekster fra det offentlige» (Eklund, 2010:141). Utforming av retningslinjer vil også være et typisk område for klarspråkarbeid. I avsnitt 5.2.1 har jeg gjort en mer detaljert analyse av retningslinjene til Allmenne og Flerkulturelle. Her viste det seg

også at retningslinjene til Allmenne har et språklig forbedringspotensial. Men gode språklige formuleringer er bare én side av god kommunikasjon. Man må også ta søkerens behov med i betraktningen. Dette gjelder spesielt tilskuddsordninger som Flerkulturelle, der språk og kultur kan være en utfordring. Det er også gjort en rekke grep for å få til dette. Retningslinjene er oversatt til flere språk, tekstene fra tilskuddsordningen er generelt mer direkte og informative, og overflødig informasjon er kuttet ut. Men ikke minst er det forskjeller i den praktiske saksbehandlingsprosessen. Her er det mye vanligere med uformell kontakt mellom søker og saksbehandler. Ofte er det saksbehandler som tar initiativ til kontakt, og hun spiller en mye mer aktiv og støttende rolle overfor søkeren. Dette resulterer i at de formelle, skriftlige prosessene spiller en mindre rolle, og det åpnes et større rom for saksbehandlers personlige preferanser og magesfølelse i vurderingen. Samtidig gir den uformelle dialogen langt større fleksibilitet knyttet til søkerens behov, og større potensial for tilbakemelding/læring.

Det er helt nødvendig at søkeprosessen tilpasses til de søkerne som ikke har norsk som førstespråk. Tekstene fra innvandrereforeninger i mitt materiale er i seg selv ikke tilstrekkelige for å danne et godt beslutningsgrunnlag. Uten den uformelle dialogen hadde antakelig ikke denne tilskuddsordningen fungert. Tildelingene ville vært mer eller mindre vilkårlige, eller så ville de språklig svakere søknadene falt gjennom. Samtidig som saksbehandler/tilskuddsordningen opptrer som mer støttende og personlig, viser man mindre tillit enn hos Allmenne, ved at det spørres om samtlige kvitteringer i rapporten. Dette har bakgrunn i at man tidligere har opplevd mange uregelmessigheter i regnskap, og derfor har måttet skjerpe rapporteringskravet. Saksbehandlingsprosessen er altså tilpasset søkeren på både godt og vondt. Denne tilpasningen er helt nødvendig, og må ikke bli nedprioritert i sammenslåingen av tilskuddsordningene. Siden Allmenne ikke retter seg mot en spesiell målgruppe (den 'norske' søkeren fungerer her mer som referansepunkt, som spesifikke målgrupper kan skilles ut fra). Dette er i tråd med at tilskuddsordningen skal være svært åpen. En av informantene uttrykte riktignok at slike åpne tilskuddsordninger oppleves som mer uklare, og kan være vanskeligere å rette seg etter enn øremerkede midler.

Selv om tilskuddsordninger som Allmenne er åpne og retter seg mot 'norske' søkere, betyr det ikke at man kan ta lett på kommunikasjonsprosessen. Paradoksalt nok fungerer begrensninger i nedslagsfelt og målgruppe som tolkningsmessig ressurs for søkerne. På

samme måte som generelle søknader gir et tynt beslutningsgrunnlag for saksbehandlerne, gir generelle retningslinjer lite å ta tak i når søkerne skal forme sine argumenter. Videre betyr det at søkeren er 'norsk' ikke at hun automatisk vil skjønne alt du sier. Kommunikative utfordringer oppstår ikke bare mellom ulike førstespråk, men også på grunnlag av utdanning, yrkesgrupper, subkulturer og ulike erfaringer. Saksbehandleren kan føle seg forpliktet til å skrive i en stil som 'hører hjemme' i tilskuddsordningen, uten å tenke på hvordan det oppfattes hos leseren. «Den meningen som skapes i møtet mellom tekst og leser, er aldri nøytral, og derfor kan en formulering man selv oppfatter som nøytral og presis, virke både skremmende og uvennlig på andre» (Eklund, 2010:144).

Videre kan det være mye å tjene på å være åpen også om de mer skjulte prosessene i saksbehandlingen. For eksempel skulle det ikke være noen grunn til å skjule at det søkes om over tre ganger så mye penger som det finnes midler, og at det finnes normerte tilskudd for en rekke aktiviteter. Dette er informasjon som kan være svært verdifull for søkeren. Til sist finnes det et utappet læringspotensiale i (mangelen på) tilbakemelding. Dette gjelder særlig i andre fasen av kommunikasjonen, når prosjektet skal evalueres. Dette har jeg vært grundigere inne på i avsnittene 5.4.2 og 5.4.3. Rapporteringen har en viktig 'oppdragende' funksjon, som her ikke ivaretas fullt ut. Dette bygger ytterligere opp under kunnskapskløften mellom saksbehandler og søkere. Jeg vil forsøke å billedliggjøre dette gjennom en analogi hentet fra et klasserom.

I første fase av søkeprosessen er det søkeren som henvender seg til saksbehandler (se figur 3 på side 107). Dette kan illustreres ved at læreren spør et spørsmål til klassen, og den som svarer bra får lærerens anerkjennelse. Læreren spør spørsmålet, en elev rekker opp hånda, svarer, og læreren gir en kort vurdering av det som har blitt sagt. Jo bedre elevene svarer, jo mer anerkjennelse får eleven ta med seg hjem på slutten av skoledagen. Elevene som ikke har noe behov for anerkjennelse, eller ikke kan svare, holder stilt. I neste fase (når prosjektet skal evalueres) kan man forestille seg at læreren tar for seg én og én elev, og *krever* svar på en gitt oppgave. Hvis eleven svarer tilfredsstillende får hun godkjent, hvis ikke må hun hjem og gjøre oppgaven om igjen. Læreren gir ikke noe videre vurdering av oppgaven, men hun sitter igjen med et inntrykk av elevenes prestasjonsnivå som blir med videre når de skal vurderes senere. Akkurat denne formen for spørsmål-svar-respons sekvenser er typisk for

klasseromsinteraksjon, og er et resultat av lærerens høyere status og kunnskap i denne settingen (jamfør ekspert-lekmann forholdet i institusjonell kommunikasjon). Det viser seg også i forskning på klasseromsinteraksjon at det først og fremst er lærerens respons som har betydning for hvor mye kunnskap elevene får ut av interaksjonen. Responsen fra saksbehandler til søkerne er svært begrenset, særlig på gjennomføring/rapportering. Den kan sammenlignes med en bestått/ikke bestått-vurdering. Dette er en del av saksbehandlingsprosessen som etter min mening har blitt viet for lite oppmerksomhet. Selv om en omfattende tilbakemelding på hver søknad vil være tidkrevende (flere av informantene opplyste om at de allerede nå synes saksbehandlingen tar for lang tid), er det potensielle læringsutbyttet for søkerne, og derav bedre prosjekter og søknader, desto større.

7.3 Ny tilskuddsordning fra 2012

For å runde av mine anbefalinger vil jeg komme kort inn på sammenslåingen av tilskuddsordningene, og den nye tilskuddsordningen fra 2012. Dette var egentlig en del av den opprinnelige problemstillingen min, men jeg har måttet legge den fra meg på grunn av tid- og plasshensyn. Jeg vil likevel ta opp noen betraktninger jeg har rukket å gjøre gjennom masterprosjektet. Sammenslåingen er allerede et faktum, men ikke alt det praktiske har kommet på plass enda. For eksempel er det ikke blitt utformet noe nytt søknad- og rapportskjema til denne tilskuddsordningen, her støtter man seg på eksisterende maler. Slik vil vurderingene jeg gjør her fortsatt kunne ha direkte innvirkning på den nye tilskuddsordningen og utformingen av tekstene som skal benyttes.

Nye retningslinjer er riktignok allerede på plass. Gjennom samtaler med saksbehandlerne har jeg fått vite at utformingen av disse har krevd mye arbeid, man forsøkte å få med alt som gikk inn under de gamle tilskuddsordningene. Dette innebærer at de nye retningslinjene er litt mer omfattende enn de gamle. Samtidig er teksten mer konsekvent og oversiktlig enn særlig de gamle Allmenne-retningslinjene. Mye av innholdet er fortsatt velkjent. Teksten er også blitt mer informativ, ved at det opplyses både om hva som prioriteres og ikke. Det henvises også til kommunens handlingsplaner om hva som kan være spesielt aktuelt å søke støtte til. Selv uten at de har lest masterprosjektet, har saksbehandlerne her oppfylt mange av de anbefalingene jeg ville gitt dem. Den ene tingen jeg savner her, som var med i retningslinjene for

Flerkulturelle, er en oppfordring til å ta kontakt med saksbehandler. Jeg har allerede vært inne på hvor viktig uformell kontakt har vært, særlig for innvandrereforeningene. Spesielt for ferske søkere som ikke har norsk som førstespråk vil dette legge enda mer av ansvaret for at kommunikasjonen blir vellykket over på saksbehandler.

Som jeg allerede har påpekt finnes det flere viktige forskjeller mellom tilskuddsordningene som ble slått sammen. Tekstmessig er det først og fremst rapportskjema som skiller seg ut, hos Flerkulturelle fokuseres det på gjennomføringen, og det kreves kopi av alle kvitteringer. Også saksbehandlingsprosessen som sådan er ulik. Hos flerkulturelle legges det mye større vekt på uformell kontakt, noe som fører til at de formelle prosessene havner mer i bakgrunnen. Dette er også en nødvendig tilpasning til søkerens behov. Forskjellen ligger som nevnt ikke så mye mellom tilskuddsordningene, som mellom målgruppene 'norsk' og 'ikke-norsk'. Selv om et av målene med sammenslåingen er at alle skal behandles på likt grunnlag uansett hvor de kommer fra, krever de ulike målgruppene i praksis ulik behandling. De gamle saksbehandlerne skal fortsette å jobbe i den nye tilskuddsordningen, og dele søknadene mellom seg. Saksbehandlerne kjenner mange av søkerne og vet hvilke behov de har. Spørsmålet blir da hvordan denne kompetansen kan bringes med videre på best mulig vis, og hvordan man skal dele arbeidet framover.

Mitt råd for å opprettholde en god saksbehandlingsprosess også i den nye tilskuddsordningen, er å ikke dele søknadene inn etter *hva* det søkes til (kulturelle eller multikulturelle prosjekter), men *hvem* som søker ('norske' eller 'ikke-norske'). Slik kan saksbehandlerne etablere hver sine rutiner som er spesielt tilrettelagt søkerens språklige og kulturelle kompetanse. Selv om den utad fremstår som én tilskuddsordning, vil man i realiteten få to aktiviteter med ulike rutiner og målgrupper. Slik jeg ser det er det essensielt at dette skillet opprettholdes også etter sammenslåingen. Hvis ikke vil det kun tjene dem som har størst språklig og kulturell kompetanse (det vil si 'norske' søkere). Innvandrereforeningene vil finne det vanskelig å få finansiering, og mangfolds- og inkluderingsarbeidet kommer i større grad til å skje i regi av norske organisasjoner. Avslutningsvis vil jeg oppfordre kommende masterstudenter til å bygge videre på det jeg har studert så langt, ikke minst hvordan ulike språklige behov kan ivaretas gjennom én og samme tjeneste som her.

Litteratur

Andenæs, E. (1985): "Valg, legitimering og vurdering av forskningsoppgaver i anvendt forskning". I: *Om kunnskapsproduksjon: To bidrag til vitenskapsteoretisk refleksjon*. ISK, NTNU.

Barton, D. (2007): *Literacy. An introduction to the ecology of written language*. (2. utgave) Blackwell publishing

Cameron, D. et al (1992): *Researching Language. Issues of power and method*. London: Routledge

Eklund, H. (2010): "Veien til gode myndighetstekster. Praksisnotater fra en språkkonsulent." I Smidt, J., Folkvord, I. & Aasen, J. (red): *Rammer for skriving. Om skriveutvikling i skole og yrkesliv*. Trondheim: Tapir akademisk forlag

Falck-Ytter, K. (2009): *Klarspråk -hva er det?* Masteravhandling ved Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, NTNU

Grung, E. & Nagell, M. (2003): "Trenger vi forskningsetiske retningslinjer?" I: Ruyter, K. (red.): *Forskningsetikk. Beskyttelse av enkeltpersoner og samfunn*. Oslo: Gyldendal akademisk

Heritage, J. & Maynard, D. W. (2006): Problems and Prospects in the Study of Physician-Patient Interaction: 30 Years of Research. *Annual Review of Sociology*

Ivanič, R. (1998): *Writing and identity. The discursual construction of identity in academic writing*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins publishing

Järvinen, M. & Meyer, N. (2005): *Kvalitative metoder i et interaksjonistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter*. København: Hanz Reitzels forlag

Jørgensen, M. & Phillips, L. (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde universitetsforlag & Samfundslitteratur

Korsnes, O., Andersen, H., Brante, T. (Red) (1997): *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.

Linell, P. (1990): "De institutionaliserade samtalsens elementära former: om möten mellan professionella och lekmän". I *Forskning om utbildning. Tidsskrift för analys och debatt, vol 4*. Uppsala Universitet

Maagerø, E. (2005): *Språket som mening. Innføring i funksjonell lingvistikk for studenter og lærere*. Oslo: Universitetsforlaget

Norsk Kulturråd. Hentet 13.05.2012, fra: http://www.kulturrad.no/om_oss/norsk_kulturfond/ og http://kulturrad.no/sitefiles/1/Aarsmeldinger/Kulturradet_webversjon_2010.pdf

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste. Hentet 26.03.2012, fra: <http://www.nsd.uib.no/nsd/omnsd.html> og http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/informasjon.html

Sarangi, S. (2003): "Institutional, professional, and lifeworld frames in interview talk." I: van den Berg, H. et al (red): *Analyzing Race Talk. Multidisciplinary Approaches to the interview*. Cambridge: Cambridge University Press

Sarangi, S. (in press1): Rhetorical Discourse Analysis. I: Arribas-Ayllon, M., Sarangi, S. & Clarke, A. : *Genetic testing: Accounts of Autonomy, Responsibility and Blame*. London: Routledge.

Sarangi, S. (in press2): "Practising Discourse Analysis in Health Care Settings." I: Bourgeault, I., Dingwall, R., de Vries, R. (red): *The SAGE Handbook of Qualitative Methods in Health Research*.

Silverman, D.(1993): *Interpreting qualitative data : methods for analysing talk, text and interaction*. London : Sage

Svennevig, J., Sandvik, M. & Vagle, W. (1995): *Tilnærminger til tekst. Modeller for språklig tekstanalyse*. Oslo: Cappelen & LNU

Tank, M. (2011): *Budskap og byråkrati. Lærebok I praktisk retorikk*. Oslo: Difi

Thomassen, G. (2002): "Kunnskapsproduksjon og forståelser av kunnskapsproduksjon". I: *Om kunnskapsproduksjon: To bidrag til vitenskapsteoretisk refleksjon*. ISK, NTNU